

§ 5.

Herr Talmannen tillkännagaf, att, med anledning af framställning från Stats-Utskottets Ordförande om önskvärdheten deraf, att åtskilliga på Utskottets bord hvilande viktiga ärenden kunde till afgörande hos Utskottet förekomma, innan behandlingen af statsregleringen, enligt derom förut fattadt beslut, nästa Tisdag den 26 dennes hos Kamraren toge sin början, Herrar Talmän beslutat, att, då för nämnda ändamål Stats-Utskottet hade behöfligt att i morgon förmiddag sammankomma, Kamrarnes vanliga Lördags-förmiddags-sammanträde skulle för nämnde dag inställas.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

In fidem

H. Husberg.

Tisdagen den 26 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

Det vid Kamrarnes sammanträde den 22 i denna månad förda protokoll upplästes och godkändes.

§ 2.

Herr Talmannen tillkännagaf, att Häradshöfdingen och Riddaren af Kongl. Nordstjerne-orden Herr Fredrik Georg Isberg aflemnat polett såsom riksdagsombud för städerna Sigtuna, Södertelje, Öregrund, Östhammar, Norrtelje och Warholm; och blef Herr Isberg, som nu var tillstädes, hel-sad af Herr Talmannen å Kamrarnes vägnar samt intog derefter sin plats bland Kamrarnes ledamöter.

§ 3.

Herr Sjöberg, som på begäran fick ordet, yttrade: Jag anhåller att få underställa Kamrarnes pröfning, huruvida icke Kansli-deputerades Utlåtande N:o 4, angående tryckningen af Kamrarnes protokoll finge ställas främst på morgondagens föredragningslista.

Skulle Kamraren låta sitt beslut i denna fråga anstå hela den tid, derunder statsregleringen är under handläggning, fruktar jag, att det skulle draga alltför långt ut med ifrågavarande tryckning, för så vidt Kamraren

eljest vid påskyndandet af denna angelägenhet fäster någon vikt. Jag hemställer alltså, att Utlåtandet må i den af mig nu föreslagna ordning få föredragas.

På derom af Herr Talmannen framställd proposition blef denna Herr Sjöbergs hemställan af Kammaren bifallen, och skulle alltså framför öfriga ärenden Kansli-deputerades Memorial N:o 4 i morgondagens sammanträde till behandling förekomma.

§ 4.

Föredrogs samt bordlades andra gången Stats-Utskottets Utlåtande N:o 39, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens sjunde hufvudtitel.

I sammanhang med denna bordläggning beslöt Kammaren, att ifrågasvarande Utlåtande skulle till handläggning företagas näst efter det Stats-Utskottets Utlåtande, som angick regleringen af utgifterna under Riksstatens sjetta hufvudtitel.

§ 5.

Företogs ånyo till handläggning Stats-Utskottets Utlåtande N:o 33, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens första hufvudtitel.

Punkten 1.

Härvid yttrade

Herr Beronius: Jag har begärt ordet, för att få i protokollet antecknad, det jag icke deltagit i Utskottets förhandlingar, då första hufvudtiteln till handläggning förevar. Jag hade vid denna tidpunkt permission från riksdagsgörömlen; och anhåller jag nu endast få tillägga, det jag på principiella och konstitutionella skäl delar reservanternes åsigt, och alltså yrkar afslag å Utlåtandet i denna punkt.

Herr C. A. Larsson: Det vore visserligen ganska mycket att säga om Utskottets föreliggande förslag; men då opinionen derom inom Kammaren säkerligen är alldeles enhällig, anser jag onödigt att upptaga tiden med diskussion i frågan, utan inskränker jag mig att yrka afslag å Betänkandet. Det må vara sannt, att summan som äskats är obetydlig; men på det att den sparsamhet, som redan i throntalet omförmäldes, och som sedermera i denna Kammare så ofta påyrkats, må varda sanning, så anhåller jag om proposition å afslag.

Flere af Kammarens ledamöter hördes instämma häruti.

Herr Björck: Jag skall också följa den föregående värde talarens exempel och yttra mig kort. Det hade visserligen måhända varit bättre om Konungens rådgifvare afstyrkt framställningen om det här ifrågasvarande anslaget, men då nu en sådan begäran en gång är gjord, anser jag, att det vore föga välbetänkt att genom ett afslag af en så obetydlig summa som den här ifrågasatta möjligen föranleda ett missförhållande mellan dynastien och ministären, och emellan dessa å ena sidan samt Representationen å den andra. Hvad sparsamhetsprincipen beträffar, så tror jag,

att Stats-Utskottet genom sin motivering af det här förevarande Utlåtandet så tydligt och klart häfdat denna grundsats, att ingen kan miss-taga sig på Riksdagens mening i detta afseende, om Utskottets framställning i sin helhet vinner bifall. För så viktiga intressen som dem jag antydt föreställer jag mig, att Representationen bör göra den obetydliga uppoffring, som här är i fråga. Jag får af detta skäl yrka bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Reutercrona: Jag anser det vara min pligt såsom representant att icke bifalla ifrågavarande anslag, emedan behovet deraf icke är ådagalagdt, och Folket icke bör vidare betungas för detta ändamål, hvarföre jag förenar mig med reservanterne i Utskottet och yrkar afslag å Betänkandet samt Kongl. Maj:ts Proposition.

Herr Jan Andersson: I en tid då sparsamhet i alla riktningar är af högsta behof påkallad och medel endast med den största svårighet kunna anskaffas för de nödvändigaste ändamål, synes det mig föga lämpligt att bevilja ett anslag af sådan beskaffenhet som det här föreslagna. För öfrigt anser jag en diskussion i denna fråga icke vara på sin plats, särdeles om den skulle kunna föranleda något uttalande mot en person, som ej förtjenar det. Jag får derföre utan vidare yrka afslag på Utskottets Betänkande.

Herr Statsrådet von Ehrenheim: Ingen kan heldre än jag vilja undvika diskussion i detta ämne, men då Chefen för Finansdepartementet är sjuk, så är det min skyldighet att här yttra mig. Anledningen till den gjorda framställningen är den, att H. K. H. Prinsessans årsanslag jemte räntorna af hennes enskilda förmögenhet visat sig otillräckliga för hennes utgifters bestridande, så att derigenom föranledts en årlig minskning i H. K. H:s kapital. Den summa, som här af Riksdagen begäres, motsvarar det belopp, hvartill denna minskning visat sig uppgå, och en hvar, som känner förhållandena, lär nog samt veta, att denna brist uppkommit, oakadt H. K. H:s lefnadssätt är högst indraget, genom de betydliga utgifter, som föranledas af H. K. H:s stora välgörenhet samt af H. K. H:s sjuklighet, som gör det för H. K. H. behöfligt att tillbringa somrarne på Gotland. Med framställning af dessa omständigheter får jag öfverlemnna frågan till Kammarens pröfning.

Herr Henrik Hansson: Gramlagenheten fordrar visserligen att hvad beträffar anslag till denna hufvudtitel så vidt möjligt gå framställda önskningar till mötes; och Representationen har derföre ock i detta fall under föregående riksdagar gått måhända längre, än med en riktig hushållning af Statens medel är förenligt. Men för beviljandet af dessa anslagstillökningar har den tron legat till grund, att pretentionerna i den vägen skulle vara tillfredsställda. Denna tro har dock oupphörligt blifvit sviken, och det är derföre nu tid, att vi uttala vårt ogillande. Jag tror, att, om Konungen visste, att många af dem, hvilka skola lemna bidrag till dessa anslag, icke kunna tillfredsställa sina barns rop efter bröd, så skulle han icke låtit en begäran sådan som den här ifrågavarande framställas.

Vi hafva sett att frågan om gevärs anskaffande föranledt stora svårigheter, och Stats-Utskottet har dervid funnit skäligt att yrka en väsendtlig ned-sättning. Under sådana förhållanden tyckes det föga lämpligt, att Utskot-tet deremot tillstyrker en utgift sådan som den här föreslagna. Det bästa man i här förevarande fråga kunde tillstyrka vore, att H. K. H. Prinsessan erhöle en ordentlig förmyndare. Jag yrkar afslag å Utskottets Betänkande.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Sedan Herr Talmannens proposition på bifall till Utskottets hemställan blifvit med ja och nej be-svarad, begärdes votering. I anledning häraf uppsattes, justerades och an-slogs följande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i första punkten af dess Utlåtande N:o 33, angående regleringen af utgifterna under Riks-statens första hufvudtitel,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej; har Kammaren afslagit Utskottets ifrågavarande hem-ställan.

Ömröstningen, som i vanlig ordning anställdes, utföll med 19 ja emot 146 nej; i följd hvaraf förevarande hemställan var af Kammaren afslagen.

Punkten 2.

Hvad Utskottet under denna punkt yttrat lades till handlingarne.

Slutligen godkände Kammaren den Utlåtandet bifogade "Tabell öfver Riksstatens första hufvudtitel", likväl med den förändring deri, som blefve en följd af Kammarens rörande första punkten här ofvan antecknade beslut.

§ 6.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 34, angående reglerin-gen af utgifterna under Riksstatens andra hufvudtitel.

Kammaren biföll allt hvad Utskottet uti detta Utlåtandes fem särskilda punkter yttrat och hemställt; och blef den vid Utlåtandet fogade tabellen öfver nämnda hufvudtitels anslag jemväl godkänd.

§ 7.

Föredrogs ånyo Stats-Utskottets Utlåtande N:o 35, angående regle-ringen af utgifterna under Riksstatens tredje hufvudtitel.

Punkten 1.

Härvid yttrade

Herr Hierta: Innan jag yttrar mig i sjelfva saken, anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition derå, att diskussionen måtte få röra sig kring båda punkterna af Betänkandet, hvarefter beslut kan fattas rörande hvardera särskildt.

Sedan Kammaren enligt Herr Hiertas hemställan beslutat, att i sammanhang med punkten 1, jemväl *punkten 2* nu skulle föredragas, fortsattes öfverläggningen af

Herr Hierta: Då jag emot Utskottets Utlåtande afgifvit särskild reservation, som i vissa afseenden skiljer sig från de öfrige reservanternes mening, ber jag att något närmare få redogöra för de skäl, som härför legat till grund.

Först måste jag likväl något sysselsätta mig med en betänklighet, som emot hvarje slags reservation blifvit uttalad ej mindre inom Utskottet än vid enskilda, förberedande öfverläggningar, som i ämnet egt rum. Man har nemligen såsom en vigtig anledning, att utan något förbehåll helt enkelt votera ifrågavarande anslag, framhållit den omständigheten, att ett motsatt förfarande kunde så väl af Hans Excellens chefen för Utrikesdepartementet som bland allmänheten betraktas såsom ett misstroende-votum emot nämnde minister. Jag måste därför förklara, att efter min öfvertygelse — och jag tror mig härutinnan vara en tolk af den allmänna meningen — något misstroende mot Hans Excellens icke förefinnes. Tvärtom tror jag, att Hans Excellens är i åtnjutande af en odelad högaktning och förtroende, både därför att Hans Excellens med sina kolleger tagit del i det vigtiga konstitutionela reformarbete, på grund hvaraf vi äro här samlade, och därför att Hans Excellens vetat göra klokhetens och försigtighetens råd gällande under en tidpunkt, då detta rike, genom att taga ledning af en blott känslopolitik, hade kunnat råka i förvecklingar, hvilkas följder och slut hade varit ytterst svåra, om ej omöjliga att förutse.

Derest jag således kunde autaga, att en reservation emot Utskottets Utlåtande skulle kunna skäligen anses såsom ett misstronde-votum, skulle jag afhållit mig derifrån och icke heller nu tagit till ordet. Men jag kan ej ingå på den princip, att även den största aktning för chefen i ett Stats-departement skulle utgöra ett hinder för representanten att tillse, huruvida besparingar och indragningar å Departementets utgiftsstat kunna åstadkommas, eller för Riksdagen i dess helhet att derom hos Regeringen göra förfrågan. Och jag tror, att allmänna meningen är ense derom, att vår finansiela ställning påkallar inskränkningar och besparingar öfverallt, der sådana kunna beredas utan skada för det allmänna. Utskottet hade också tyckts uppfatta saken så, genom förslaget, att ehuru i allmänna ordalag, af Regeringen begära nedsättning i tredje hufvudtitelns utgiftsstat. Men just detta ger mig anledning att fästa uppmärksamheten vid ett förhållande, som erfarenheten visat vara eget för vårt land: nemligen att, ehuru önsknningar vid hvarje Riksdag blifvit uttalade, att Regeringen måtte aflåta förslag till åtskilliga förändringar och omarbetningar i styrelsesättet, ledande till besparing, så hafva likväl statsutgifterna under en mansålder eller de sednaste 30 åren vuxit till tredubbla beloppet. Jag vill ingahunda lägga Regeringen detta till last, ty största delen af dessa utgifter hafva härflutit från den olyckliga tanke, som vid slutet af trettioalet hittade på ett nytt slags statsutgifter under rubriken af anslag för allmänna arbeten, och dermed öppnade porten för enskilda lystnader och för det köpslagande om anslag på Statens bekostnad, som måhända mest af allt gjorde den förra Representationen förhatlig.

Men om detta gäller den extra-ordinarie statsregleringen, som är egen för vårt statsskick, så kunna exempel äfven hemtas från den ordinarie stats-

statsbudgeten, hvilken på 30 år eller från 1835 till 1865 års Riksdagar vuxit ifrån 14,134,865 R:dr till 33,269,000 R:dr, och ensamt fjerde hufvudtiteln har ökats från 5,088,875 R:dr till 9,339,600 R:dr, eller vida mera än 4 millioner. Man kan likväl med skäl fråga, huruvida en så betydlig tillväxt motsvarats af den organisation försvarsverket vunnit, och om ej besparingar verkligen med fördel kunnat ega rum. Hvad tredje hufvudtiteln beträffar, är det bekant, att dess nuvarande utgiftsstat antogs vid 1856 års riksdag, och att den förut var betydligt lägre. Ett sådant förhållande synes påkalla besparingar, hvar helst de låta sig företagas, och denna princip erkändes äfven loyalt af Hans Excellens Herr Utrikesstatsministern vid remissen af Friherre Liljencrantz' motion.

Men jag kommer härifrån till det hufvudsakliga motivet till min reservation. Det synes nemligen, på sätt jag förut anmärkt, särskildt tillhöra vårt land, att man ej kan och ej får begära, att Regeringen skall taga initiativ i fråga om besparingar. Erfarenheten har åtminstone visat, att de önskingar, som i detta afseende framburits, icke föranledt något verkligt resultat, och att initiativet måste komma från Representationen, så vida det skall blifva allvar af saken. Den väsendtliga orsaken härtill ligger för hvar och en, som något följt med allmänna ärenden, uti öppen dag. Orsaken är den, att Regeringen ständigt är belägrad af löntagareinträset. Jag vill härmed ingalunda hafva uttalat någon fördömelse öfver löntagarne; men ett gammalt ordspråk säger, att Kronans kaka är dryg om ock klen, och detta är anledningen, hvarför — så snart en tjänst med lön från den lägsta till den högsta blifver ledig — aspiranter i massa anmäla sig. Och skälet dertill är, att hvarje embetsman utan bekymmer är försäkrad om en — låt vara måttlig — utkomst, om han ordentligt sköter sitt arbete, under det att alla andra måste uppsöka sjelfva fältet för sin verksamhet och ej ega någon absolut säkerhet att der kunna förtjena sitt bröd. Jag tror att detta är öfverensstämmande med verkliga förhållanden, och att äfven min ärade granne till venster, som varit chef för ett departement, skall kunna besanna det påtryck, som sålunda af löntagarne utöfvas. En påtryckning, och dertill en ganska stark och tydlig, måste af Representationen åstadkommas, i fall man skall kunna hoppas på en förändring.

Särskildt antager jag, att det måste vara svårt för chefen i Utrikesdepartementet att inom sitt verk ävägbringa några reduktioner, om ej en sådan yttre påtryckning eger rum. Anställningarne inom denna gren af förvaltningen äro de behagligaste och begärligaste, och besättas hufvudsakligen med personer af börd och förmögenhet samt förnämre relationer. Den unge mannen, som direkte från akademien inträder på den diplomatiska banan, anses genast ega ett visst företräde framför sina jernnåriga inom andra departement eller embetsverk, och tillträdet till gräddan af societeten öppnas genast för honom. Om han får rölja med på en gratulationsambassad, får han sig genast en eller flera ordnar på bröstet — och man vet huru svaga vi litet hvar äro för sådana prydnader — och när han blir legationssekreterare, är han sjelfskrifven gäst vid högtidligheter i främmande hof, får vistas i och lära känna främmande länder, har en lätt tjänstgöring, som icke hindrar honom att sköta sina nöjen, och slutligen en temligen säker utsigt att avancera till löner, af hvilka en

del äro vida större än inom de civila embetsverken. Det är klart, att de personer, som inom detta departement söka och vinna anställning, genom släktrelationer och dylika personliga förhållanden på departementschefen utöfva ett vida starkare inflytande, än som inom andra departement kan göra sig gällande, och att chefen här mera än annorstädes skall hafva svårt att förorda några reduktioner och lönenedsättningar. Det anses ju i allmänhet såsom en förtjenst hos honom att vara mån om de sina; och jag vill se hvilken departementschef, som har beslutsamhet nog att sjelf taga initiativet till inknappande af sina underhafvandes löneförmåner.

Jag har tagit mig friheten att gå långt in i detaljer, för att dermed kunna klart ådagalägga, att ej personligt misstroende föranledt min reservation.

Jag har uti denna reservation tagit mig friheten särskildt utmärka vissa länder, der indragningar eller besparingar i vår diplomatiska representation skulle kunna ega rum. Flera af dessa — med Sverige jemförliga i folkmängd och statsinkomster — aflöna sina diplomatiska agenter billigare än vi. Så t. ex. Belgien, ungefär lika befolkadt som Sverige men betydligt rikare, som till sitt sändebud i Paris ger 53,000 francs, under det att vår minister har omkring 80,000 francs i lön. Jag vill ej trötta med utförligare jemförelser; men hvar och en är lätt i tillfälle att kontrollera, det Sverige i förhållande till andra länder är ganska drygt betungadt för underhållet af sina utrikes beskickningar.

Det är nu ej min mening att ingå i några särskilda, bestämda påståenden, utan endast att föreslå, det förfrågan till Regeringen ställes, huruvida icke några reduktioner möjligen skulle kunna åstadkommas, eller "om icke Sveriges diplomatiska intressen i flera länder skulle kunna utan men besörjas af sändebud af mindre rang" — det vill äfven säga: med mindre lön än de nuvarande, "eller af ett sändebud gemensamt för dessa länder".

Det är lätt att inse, att häruti icke ligger något positivt yrkande utan en blott förfrågan, och jag hemställer, huruvida icke den af mig sålunda formulerade har större skäl för sig, än den af Stats-Utskottet uti Betänkandets andra punkt föreslagna, som synes mig mera luta åt ett misstroende votum än min reservation.

Hvad beträffar mitt instämmande uti den af Herr Björck m. fl. afgifna reservation, så har det fattats, såsom ville jag lika med desse reservanter nedsätta anslaget till skrifmaterialier och expenser från 70,000 R:dr till 50,000 R:dr. Jag måste likväl förklara, att jag mindre håller på denna nedsättning. Skulle Hans Excellens Herr Utrikes-statsministern fatta densamma såsom innebärande ett tadel af hans förvaltning, så vill jag helt och hållet afstå från detta yrkande, ty ett sådant tadel kan ej å Svenska Folkets vägnar uttalas af en dess representant.

Herr Indebetou: Det är, som jag tror, en allmänt antagen mening, att besparingar i alla rigtningar under innevarande Riksdag måste iakttagas, och äfven jag hyllar för min del denna mening. Man finner ock, att Stats-Utskottet varit af samma åsigt, då det inom de aldra flesta hufvudtitlarne sökt åstadkomma besparingar, så vidt det varit möjligt. Hvad tredje hufvudtiteln beträffar, så finnes det visserligen betänkligheter att vidtaga nedsättning i anslaget till ministerstaten. Då nemligen, som be-

kant är, de förenade rikenas, Sveriges och Norges, bidrag till nämnda ändamål utgå i en viss proportion till hvarandra, och Norge redan bestämt sin andel för år 1868 till samma belopp som tillföre, skulle det ej vara lämpligt, att Sveriges bidrag för närvarande nedsattes. Någon besparing å denna hufvudtitel borde dock kunna ske, och det har blifvit föreslaget af en reservant, Herr Björck, att en sådan besparing kunde ega rum i anslaget till skrifmaterialier, diverse utgifter och expenser. Då man bemödat sig om nedsättningar uti alla öfriga hufvudtitlar, kan jag icke annat än i denna del instämma med nämnde reservant och yrka, att det anslag af 70,000 R:dr, som för berörda ändamål hitintills utgått, måtte minskas med 20,000 R:dr, samt att för sådant ändamål Kammaren måtte afslå den första punkten af Utskottets Utlåtande, och i stället antaga de tre första punkterna af Herr Björcks reservation.

Hvad åter andra punkten af Utskottets Utlåtande beträffar, så har Utskottet visserligen deri uttalat den åsigt, att inskränkningar å anslagen under tredje hufvudtiteln skulle för framtiden vidtagas, men Utskottet har icke antydtt den riktning, hvori dessa inskränkningar skulle lämpligen kunna ske. Den fjerde punkten i Herr Björcks reservation, som motsvarar andra punkten af Utskottets Utlåtande, saknar äfven en sådan antydning. Deremot finner man i Herr Hiertas reservation en uttalad mening i denna riktning, då reservanten yttrar, att det synes sannolikt, det Sveriges diplomatiska intressen i flera länder skulle kunna utan men besörjas af sändebud af mindre rang än de för närvarande der anställdes, eller af ett sändebud gemensamt för flera af dessa länder. Denna tanke synes vara riktig, och jag vill derföre i denna del sluta mig till Herr Hiertas reservation. Hvad den följande delen af denna reservation angår, så hyser jag deremot stora betänkligheter vid att antaga densamma. Skälet dertill är att reservanten ingår alltför mycket i detaljer. Det torde icke vara möjligt för Kammarens ledamöter att bedöma, huruvida de förändringar, hvilka Herr Hierta föreslår, just äro de mest lämpliga, eller om icke andra kunna finnas, som skulle vara ännu mer ändamålsenliga. Det finnes också i Herr Hiertas reservation sådana förslag, om hvilka man kan hysa tvifvelsmål. Ett sådant förslag är till exempel det, att ministerposten i London skulle förenas med generalkonsuls-befattningen. Då man känner, huru stora och mångfaldiga relationer vårt land har med nämnde plats, så måste det äfven för den i dithörande förhållanden mindre invigde vara klart, att dessa båda funktionärer hvar för sig ega så viktiga intressen att bevaka, att dessa platser fordra hvar sin man.

Af dessa skäl kan jag icke instämma i Herr Hiertas reservation i dess helhet. Jag tager mig deremot friheten föreslå, att de första ändamålen af denna reservation införas uti fjerde punkten af Herr Björcks. Denna punkt skulle då komma att erhålla följande lydelse: "att, vid anmälan af dessa beslut," (dervid afses naturligtvis de beslut, som innefattas i de trenne första punkterna) Riksdagen må i underdånighet hemställa att, "då Sveriges diplomatiska intressen i flera länder skulle kunna utan men besörjas af sändebud af mindre rang än de för närvarande der anställdes, eller af ett sändebud gemensamt för flera af dessa länder", Kongl. Maj:t täcktes låta tillse och utreda etc. etc. Jag anhåller om proposition på antagande af denna förändrade redaktion af fjerde punkten i Herr Björcks reservation

och i sammanhang dermed om afslag på andra punkten af Utskottets Utlåtande.

Hans Exellens Herr Grefve Manderström: Till en början ber jag att få anmärka, med afseende å de så ofta upprepade uttrycken om den svällande budgeten och om ständigt ökade skattebördor, att denna förebråelse åtminstone icke drabbar mig, och jag måste anhålla att derifrån blifva helt och hållet fritagen. Under de nio år jag förestått Utrikesdepartementet, har icke af Riksdagen blifvit begärdt ett enda öres tillökning å tredje hufvudtiteln, som till siffran är fortfarande densamma som den var, då den af mig emottogs. Den uppgår nemligen till alldeles samma belopp, hvartill den bestämdes vid riksdagen 1856—1857, hvilket belopp visserligen är högre än det, hvartill den bestämdes vid 1840 års riksdag, men deremot lägre än hvad den utgjorde under tiden från 1823 till 1840.

Då Herr Björck i sin vid Stats-Utskottets Utlåtande fogade reservation säger: "Förutom de väsentliga svårigheter, som jemväl i öfrigt skulle för Riksdagen möta vid bestämmande af de diplomatiska embetenas antal och beskaffenhet samt aflöning, anser Utskottet den omständigheten, att Sveriges och Norges diplomatiska representation af de förenade Rikena gemensamt bekostas, utgöra tillräcklig anledning att söka undvika de meningsskiljaktigheter, som lätteligen kunde uppstå, derest Sveriges Riksdag och Norges Storting skulle hvar för sig ingå i speciel pröfning af ifrågavarande utgifter", kan jag icke annat än så väl i det ena som andra afseendet gifva reservanten rätt och måste således anhålla om bifall till hvad Utskottet i följdriktig tillämpning af dessa grundsatser uti sitt Utlåtande föreslagit.

Man har anmärkt, att vid riksdagen 1856—57 anslaget till tredje hufvudtiteln blifvit höjdt, och så förhåller det sig ock, men detsamma skedde äfven vid samma riksdag, för hvad de öfriga hufvudtitlarna beträffade. Men då uti de ordinarie anslagen å *dessa* hufvudtitlar någon ned-sättning mig veterligen icke egt rum, må det väl vara mig tillåtet att fråga, hvarföre en sådan på *denna* hufvudtitel, der inga nya anslag blifvit begärda, skulle vidtagas? Jag ser väl att man talar om de förändrade politiska förhållandena; att dessa undergått och komma att undergå ständiga skiftningar, ligger alltför mycket i deras natur, för att kunna väcka någon förvåning; men upprigtigt och sanningsenligt måste jag bekänna, det *jag* icke kan inse, i hvad afseende de politiska förhållandena under de tio sednaste åren skulle hafva undergått en sådan förändring, att deraf ett olika sätt för bevakandet af våra intressen hos främmande magter skulle blifvit en följd. Tvärtom tror jag, att vi hafva ett större intresse än någonsin att väl bevaka och underhålla våra förbindelser med särskilda hof, äfvensom att söka vara väl under rättade, ej allenast om deras beslut, men äfven om deras afsigter, och man må säga hvad man vill, står dock den af erfarenheten bevitnade sanning fast, att i detta sednare afseende en minister af högre rang har ett bättre tillfälle att vara väl underrättad än den, hvars samhällsställning och förmögenhetsvilkor utesluta honom från det ständiga umgänget i de kretsar, der de bästa underrättelserna stå att finna.

Jag ännar icke, och anser mig såsom konstitutionel minister icke böra motsätta mig det förslag, som innehålles i andra punkten af Utskottets Utlåtande. Det blir min skyldighet att tillse, hvilka besparingar, som, utan att Kongl. Maj:ts och Kronans tjänst eller det allmännas nytta derpå blifva lidande, skulle kunna åstadkommas, och denna utredning skall af mig med omsorgsfullaste pröfning företagas, ehuru — jag anser som en skyldighet att på förhand öppet uttala det — jag hyser stora tvifvelsmål, att några särdeles betydande nedsättningar kunna komma att af mig föreslås.

Deremot har jag svårt att göra mig reda för den logiska tankegång, som ligger till grund för det af nyss omförmälde reservant framställda förslag, att, på samma gång han med Utskottet erkänner svårigheten för Riksdagen att bestämma de diplomatiska embetenas antal, beskaffenhet och aflöning, samt önskligheten att undvika en kollision med Norge, som redan voterat den diplomatiska budgeten för 1868, på samma gång, utan vidare utredning, föreslår en nedsättning i anslaget till Utrikes-departementet af 20,000 R:dr. Denna nedsättning är föreslagen att drabba det till skrifnmaterialier, expenser och extra utgifter utgående anslaget af 70,000 R:dr. Af detsamma bestridas alla från Utrikes-departementet utgående utgifter, med undantag af central-administrationens aflöning och den egentliga ministerstatens eller ministrarnes och de diplomatiska tjänstemännens traktamenten. Sålunda utgå af detta anslag utgifter för tidningar och böcker, postporto, telegrafkostnader, pensioner, ekiperingspenningar, rese- och kurirkostnader, extra utgifter vid beskickningarne, samt för utomordentliga missioner. Beloppet af dessa utgifter kan aldrig på förhand bestämmas, och beror till en del hvarken af Utrikes-ministern eller ens af Kongl. Maj:t. Så länge Sverige vill häfda sin jemnbördighet med andra magter och intaga med dem en likartad ställning i det Europeiska statsförbundet, så länge måste vi äfven med afscende å gamla häfdvunna seder och bruk rätta oss efter allmänt antagna plägseder. Då sålunda, vid ett regentombyte eller annan märklig tilldragelse i ett främmande land, en särskild beskickning till Kongl. Maj:t afgår, fordrar aktningen och bruket oefftergirigen att en sådan beskickning på samma sätt besvaras. När sådana förekomma, och *huru många* under loppet af ett år kunna inträffa, är omöjligt att på förhand beräkna, lika litet som de kurir-försändelser, som af omständigheterna kunna påkallas; men att initiativet till dylika extra beskickningar från vår sida egt rum endast i de fall, då de ej lämpligen *kunnat* undvikas, ber jag att få försäkra, och räkenskaperna bära derom vittne. — Jag har svårt, säger jag, att göra mig reda för, hvarföre denna på höft till 20,000 R:dr bestämda nedsättning blifvit föreslagen, och jag skulle icke kunna anse ett bifall till detta förslag annorlunda än som ett bevis på mindre förtroende för den embetsman, åt hvilken ledningen af de utrikes ärendena är anförtrödd, ett beslut som för mig tydligen skulle utstaka den enda väg, som pligt och skyldighet skulle bjuda mig att följa.

En annan reservant har föreslagit, att i den till Kongl. Maj:t aflåtande underdåniga skrifvelse intaga ännu mer genomgripande och radikala bestämmelser. Utan att här ingå i någon närmare granskning deraf, ber jag endast att få nämna, det förslaget att förena minister- och gene-

ralkonsuls-befattningarne i London synes mig aldeles överkställbart, och bästa beviset derför torde väl ligga deruti, att ingen annan magt, hvarken i Gamla eller Nya Verlden ännu ens försökt tillvägabrunga en så beskaffad amalgamation. En generalkonsul i England har så mycket att göra, att han otvifvelaktigt måste uteslutande egna hela sin verksamhet åt detta kall.

Vid remissen af den Kongl. Propositionen, då den Holländska budgeten för Utrikes-departementet framhölls såsom ett mönster, yttrade jag att den sednare budgeten från detta land icke var mig bekant. Skälet var helt enkelt det, att den, ehuru redan framlagd, ännu icke var voterad. Den har sedan blifvit det, och jag ber att få nämna, att aflöningarne till nästan alla beskickningarne blifvit något förhöjda. Tillökningen är visserligen ej stor, men uppgår dock sammanräknadt till ungefär 30,000 R:dr R:mt. Beträffande den Belgiska budgeten ber jag att få upplysa, att densamma för ensamt ministerstaten och dertill hörande extra utgifter är uppgjord till 877,090 francs eller omkring 650,000 R:dr R:mt.

Innan jag slutar, ber jag att få fästa Kammarens uppmärksamhet på ännu tvenne omständigheter, som härmed hafva gemenskap. I främsta rummet ber jag få anmärka, att det i viss mån icke alltid beror uteslutande på hvar och en stat att efter eget skön ordna sina diplomatiska förhållanden till andra stater, utan att dessa måste med afseende å en viss reciprocitet bestämmas. Icke derföre att jag icke inser och erkänner nödvändigheten, om Representationen vägrar erforderliga anslag, att rätta sig derefter, men initiativet till de inskränkningar, som i sådant fall måste företagas, medför icke obetydliga svårigheter, och hafva vid mer än ett tillfälle alstrat kallsinnighet, missnöje, stundom ovilja. Låt vara att det är en fördom att anse nedsättandet af den diplomatiska representationen från första till andra eller tredje ordningen som ett bevis på liknöjdhet mot den stat, mot hvilken en sådan åtgärd vidtages, så är det dock en sanning, att, fördom eller icke, ett sådant intryck likväl förefinnes, och i detta afseende må väl mitt på erfarenhet grundade yttrande få gälla. Jag tillåter mig att anföra ett exempel. En reservant har föreslagit att, bland andra, ministerposten i Österrike skulle besörjas af en embetsman med mindre rang. Sedan långliga tider, äfven före 30-åriga kriget, och alltsedan Westphaliska freden har Sverge nästan oafbrutet i Wien varit representeradt af en envoyé. Jag vet väl, att man skall invända, att större delen af denna tid var det Romerske Kejsaren och hela Tyska rikets öfverhufvud, som residerade i Wien. Så mycket känner äfven jag af historien. Men denne Romerske kejsare, hvilken var väl dess magt öfver Tyskland? Alltsedan de store Hohenstaufernes tid var denna magt bruten, och äfven den mäktigaste Romerske Kejsare, den store Carl V, hade stora svårigheter att bekämpa så väl inom som utom Tyskland. Redan innan han frivilligt nedlade spiran, hade i norra Tyskland den magt uppstått, som 100 år sednare, under skydd af den odödliga Gustaf Adolfs segrande vapen, gaf dödsstöten åt Romerske Kejsarens magt. Österrike förblef dock en stormagt, och äfven efter de olyckor, som under sednaste tid öfvergått detta rike, är det och *förblifver* en stormagt. Den obildning, som nu der föregår och som är byggd på mera sannt och upp-

rigtigt liberala grunder än i mången annan del af Tyskland, torde möjligen åt Österrike återskänka en ställning, ännu mera betydande än den under detta århundrade intagit. Denna utveckling är egnad att utöfva ett betydande inflytande på hela det Europeiska statsförbundet, och måste med uppmärksamhet och intresse följas. Jag hemställer, om under sådana förhållanden vore grannliga, vore lämpligt, vore nyttigt att uttala: efter de Eder öfvergångna olyckor anse vi Eder ej mera som en stormagt, emot hvilken vi anse oss skyldige iakttaga samma uppmärksamhet som mot England, Frankrike, Ryssland och en del öfriga länder, der man icke ifrågasatt indragning af envoyéplatserna. Att sådant *kan* ske är ovedersägligt, men för min del åtminstone betviflar jag, om i detta och några andra dermed likartade fall en besparing, som i allt fall icke kunde uppgå till något särdeles betydligt belopp, verkligen skulle blifva till Rikets sanmskyldiga nytta.

Då jag kommit att tala om Österrike, vill jag för Kammaren omnämna ett förhållande, som icke torde vara för alla bekant. Alltsedan freden i Villafranca hade de diplomatiska relationerna mellan Österrike och Italien varit afbrutna. Det stora antal Italienske undersåtar, som voro bosatte i Österrike, och de betydliga intressen, som andra i Italien bosatte hafva att i Österrike bevaka, hade till följd, att Italienska regeringen ansåg sig icke kunna vara alldeles utan en målsman vid hofvet i Wien. Under sådana förhållanden är öfligt, att vården om undersåtarnes bästa uppdrages åt någon vänskaplig magts sändebud. Men man undviker då att vända sig till någon af de magter, som på ett eller annat sätt kunna anses luta för mycket åt endera sidan, och den magt, hos hvilken främmande undersåtars rätt skall bevakas, tycker icke gerna om, att detta sker genom någon af stormagterna. Vid detta tillfälle vände sig Italienska regeringen, med hvilken vi fortfarande underhållit de mest vänskapliga förbindelser, till Kongl. Maj:t, med anhållan att Kongl. Maj:t måtte tillåta den Svenska ministern i Wien att hos Österrikiska regeringen bevaka de Italienska undersåtarnes angelägenheter. Kongl. Maj:t ansåg sig icke böra vägra bifall till denna anhållan, och under loppet af 6 år har i Österrike de Italienske undersåtarnes bästa af den Svenske ministern vårdats på ett sätt, som tillvunnit honom så väl den Italienska som den Österrikiska regeringens erkänsla. Göromålen hafva också icke varit obetydliga. Diariinummern har uppgått till 12--1500 mål om året. Jag tror icke att ett sådant uppdrag lemnats åt en minister af andra rangen. Hans ställning är ej densamma. En envoyé kan uppträda mera bemedlande och med större inflytande än ett sändebud af lägre rang.

Den andra omständigheten, på hvilken jag tillåter mig fästa Kammarens uppmärksamhet, är af en mera materiel egenskap.

Det belopp, som till våra beskickningars aflöning utgår, torde ungefärligen motsvaras af det, som af härvarande främmande beskickningar uppbäres. Detta sednare belopp utgifves här i landet, och om således äfven anslaget för *Staten* medför en utgift, motsvaras den dock för *landet* ungefärligen af hvad de främmande beskickningarne här utgifva. Största delen deraf qvarstadnar troligen i hufvudstaden; så mycket mera har det förundrat mig att höra hufvudstadens representanter förorda nedsättnin-

gar, som ovilkorligen skulle hafva motsvarande nedsättningar från främmande magters sida till följd.

Jag får bedja Kammaren om ursäkt för detta alltför långa anförande, och anhåller att hvad jag dervid upplyst måtte tagas i betraktande vid denna frågas afgörande.

Herr Ribbing: Med den förste talaren instämmer jag i hvad han i början af sitt anförande yttrade derom, att Representationen ej i princip kan af sitt förtroende för en minister anses förhindrad från att af ekonomiska skäl besluta minskning i till hans departement hörande anslag; att alltså ej hvarje sådan inskränkning kan eller får betraktas såsom ett misstroendevotum. Å andra sidan kan dock ej nekas, att nedsättningar i dylika anslag kunna göras i ändamål att derigenom uttrycka misstroende mot vederbörande minister.

Då alltså nedsättningar kunna ifrågakomma i följd af både ekonomiska och politiska skäl, är det klart att man med dylika allmänna satser ej kan komma till afgörande i nu ifrågavarande fall, utan att det blir nödvändigt att göra sig reda för hvad betydelse och verkan den här ifrågasatta nedsättning med 20,000 R:dr i anslaget till skrifmaterialier och expenser samt extra utgifter kan ega eller anses, derest Riksdagen bifaller den härom gjorda framställningen. Också torde sådant ej vara så svårt eller omöjligt. Afsigten med en nedsättning i anslag, om den icke är med tydliga ord uttalad, kan dock oftast med temligen stor säkerhet utletas af de omständigheter, under hvilka den sker.

Tager jag dessa omständigheter vid nu förevarande fråga i betraktande, så anför Utskottet såsom hufvudmotiv för sitt Utlåtande att, förutom de väsentliga svårigheter som jemväl i öfrigt skulle för Riksdagen möta vid bestämmande af de diplomatiska embetenas antal och beskaffenhet samt aflöning, den omständigheten, att Sveriges och Norges diplomatiska representation af de förenade rikena gemensamt bekostas, utgöra tillräcklig anledning att söka undvika de meningsskiljaktigheter, som lätteligen kunde uppstå, derest Sveriges Riksdag och Norges Storting skulle hvar för sig ingå i speciel pröfning af ifrågavarande utgifter. Och Herr Björck har i sin reservation uttalat samma åsigt och i reservationens fjerde punkt, liksom Utskottet, föreslagit en underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta tillse och utreda, huruvida icke, med hänseende till de under sednare åren förändrade politiska förhållandena samt landets finansiella ställning, betydliga inskränkningar i anslagen under tredje hufvudtiteln skulle kunna vidtagas samt för näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag till nedsatt utgiftsstat för nämnda hufvudtitel.

Herr Björck synes således medgifva det vara svårt för Representationen att afgöra, om och i hvad mån nedsättning i anslagen under denna hufvudtitel kan ske. En sådan uppfattning af frågan och en inskränkning å Riksdagens sida till den nu anförda, af både Utskottet och Herr Björck föreslagna åtgärden, för såvida nemligen frågan är om ordnandet af platserna vid Sveriges utrikes beskickningar, är ock, efter min tanke, grundad i sakens natur och synes vara, om ej rent af anbefalld, åtminstone i full analogi med föreskriften i 11 § af Regeringsformen, som innehåller,

bland annat, att ministeriela mål må Konungen låta bereda och handhafva på det sätt honom lämpligast synes.

Men om nu Riksdagen aflåter en skrivelse, deri den förklarar sig ej kunna bestämma, om och i hvad mån nedsättning i de hittills vanliga anslagen till denna hufvudtitel kan ega rum, huru kan då Kammaren på samma gång ändå besluta en nedsättning, på sätt Herr Björck föreslagit, i dessa anslag? Först säger Herr Björck, att svårigheter möta att bestämma om anslagens belopp, och sedan föreslår han en nedsättning i samma belopp. Detta innebär en sådan brist i sammanhang mellan premisser och konklusion, att man med skäl kan fråga, hvad skall man tänka om ett sådant beslut? Just därför att den sistnämnda *icke* motiveras af de förstnämnda, och man för konklusionen *måste* söka att finna en *annan* grund, måste man leda sig till det antagande, att under beslutet om nedsättning ligger dold en annan mening än den uttalade. Och hvilken kan då denna vara, om ej den att samma nedsättning innebär ett under höflig form skrifvet misstroende votum mot den, som handhafver och vårdar våra utrikes angelägenheter.

Anledning till en sådan tolkning kan och måste vidare hemtas af sjelfva det belopp, hvarmed man föreslår att nedsätta anslagen under ifrågavarande hufvudtitel. Det i sådant afseende föreslagna beloppet är 20,000 R:dr. Hvilken ringa bråkdel af hela anslagssumman 479,200 R:dr utgör icke den ifrågasatta nedsättningen! Är det — måste man fråga — under sådana förhållanden, då ej större nedsättning ifrågakommit, skäl att, om man ock utgår från blotta sparsamhetens synpunkt, minska de förut vanliga anslagen, och detta på samma gång man derjemte uttalar det hopp att framdeles, sedan Kongl. Maj:t låtit utreda hithörande förhållanden, få emotse en nedsättning i anslagen i vida större mån än nu ifrågasatts? Om Riksdagen kommer att besluta en dylik nedsättning uti ifrågavarande anslag med 20,000 R:dr, kan det just därför icke fela, att ett sådant beslut får utseende af att hafva tillkommit ej blott af sparsamhetsskäl. Mitt tredje skäl till den öfvertygelse, att den föreslagna nedsättningen, om den beslutes, skall få utseendet af ett misstroende votum, är erinran om bruket i andra konstitutionela länder. Man behöfver ej ligga djupt i kändedomen om andra länders politik, man behöfver blott nöd- torftligen följa med tidningarnes referater om förfarandet i andra konstitutionela stater för att veta att, då misstroende votum mot en minister skall af representationen uttalas, sker sådant vanligen genom vägran af något mindre anslagsbelopp, så ringa att statsmaskineriet ej i följd af en dylik anslagsvägran afstadnar, men som dock är en nedsättning.

Med anledning af den brist i konsekvens och sammanhang, som skulle ligga i ett beslut, sådant reservanterne föreslagit; på grund af det ringa beloppet af denna nedsättning och det samtidiga uttalandet af hoppet om större *efter* utredning; i betraktande slutligen af bruket i andra politiska församlingar kan jag ej annat än uttala den farhåga och öfvertygelse, att, huru mycket man än må försäkra, att anslaget nedsättes ej af minskadt förtroende till Utrikes-ministern utan endast af sparsamhetsskäl, Riksdagens beslut kommer åtminstone utom riket att ovilkorligen tydas såsom ett ogillande af det sätt, hvarpå vår utländska politik under sednare tiden blifvit handhafd. Då blir frågan, mine Herrar, om Riksdagen vill uttala

eller, hvilket här är detsamma, vill *anses* hafva uttryckt ett mistroendevotium mot den person, som haft vården om våra utrikes angelägenheter sig anförtrodd under de sista nio åren. För min del kan jag icke underlåta att på en sådan fråga svara annat än nej, och att, om något af nuvarande ministères politik gladt och tillfredsstäldt mig, det varit *den* utrikes, genom hvilken Sverige året 1864 lyckades undgå att blifva invecklad i ett krig, som för oss endast kunnat medföra olyckor, rör dem, till hvilkas förmån det skolat företagas, intet gagn, och i stället fick ostördt egna sina omsorger åt sin inre materiela och andliga utveckling.

Jag kan således ej annat än förorda bifall till hvad Utskottet i andra punkten hemställt, så till vida att någon nedsättning i anslaget till tredje hufvudtiteln ej må ske.

Den förste talaren yrkade icke heller ovilkorligt bifall till förslaget om den ifrågasatta nedsättningen. Deremot förordade han bifall till sin reservation angående lydelsen af den underdåniga skrifvelse, som Riksdagen borde till Kongl. Maj:t aflåta om utredning, huruvida inskränkningar i utgifterna under denna hufvudtitel kunde ske, och i hvilken skrifvelse han ville speciellt uppgifva de fall, der dylika inskränkningar vore möjliga. Hvad nu detta förslag till skrifvelse angår, så ber jag att få erinra ej mindre om hvad jag förut yttrat om svårigheterna för Riksdagen att kunna bedöma hithörande förhållanden — om hvilken svårighet ock den *andre* talaren redan, mot Herr Hierta påmint — än 11 § i Regeringsformen. Är en förändring i detta afseende behöflig och möjlig, synes det mig klart, att förslag härom må utgå endast af Regeringen, som ensam är i tillfälle att utreda och bedöma hithörande förhållanden. Sedan fråga härom en gång blifvit bragt å bane, lärer ock Regeringen icke uraktlåta att häruti göra hvad göras kan, utan att Riksdagen i sin underdåniga skrifvelse pekar vare sig åt Spanien, Italien eller något annat land. Äfven i afseende på lydelsen af skrifvelsen till Kongl. Maj:t förordar jag alltså bifall till Utskottets förslag.

Dermed har jag alltså förordat ett sådant bifall fullständigt, och det på nu anförda skäl, som synas mig behjertansvärda; behjertansvärdt framförallt, att Regering och Representation icke må anses oeniga i afseende å vår utländska politik utan häruti stå såsom en man gent emot andra nationer.

Herr Hedlund: Dessa frågor, som nu föreligga angående så väl anslaget till utgifterna under tredje hufvudtiteln som den föreslagna underdåniga skrifvelsen, sammanhånga ganska nära med frågan om den utrikes-politik, Sverige på sednare tider följt och dess närvarande politiska ställning i förhållande till främmande magter. Vi hafva två alternativa utvägar för lösningen af problemet, huru Sverige bör i utlandet representeras. Med sina minnen från de förflutna sekler, då Sverige var en stormagt, känner det sig ega en slags förpligtelse att vid utländska hof låta sig representeras genom ministrar af en viss högre rang, och derjemte manar den närvarande tidpunkten, då Sverige tillika med Norge är en magt af andra ordningen, och den politiska ställningen i Europa visar sig sådan, att den ingifver folken och statsmännen anledning till stora bekymmer för

den närmaste framtiden — att hafva representanter, som omsorgsfullt och väl värda våra intressen i utlandet.

Slutligen må ej lemnas ur sigte vigten för resande landsmän att kunna vända sig till sitt lands sändebud, hvaraf de mer än en gång kunna komma i behof. Dessa omständigheter tala för att äfven med stora uppoffringar och kostnader hafva representanter i främmande länder.

Det andra systemet är, att Sverige, då det ej har råd att upprätthålla sin rang bland de Europeiska staterna, drager sig tillbaka, lik en gammal aristokrat, som heldre än att söka bevara skenet och bibehålla en falsk ställning, som ej står i ett riktigt förhållande till hans verkliga resurser, retirerar så småningom till en mindre bemärkt plats och der låter sig sökas, om hans hjälp och medverkan någon gång påkallas.

Man har anmärkt, att det gifves två slag af diplomatiska hemligheter, nemligen dels sådana som predikas öppet i tidningarne och på torgen samt på denna väg komma till diplomaternas kännedom, och dels sådana som ej ens de i politiken ganska djupt invigde få reda på.

Vidare har man anmärkt, att under vanliga, lugna tider diplomater äro öfverflödiga, och att vid inträffande ovanliga händelser, som kunna hafva inflytande på staternas internationela ställning, utomordentliga beskickningar kunna användas. Hvertill tjenar då — säger man — att i utlandet hafva fast anställda diplomater, särdeles då man ofta sett, att de utan skada varit frånvarande eller icke befunnit sig på sina poster till och med vid kritiska tidpunkter, då man trott det vara särdeles behöfligt, att riket haft sin representant på stället.

Mig synes att man bör undvika ytterligheterna och i stället beträda en medelväg, som just är anvisad genom den af Stats-Utskottet föreslagna underdåniga skrifvelsen.

Jag vill vidare fästa uppmärksamheten på en omständighet, den att våra representanter i främmande länder borde och kunde hafva till åliggande andra ej mindre nyttiga uppdrag än de rent diplomatiska.

Jag vågar säga detta i närvaro af den utmärkte man och diplomat, som jag vet så högt nitälskar för vår andliga kultur. Säkert erkänner han det vara icke mindre angeläget än mycket annat, om våra representanter i främmande länder sökte göra dem bekanta med Sverige och dess egendomliga förhållanden, och att de å andra sidan i dessa länder gjorde iakttagelser och hemsände underrättelser om framstegen och förändringar i industri, vetenskap och konst med mera, som vore af vigt och intresse för oss att känna. I detta afseende är det bekant, att stater mindre än Sverige finnas, som hafva personer utskickade i andra länder med uppdrag att inhemta och till sina respektive regeringar meddela upplysningar om utvecklingen i andra länder af konster och vetenskaper, upplysningar hvilka blifva dyrbara källor för kulturhistorien. Att till sådana uppdrag böra användas personer med vidsträcktare bildning och speciela insigter i hvarjehanda ämnen, är naturligt, men utgör ett talande skäl för att vid val af personer, som skola representera vårt land hos andra nationer, fästes mindre afseende å bördens och rikedomens företräden än å talentens och kunskapernas.

I likhet med den föregående talaren, den ärade representanten från Upsala, hyser jag ett odeladt förtroende för det politiska system, chefen

för Utrikes-departementet gjort för Sverige gällande, och tror, att den allmänna meningen i landet äfven gillar den af Sverige följda utrikespolitiken. Det var för icke längesedan ett kritiskt moment, då Sveriges ära och intressen syntes vara i fara. Hvad som då åtgjordes af samma person, som ännu står i spetsen för våra utrikes angelägenheter, har blifvit olika bedömdt. Ehuru svårt det än må vara för Representationen att härom bilda sig ett omdöme, tror jag dock, att den vid ett sådant tillfälle som detta bör uttala sin opinion.

Dehna tror jag vara enhällig deruti, att Skandinavians politiska framtid hvilat derpå, att Sverige icke eftersträfvat annexion med vårt grannland, utan att detta i stället må, om det vill förena sig med oss, uppsöka oss och, i känslan af sitt behof af stöd, frivilligt, utan ringaste påtryckning från vår sida, sluta sig till oss.

För vår framtidspolitik tror jag det var en lycka, att Sverige ej blef inveckladt i stridigheterna mellan Danmark och Preussen och på ett konstladt sätt tvingad att deltaga i lösningen af tvistefrågorna, som kunnat bringa oss i fiendskap med ett land, derifrån vi i flera hundra år hemtat rika hjälpmedel till vår kultur.

Jag tvekar således ej till lemna ett odeladt bifall till den under Hans Excellens Grefve Manderströms ledning af Sverige följda politik genom att votera det af Kongl. Maj:t äskade och af Stats-Utskottet tillstyrkta anslag för utgifterna under tredje hufvudtiteln; uttalande jag härigenom på samma gång mitt erkännande af Hans Excellens stora och utmärkta förmåga att hafva löst de svårigheter, hvori Sverige under den antydda tidpunkten befunnit sig, och hvilka jag hoppas ej mera måtte återkomma.

Jag slutar med att tillstyrka bifall till hvad Utskottet föreslagit så väl i första som i andra punkten, i hvilken sednare Utskottet tillstyrkt en underdånig skrifvelse i syfte att få sådana anordningar viddagna i afseende på utgifterna under denna hufvudtitel, att besparingar deruti möjligen må framdeles kunna göras.

Herr P. Petersson: Lika med reservanterne anser jag, att tredje hufvudtitelns utgifter, som upptager skrifmaterialier och expenser till 70,000 R:dr, kunna och böra i dessa ogynnsamma penningtider nedsättas till 50,000 R:dr, samt, för att vinna förminskning i diplomaternes antal och deraf följande mindre afföningar, instämmer jag uti Stats-Utskottets meddelade Utlåtande i andra punkten; och yrkar på grund häraf Kammarrens bifall härtill.

Herr Jöns Pehrsson: Visserligen hade jag lika med motionären Herr Liljencrantz helst önskat, att anslagen under tredje hufvudtiteln redan vid denna riksdag blifvit reducerade till minsta möjliga belopp, men, med afseende å de betänkligheter och svårigheter Stats-Utskottet mot en sådan inskränkning för närvarande i de hittills vanliga utgifterna anfört, finner jag att frågan om en sådan minskning i utgifterna först vid en kommande riksdag kan lösas. Jag skulle dock tro, att den nedsättning Herr Björck föreslagit med 20,000 R:dr redan nu utan skada för Staten kunde ske, och jag ber Hans Excellens Herr Statsministern för utrikes ärendena besinna det skattdragande folkets stora betryck och det trän-

gande behovet af minskning i Statens utgifter. Någon har sagt, att 20,000 R:dr, som här skulle kunna afprutas, är ett så litet belopp, att man ej dervid borde fästa sig. Men jag får i anledning häraf erinra, att man icke, utan att börja med litet, kommer till några besparingar, och att många bäckar små göra en stor å; och jag är väl förvissad om, att Svenska Folket ej kan önska sig en bättre Konung än den vi ega, och att han gerna rättar sig efter folkets önskningar.

Öfver Stats-Utskottets bemödanden att söka åstadkomma besparingar i Statsverkets utgifter, der sådana utan men för det allmänna kunnat göras, kan jag icke annat än uttala min verkliga glädje, och finner deri en borgen för, att Stats-Utskottet på allvar sökt återställa jemnvgiten emellan inkomster och utgifter. För att i någon mån vinna detta ändamål, skulle det vara önskvärdt, att ifrågavarande anslag, 70,000 R:dr till skrifmaterier och expenser samt extra utgifter, nedsattes till 50,000 R:dr.

På dessa skäl yrkar jag bifall till Herr Björeks reservation och afslag å första punkten i Stats-Utskottets Betänkande.

Herr Ola B. Olsson: Då sparsamhet nu är af nöden och inskränkingar i utgifterna böra ske, der sådant utan skada för Staten låter sig göra, så får jag, med instämmande i Herr Björeks reservation, yrka bifall till hvad han derutinnan föreslagit, eller att anslaget under denna hufvudtitel måtte minskas med 20,000 R:dr.

Herr von Troil: Jag utbeder mig att få vid detta tillfälle i kort-het antyda de hufvudsakliga politiska skäl, som ligga till grund för min mening, att Stats-Utskottets nu föredragna Utlåtande bör i såväl första som andra punkten af Riksdagen bifallas, och att följaktligen de mot Utlåtandet afgifna reservationer icke må i ena eller andra hänseendet vinna Kammarens uppmärksamhet.

En reservant har föreslagit, att de under Riksstatens tredje hufvudtitel uppförda anslag skola nedsättas eller minskas med 20,000 R:dr. Jag anser mig böra till en början förklara, att en dylik nedsättning är fullkomligt omotiverad. Reservanten har icke det minsta utredt i hvad mån nedsättningen ens är möjlig, utan har tagit saken på höft, och han kunde således lika väl hafva föreslagit en nedsättning af 10,000, 15,000 eller 30,000 R:dr. Jag tror för min del, att en nedsättning af anslagen under denna hufvudtitel skulle i många hänseenden verka mindre fördelaktigt på det vänskapliga förhållande, som nu eger rum mellan fosterlandet och brödrariket Norge. Det bör icke vara för någon af Kammarens ledamöter obekant, att tredje hufvudtitelns tillgångar utgöras af bidrag från båda de förenade rikena, och att dessa bidrag utgå efter den en gång för alla bestämda proportionen af 12 till 5. Då nu Norge redan beslutat, att den på detta rike belöpande andel af utgifterna under tredje hufvudtiteln skall till den 1 April 1869 utgå, är det, efter min uppfattning, både oklokt och obefogadt att nedsätta Sveriges andel i nyssnämnda utgifter. Man bör, för att bibehålla grannsämjan, akta sig för en sådan åtgärd.

Jag afstyrker äfven bifall till nedprutning af nuvarande anslag af det skäl, att ett dylikt beslut skulle innebära ett misstroendevotum mot Utrikesministern, som nyligen i Kammarer förklarar, att han i ett sådant

beslut såge bevis på bristande förtroende hos Representationen. Men beslutet skulle i ett annat hänseende blifva ännu mera ofördelaktigt, nemligen genom det intryck detsamma i främmande länder skulle åstadkomma. Det skulle utan tvifvel derstädes tolkas såsom ett ogillande ifrån Representationens sida af den utrikes politik, den fredliga politik vår Regering under de sednare åren följt.

Jag vill väl icke bestrida, att utgifterna under denna hufvudtitel möjligen kunna inskränkas; men derom är icke så lätt att nu fälla omdöme, hvarföre också Stats-Utskottet föreslagit, att Riksdagen, vid anmälan om nu äskade anslags beviljande, "må i underdånighet anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta tillse och utreda, huruvida icke inskränkningar å anslagen under tredje hufvudtiteln skulle kunna vidtagas, samt för näst-sammanträdande Riksdag framlägga förslag till nedsatt utgiftsstat för "nämnda hufvudtitel." Jag tror, att Representationen icke bör, såsom en och annan reservant behagat göra, för berörda ändamål ingå i detalj; ty ostridigt måste det väl vara, att Representationen saknar nödig kännedom och tillräcklig erfarenhet, för att rätt bedöma speciela frågor, hörande till Utrikes-departementet, samt deri uttala bestämda meningar. De åsigter om hushållning och sparsamhet, som med rätta vid denna riksdag gjort sig gällande, äro eller blifva icke obekanta för Kongl. Maj:t eller hans rådgifvare, och derföre kan Representationen vara fullt öfvertygad derom, att Kongl. Maj:t söker att till nästa riksdag framlägga ett väl motiveradt svar på Riksdagens skrifvelse i denna fråga. Riksdagen kommer också derigenom i tillfälle att närmare granska hela utrikes-staten samt dervid till möjlighet att med skäl göra större eller mindre nedprutningar i anslagen. För närvarande bör emellertid ej en sådan åtgärd vidtagas, utan jag yrkar för min del bifall till Stats-Utskottets Utlåtande.

Herr Friherre Liljencrantz: Hans Excellens Herr Utrikesministern har nyss förklarad, att enligt Hans Excellens' upfattning skulle en nedsättning i anslagen under tredje hufvudtiteln utgöra bevis på minskadt förtroende från Representationens sida till den nuvarande ledaren af Sveriges yttre politik, och att Hans Excellens skulle veta att för sådan händelse följa den väg, som pligt och samvete för honom utstakade. Detta förklarande torde svårligen kunna tydas annorlunda än såsom ett tillkännagifvande, det Hans Excellens skulle frånträda sitt nu innehavande embete, om Riksdagen godkände det förslag till nedsättning i nämnde hufvudtitels anslag, som en ärad representant från Göteborg framställt och som vunnit understöd af flere Kammarens ledamöter i Utskottet. Jag får bekänna, att det är med en känsla af stort obehag, som jag under sådana omständigheter uppträder i denna fråga, dertill jag emellertid såsom motionär i ämnet finner mig föranlåten. Jag delar nemligen fullkomligt reservanternes mening, att anslaget till expensmedel för nästkommande år utan våda kan minskas med 20,000 R:dr; och främmande för hvarje tanke på ett klander af Hans Excellens' utrikespolitik grundar jag, lika med reservanterne, min öfvertygelse om behovet af en sådan nedsättning uteslutande på finansiela skäl. Om behovet af all möjlig sparsamhet vid statsutgifternas bestämmande ega vi en påminnelse i det förslag till förhöjd tull å vissa artiklar, som till afgörande hvilat på Riksdagens bord,

äfvensom i de förslag, hvilka lära vara att förvänta från Bevillnings-Utskottet, angående förhöjning såväl i bränvinsbränningsafgiften som i den allmänna bevillningen; — förslag, hvilka alla äro föranledda af nödvändigheten att åstadkomma jernvigt mellan Statens utgifter och inkomster. Om, under sådana förhållanden, såväl den enskilde representanten som Riksdagen i sin helhet skulle söka att genom införande af all möjlig sparsamhet i utgifterna förminska den slutsumma, som endast genom förökade skattebidrag kan fyllas, så torde ett sådant sträfvande vara fullt berättigadt och ej skäligen böra af Regeringsmagtens representanter missbilligas.

Hans Excellens Herr Utrikes-ministern, och med honom åtskillige andre talare, hafva emellertid velat åt denna fråga gifva en politisk betydelse, som den enligt min uppfattning ej eger, äfvensom funnit grannligheten mot Norge fördra anslagets bibehållande vid oförändradt belopp, samt dessutom förmenat, att det föreslagna nedsättningsbeloppet vore helt och hållet godtyckligt tillkommet, ej hvilande på någon objektiv grund, och blifvit så att säga gripet ur luften. Jag vänder mig först emot det sista påståendet, emedan det närmast torde angå sjelfva saken; och ehuru jag ej varit i tillfälle att erhålla del af de beräkningar, som Stats-Utskottets Utgiftsafdelning utan tvifvel lagt till grund för det förslag till nedsättning, som af Herr Björck i form af reservation blifvit upptaget, så har det likväl ej synts mig omöjligt att med ledning af tillgängliga handlingar i ämnet kunna bilda mig en öfvertygelse, huruvida den påyrkade nedsättningen kan vidtagas, utan att Utrikes-departementet derigenom blottas på tillräckliga medel för bestridande af sina utgifter. Till grund för mina beräkningar i detta afseende har jag lagt Utrikes-departementets räkenskap för år 1865, enligt hvilken totalsumman af departementets utgifter uppgått till 770,489 R:dr 91 öre R:mt, deraf icke mindre än 76,000 R:dr till ekiperingspengar, 27,000 R:dr till expektanslöner och tillfälliga uppdrag, samt 21,000 R:dr till hemliga utgifter, och då det torde böra förväntas, att dylika tillfälliga utgifter icke så snart återkomma, så lär det vara ögonskenligt, att en nedsättning af 20,000 R:dr af Svenska anslaget, som skulle medföra en motsvarande minskning af 5,880 på Norska sidan eller tillhoppa 25,880 R:dr, icke skulle sätta Utrikes-departementet ur stånd att under år 1868 bestrida sina vanliga och nödvändiga utgifter. Under sådana omständigheter kan jag ej erkänna, att den föreslagna siffran tillkommit godtyckligt, om ej deruti, att den blifvit satt något *lägre* än hvad som tilläffventyrs kunnat ske.

Hvad åter beträffar invändningen att, då Norge beviljat anslaget för 1868, det vore mindre grannliga, att Sverige ensidigt nedsatte sitt bidrag till Utrikes-departementet, så hvilat detta argument, enligt mitt förmenande, på en oriktig uppfattning af förhållandet mellan Sverige och Norge vid bestridandet af de gemensamma diplomatiska utgifterna. Det förhåller sig nemligen så, att utgifterna fördelas på de båda ländernas anslag efter den antagna proportionsgrunden af $\frac{12}{17}$ för Sverige och $\frac{5}{17}$ för Norge, och att öfverskotten fördelas efter samma grunder. Om således Sverige nedsätter sitt bidrag, så inträffar intet annat, än att Norska Statsverket krediteras med ett den antagna proportionsgrunden motsvarande belopp; en påföljd som jag tror ej vara egnad att väcka missnöje hos brödräfolket.

Efter att härmed hafva i korthet bemött de anmärkningar, som omedelbart angå sjelfva saken, återkommer jag till några betraktelser öfver det egendomliga skick, hvori frågan blifvit försatt genom Hans Excellens Utrikes-ministerns härstädes i dag afgifna förklaring. Jag kan icke underlåta att beklaga, att Hans Excellens funnit sig föranlåten till detta steg, hvorigenom det kunde synas, som Hans Excellens velat framtvinga ett förtroendevotum, hvilket åter, enligt min uppfattning, endast på bekostnad af Statsverkets onödiga betungande kan af Kammaren lemnas. För egen del kan jag ej neka, att denna förklaring satt mig i förlägenhet. Jag befinner mig nemligen i det smärtsamma valet att nödgas med min röst antingen bidra till att åtminstone i någon mån öka skattebehovet eller ock förläda Hans Excellens till ett beslut, som skulle beröfva landet förmånen af Hans Excellens fortfarande omvårdnad om de utrikes ärendena. Ur denna min förlägenhet befrias jag endast af de *motiver*, Hans Excellens har anfört för sitt yrkande om afslag å den ifrågakämda nedsättningen. Hans Excellens har nemligen afstyrkt reservanternes förslag, icke derföre att Hans Excellens ansåg sig med ett sålunda förminskadt anslag ej kunna till landets sannskyldiga nytta fylla det vigtiga uppdrag, som åligger Hans Excellens, utan endast derföre att Hans Excellens ansåge en nedsättning innebära ett misstroendevotum. Mine Herrar! Jag tror mig häri finna en granntyckthet, enligt mitt förmenande så mycket mera obefogad, som alla talare förklarar, att de för Hans Excellens hyste det största förtroende, och jag kan icke åt densamme offra de grundsatser af sparsamhet, som Statsverkets nuvarande tillstånd gör det till en pligt för representanten att omfatta och äfven tillämpa. Jag får derföre förklara, att Hans Excellens' yttrande i denna fråga icke härledt sig från motiver, som kunna förmå mig att lemna min röst för bifall till den af Kongl. Maj:t åskade anslagssumman. Om deremot Hans Excellens vill visa, att de af Stats-Utskottets Utgiftsafdelning och af mig gjorda beräkningarne äro felaktiga, och om Hans Excellens skulle förklara, att genom den föreslagna nedsättningen Utrikes-departementet skulle blottas på de för dess utgifters bestridande oundgängligt behöfliga medel, så vore jag visserligen beredd att med min röst bidra till anslaget bibehållande vid oförändradt belopp. Så länge en dylik förklaring uteblifver, anser jag mig åter pligtig att vidhålla min mening.

I nära öfverensstämmelse med den af Hans Excellens framställda uppfattning af denna fråga har här äfven yttrats, att, om än en nedsättning ej här i landet skulle tolkas såsom ett bevis på misstroende till Utrikes-ministern, det dock otvifvelaktigt skulle utomlands betraktas såsom ett af Representationen tillkännagifvet ogillande af den hittills följda utrikes politiken, helst i andra länder man för att uttrycka sitt missnöje med en minister vanligen tillgriper medlet att nedsätta hans budget. Här emot får jag för det första göra den anmärkningen, att ministären och Representationen här i landet intaga en annan ställning till hvarandra än i andra konstitutionela stater. I de flesta andra länder voterar nemligen de särskilda ministrarnes budgeter i klump, och Representationen ingår sällan i granskning af de särskilda utgiftsposternas behöflighet, under det att här i landet Representationen pröfvar och någon gång voterar, äfven öfver
de

de obetydligaste anslag. Vi hafva äfven sett, att till och med under den tid den nuvarande ministären varit vid magten och åtnjutit ett så stort och rättmätigt förtroende, Representationen likväl dels nedprutat, dels afslagit af Regeringen begärda anslag; och jag är glad att kunna konstatera, att ledamöterna af den nuvarande Regeringen ej af dylika små nederlag tagit sig anledning att lemna den embetsställning, som de till landets nytta och belåtenhet under många år innehaft. Jag tror ej heller att, äfven om de främmande magterna skulle egna oss den uppmärksamheten att taga del af våra debatter och beslut angående vår statsreglering, desse, ehvad de föranledde vår Utrikes-minister att afträda eller icke, skulle för-må någon utländsk magt att till oss intaga någon förändrad politisk ställning. Jag tror det ej derföre, att det visserligen icke är vår nuvarande Utrikes-ministers person, som bör anses företrädesvis representera fredspolitiken. Dertill uppmanas och anbefallas vi så väl af vår högst ofullständiga militära utrustning som af vår finansiella ställning, hvilken ej medgifver ens de utgifter, som äro nödvändiga för vår materiella utveckling, ännu mindre krigiska företag. Jag tror ej heller att, hvem helst som än blefve Utrikes-minister, han skulle vara nog pligtförgäten att våga tillråda sin Konung en politik, hvilken kunde inleda landet i krigiska förvecklingar. På dessa skäl och ehuru jag beklagar, om Hans Excellens skulle afgå, får jag dock anhålla om afslag å Utskottets första punkt och bifall till hvad Herr Björck i de tre första punkterna af sin reservation föreslagit.

Jag öfvergår nu till *andra* punkten, och får dervid förorda antagandet af det förslag, som af Herr Indebetou blifvit framställt.

Emot detsamma har blifvit anmärkt, att detta förslag förutsätter "dels att Sveriges diplomatiska intressen skulle utan olägenhet kunna skötas af embetsmän af lägre rang", dels att Sveriges politiska förhållanden vore förändrade, hvilka förutsättningar dock ej skulle hafva blifvit bevisade. Hvad först *ringen* beträffar, så tror jag ej att den så mycket inverkar, då inflytandet väl numera bestämmes, icke af de societetsförbindelser, som en diplomatisk agent kan förskaffa sig, utan fasthelt af det lands magtställning och inflytande som han representerar. Hvad åter beträffar påståendet, att vår politiska ställning ej vore förändrad, så hemställer jag huruvida det ej finnes en betydlig skilnad mellan våra politiska förhållanden under de sednaste 10 à 12 åren och den ställning, som vi enligt Kongl. Maj:ts throntal nu intagit. År 1859 deltog vi aktivt i den utländska politiken; vi gjorde oss genom protesten mot Savojens införlifvande till försvarare af Wiener-kongressens beslut, eller af de så kallade 1815 års fördrag; från 1858 till 1864 gjorde vi oss till riddare för Danska monarkiens integritet genom Hans Excellens nuvarande Utrikes-ministerns förklarande "att om Tyskland inträngde i ett angränsande land och hotade dess tillvaro, vi voro alltför nära, och våra intressen alltför mycket berörda, för att icke en sådan sakernas ställning skulle för oss vara af den största vikt och egnad att ingifva oss de allvarligaste farhågor", — "att våra dyrbaraste intressen icke kunde tillåta oss att med lugnt öga åse, huru våra grannar krossades under förevändningar, som sednare kunde sätta vårt eget oberoende i fara", — att "i händelse Tyskland an-

grepe Slesvig, vi skulle i mån af krafter och tillgångar lemna Danmark den hjälp, som kunde begäras“. Ur dessa storartade drömmar, som under någon tid sysselsatte oss och hvilkas kulmination betecknas af det år 1859 gängse ryktet, att vi tillika med Spanien skulle upphöjas till rangen af stormagt, och att vi skulle få deltaga i den konferens i Paris, som ej blef af, hafva vi nu uppvaknat vid den förklaring, som Kongl. Maj:t från thronen afgifvit till Svenska Folkets representanter: "Sverige hyser icke vidare någon önskan att deltaga i lösningen af de tvistefrågor, som upprört eller hota att uppröra andra delar af Europa"; så lyder nu det kungliga ord, som anger rikets yttre politik.

Jag klandrar icke nu det resultat, hvartill vår politik kommit, icke heller att en skilnad finnes mellan vår förra Europeiska, eller åtminstone nordiska, politik, och den, som af throntalet angifvits; jag endast begär att mina motståndare måtte erkänna verkligheten af denna skilnad. Det återstår oss under närvarande förhållanden endast, att hos utlandet bevaka våra egna politiska och kommersiella intressen, och vi få underkasta oss att vårt ord numera gäller föga i den Europeiska vägskålen, helst det svärd vi kunna ditkasta, för att gifva vigt åt ordet, beklagligen är alltför lätt. Till denna moderata rol torde en mindre dyrbar diplomatisk apparat än den nuvarande vara fullt lämplig.

Vidare har man sagt, att det ej vore lämpligt att i den föreslagna skrifvelsen till Kongl. Maj:t framställa några grunder för en ny stat för Utrikes-departementet, då Kongl. Maj:t bäst vore i tillfälle att känna dithörande förhållanden. Jag vill deremot invända, att, då Representationen af Kongl. Maj:t äskar ett förslag till ny organisation, det äfven må anses lämpligt att Kongl. Maj:t ej lemmas i okunnighet om den ritning, hvori Representationen önskar att denna reform bör gå, Kongl. Maj:t dock obetaget att derå fästa det afseende han behagar. Representationen har äfven vid många föregående tillfällen gått på enahanda sätt till väga.

Det har äfven yttrats, att en nedsättning af rangen för vissa diplomater kan innebära något förnärmande för den magt, som härtör blefve föremål, och lätteligen framkalla kallsinnighet i förhållandet till en sådan magt. I afseende derpå tager jag mig friheten erinra, att t. ex. Holland år 1863 nedsatte rangen för sin agent i Stockholm från envoyé till minister-resident och derjemte sammanslog legationerna i Stockholm och Köpenhamn till en, hvarefter det Holländska sändebudet, åtminstone under första tiden, merendels vistades i Köpenhamn. Ingen torde dock kunna påstå, att derigenom det goda förhållandet mellan Sverige och Nederländerna blifvit i någon mån stördt. I samma afseende förtjenar anmärkas, att, ehuru vi i Washington underhålla en agent med envoyés rang och oaktadt Kongl. Maj:t vid 1856—1858 årens riksdag, i sammanhang med begäran om lön för nämnde envoyé, äfven förespeglade, att Förenta Staterna ännade åt sin agent i Stockholm tilldela denna rang, den stora republiken likväl låter sig här representeras af endast en minister-resident. På de skäl jag nu anført anhåller jag, att, med afslag å andra punkten af Utskottets Utlåtande, Herr Indebetous förslag måtte vinna Kammarens bifall.

Innan jag lemnar ordet, vill jag ytterligare upptaga ett argument af Hans Excellens Herr Utrikes-ministern. Hans Excellens anförde nemligen,

att Svenska beskickningen i Wien hade från 1859 till 1865, under den tid de diplomatiska förhållandena mellan Italien och Österrike voro afbrutna, till Italienska och Österrikiska regeringarnes belåtenhet vårdat de Italienska undersåtarnes intressen i Österrike, och att detta ej skulle låtit sig göra, om vår minister hade haft lägre rang. Jag visste samerligen ej förut, att vi borde hålla agenter i främmande länder för att der skydda andra staters undersåtar, symmerligast som ett sådant behof väl högst sällan lär upstå.

Jag är äfven skyldig Hans Excellens ett svar på den admonition, Hans Excellens behagade ställa till mig och öfriga representanter för hufvudstaden, med erinran om den särskilda ekonomiska fördel, hufvudstaden hemtar deraf, att de här residerande utländske diplomatiska agenterne äro i tillfälle till de större depenser, som åtfölja den högre rangen. Må det tillåtas mig att i anledning häraf försäkra, att jag lika litet glömmet mina förbindelser till den kommun, hvilken valt mig, som jag förbiser stadgandet, att Riksdagen representerar *Svenska Folket* — ett stadgande, som återfinnes i 1 § af den Riksdagsordning, till hvars antagande Hans Excellens så nitiskt och förtjenstfullt medverkat.

Sist får jag förklara, att jag anser aktningen för denna Kammare och omtanken att icke utan all anledning framkalla missnöje hos en mäktig granne förhindra mig att med Hans Excellens ingå i den dolda kritik af en vänskaplig magts inre politik, som Hans Excellens låtit undfalla sig.

Herr Björck: Till en början får jag fullkomligt instänma med de talare, som uttryckt sin tacksamhet för det sätt, hvarpå Hans Excellens Utrikes-statsministern ledt vår utrikes-politik under ganska brydsamma förhållanden, och jag får för egen del beklaga, om den anslagsförändring, som här blifvit ifrågasatt, skulle medföra en sådan följd, som Hans Excellens antydt, då han förklarar sig vid bifall till förslaget derom manad att lemna den post, han så väl och till landets fromma förestått.

Då jag nu öfvergår till sjelfva ämnet, är det min mening att alledes afhålla mig från betraktelsen öfver vår utrikes-politik och att endast se saken från dess ekonomiska och konstitutionela synpunkter. Härvid får jag först bemöta den anmärkning, som blifvit gjord mot min reservation, då man funnit en motsägelse deruti, att jag icke vidrört anslaget till ministerstaten, men funnit något hinder icke möta för nedsättning i anslaget till skrifmaterialier och expenser saunt extra utgifter. Jag får då fästa uppmärksamheten på det förhållandet, att tredje hufvudtiteln måste regleras i två särskilda afdelningar, den ena alledes oberoende utaf Norge och den andra i sammanhang med det derifrån utgående bidraget. Så är t. ex. Utrikes-ministern Svensk embetsman och uppbär såsom sådan lön utan afseende på Norges bidrag. Samma förhållande eger rum med de i härvarande utrikes-expedition anställda embets- och tjenstemän, hvilka befinna sig i lika ställning med andra Svenska Statens löntagare. Det är äfven naturligt, att, då Sverige har ledningen af de förenade ländernas utrikes-angelägenheter och Utrikes-ministern är en Svensk embetsman, Sverige måste ensamt vidkännas kostnaderna för hans och hans expeditioners afföring, och något bidrag dertill således icke utgå från Norge. Jag gör denna anmärkning derföre, att jag trots mig finna att i den redovisning, som från Kabinetttet aflemnats till Kammarrätten, äfven dessa löner äro

fördelade på de Svenska och Norska Statsverken, ehuru sådant är, efter hvad jag nyss nämnt, origtigt. Såsom jag tänkt mig saken, blir äfven ministrernas ställning angenämare för honom sjelf, ty han slipper att taga någon del af det Norska bidraget i anspråk för sin egen eller expeditionens räkning och erhåller derigenom större frihet att disponera detta för andra ändamål.

Hvad angår anslaget till ministerstaten, så är det icke så lätt att genast göra en förändring i dess belopp, utan man måste härvid gå försigtigt till väga. Ty ehuru Kongl. Maj:t efter sitt godfinnande bestämmer ministrarnes löner, utgå dessa löner dock i närvarande stund till vissa personer, hvaribland flere Norrmän, hvilka ej torde böra rubbas i de dem en gång tillförsäkrade förmåner. Det synes mig därför olämpligt att nu genast besluta en nedsättning, som för tillfället är omöjlig att genomföra. Bättre är att för framtiden söka åstadkomma en annan reglering i detta hänseende, för vinnande af hvilket mål det dock torde vara företrädesvis af vigt att påkalla ledning från Utrikes-ministrernas egen sida; och detta utgör också föremålet för den underdåniga skrifvelse, jag i sista punkten af min reservation tillstyrkt. Men det förhåller sig icke lika med anslaget till skrifmaterialier och expenser samt till extra utgifter. På alla hufvudtitlar finnas anslag till extra utgifter, men på denna hufvudtitel är anslaget större och beräknadt att under vanliga förhållanden utgå, under det att eljest dylika utgifter äro af mera tillfällig beskaffenhet. Då emellertid ett sådant betydligt anslag förefinnes, är det naturligt att vid dess användande fordras en sträng hushållsaktighet; och om ministern och Representationen inse nödvändigheten af en större sparsamhet med Statens medel, frågar jag, om det icke är största skäl att i första rummet låta denna sparsamhet visa sig i fråga om ett anslag, sådant som detta, hvilket icke är anvisadt till särskilda personer, utan står till vederbörandes disposition och sålunda erbjuder tillfälle att omedelbart ådagalägga förmågan att lämpa sig efter de verkliga förhållandena. Om någon nedsättning deri vore alldeles omöjlig, förstår jag icke, hvarföre Hans Excellens icke haft någon anmärkning i sådan syftning emot den af Utskottet föreslagna underdåniga skrifvelsen, hvilken just går ut på en sådan nedsättning i berörda anslag, men jag åtminstone har icke hört ett ord af Hans Excellens, som skulle innebära någon dylik anmärkning. Den af mig föreslagna summan är för öfrigt icke gripen ur luften, som man velat påstå; ty då vid 1856 års riksdag tredje hufvudtiteln reglerades till det belopp den nu disponerar, anställde jag, så vidt möjligt var, en undersökning om detta anslag och kom då till det resultat, att det af mig nu föreslagna beloppet kunde vara tillräckligt för att bestrida alla nödiga utgifter. Jag har sedermera haft ytterligare tillfälle att följa frågan med uppmärksamhet, och min erfarenhet har blifvit bekräftad af räkenskaperna, ehuru jag för ögonblicket underlåter att anföra bevisen derutur. Det i min reservation gjorda yrkandet om nedsättning är således endast ett återupptagande af resultatet af den undersökning, jag vid nyssnämnda riksdag hade tillfälle att göra. Härmed torde jag hafva besvarat anmärkningen om den motsägelse, som skulle finnas i min reservation.

Vid bedömandet af dessa anslag och möjligheten af en nedsättning deri måste man besinna, att vår utrikes-politik nu är annorlunda än år

1856. Jag har sagt, att jag icke vill ingå i något yttrande om vår politik och jag skall hålla detta; men så mycket kan jag dock säga, att vid nämnda riksdag framhölls från thronen, att den politiska ställning, vi då intagit, var sådan, att för upprätthållande af vårt anseende och inflytande en förhöjning i tredje hufvudtitelns anslag var nödvändig. Nu lyder throntalet annorlunda, och den enkla slutsatsen deraf är, att en återgång till den gamla staten kan låta sig göra. Hans Excellens har bragt landet i den politiska ställning, det enligt mitt förmenande bör intaga. Det tillhör icke oss att deltaga i de politiska frågor, som uppröra Europa, utan endast att söka bevara vårt oberoende, och jag är förvissad att under Hans Excellens' ledning vi skola uppnå detta mål, äfven om nedsättning i tredje hufvudtitelns anslag kommer att ega rum. Om grundtanken i den underdåniga skrifvelse jag föreslagit är riktig, och om jag har rätt i min uppfattning af våra sedan år 1856 förändrade politiska förhållanden, tror jag ej, att Hans Excellens kan hafva något emot det förslag, som innehålles i min reservation, och jag hoppas, att Hans Excellens vid närmare uppfattning af de många talares yttranden i denna Kammare, hvilka förklarar, att Utrikesministern för sin politiska ställning åtnjuter Representationens fulla förtroende, skall finna att en nedsättning i anslaget icke innebär något misstroendevotum. Jag förstår verkligen icke, huru ett förtroende skulle gifva sig tydligare till känna, än då enhvar, som yttrar sig, aflägger de kraftigaste försäkringar derom. Detta leder mig emellertid in på några betraktelser om förhållandet emellan ministrarne och Representationen. Vid tillkomsten af vårt nya statsskick hoppades man såsom en af de viktigaste fördelarne deraf, att ett större förtroende och en lifigare vaxelverkan skulle kunna åvägbringas emellan ministrarne och Representationen, så att de förre icke skulle framkomma med några andra förslag än Representationen önskade, då man äfven kunde ega förhoppning att Representationen skulle bemöta ministrarne med den grannlagenhet, att den icke sade nej till deras framställningar. Detta är det mål, hvartill vi sträfva, men ännu äro vi icke der. Å Representationens sida yrkas nu högljudt på sparsamhet, och det bade därför tillhört ministrarne att föreslå all den nedsättning i den gamla budgeten som var möjlig, helst Regeringen icke kunde vara i okunnighet om de nya behof, som ständigt framträda, kräfvande nya anslag. Något dylikt bemödande har man emellertid icke kunnat finna från Regeringens sida, och Representationen har därför funnit sig nödsakad att taga initiativet. Dervid har man icke haft någon annan utväg än att genomgå de äldre anslagen och pröfva i hvad mån de voro oundgängliga. För mig, i egenskap af ledamot i Stats-Utskottet, har detta bemödande därför utgjort ett ständigt ögonmärke, men uppgiften är svår, och jag erkänner, att jag funnit högst få fall, då en nedsättning kunnat ega rum utan vidtagande af mera genomgripande förändringar, som dock kräfva en längre tid. Det är emellertid för tidigt att anse, att Representationen antingen bör godkänna ett bestämdt anslag eller ock genom afslående derå uttala ett misstroendevotum emot ministern. Dit skola vi väl komma, men ännu är det för tidigt att så uppfatta förhållandena, likasom det är för tidigt att begära, det Representationen af ministrarne endast skulle få emottaga sådana förslag, som fullt öfverensstämde med Representationens sträfvanden och önsknings. Ännu

känna ministrarne och Representationen icke hvarandra fullkomligt. Jag vågar därför hemställa till Hans Excellens och Konungens öfrige rådgifvare, om en olika mening inom Representationen uti en rent ekonomisk fråga under nuvarande förhållanden kan betraktas såsom ett misstroende-votum mot en ministère, som från alla sidor erhåller de kraftigaste försäkringar om Representationens förtroende. För egen del får jag emellertid gifva till känna, att, då, som jag befarar, Hans Excellens Utrikesministern vidhåller sin förklaring, att, om någon nedsättning i anslaget nu sker, frånträda sin viktiga befattning, jag måste låta min önskan om sparsamhet i detta anslag vika och således afstår från yrkandet om nedsättning, ehuru, såsom jag förut nämnt, denna nedsättning är af helt obetydlig beskaffenhet och ingalunda kan verka något menligt på ledningen af våra diplomatiska angelägenheter. Jag vidhåller därför endast första och tredje punkterna i min reservation och andra punkten med den förändring, att till skrifmaterialier och expenser måtte anvisas ett reservationsanslag af 70,000 R:dr mot nu gällande redovisningsskyldighet. I fråga om fjerdre punkten anser jag det af Herr Indebetou gjorda tillägg icke kunna skada, och får därför och på det man måtte vinna så mycken enstämmighet som möjligt med honom förena mig. Det skulle vara en stor vinst, om denna hufvudtitel kunde återgå till det belopp, hvartill den uppgick före 1856, och då jag med nöje trott mig finna, att Hans Excellens Utrikesministern ej synes hafva något emot den föreslagna skrifvelsen, hoppas jag, att Representationen vid en kommande riksdag skall se sina önskingar om sförre sparsamhet i detta fall fullbordade.

Herr Friherre Gripenstedt: Det är ganska naturligt, att jag icke kan hafva något egentligt nytt att anföra i ämnet, då frågan i och för sig sjelf är temligen enkel och dessutom redan blifvit i det närmaste uttömd. Min åsigt öfverensstämmer för öfrigt i hufvudsaken med den, som uttalats af den värde representanten från Upsala; och jag ber blott, att, med anledning af hvad åtskillige talare från andra sidan anført, få tillägga några ord.

Det är säkerligen för hvar och en ganska tydligt, att de alternativ till beslut, som här framställtts — eller Utskottets förslag å ena sidan och de förslag, som förekomma i Herrar Björcks och Hiertas reservationer å den andra — att, säger jag, dessa alternativ skilja sig i principiellt hänseende derutinnan, att Utskottet i sin framställning icke ingår i något detaljeradt bedömande af frågan, eller anser sig böra föreslå några vissa bestämmelser, utan helt enkelt tillstyrker det nuvarande anslagets bibehållande, blott med begäran om en utredning beträffande de inskränkingar i denna budget, som för framtiden må kunna vidtagas; då deremot reservanterne *öfverensstämma* med hvarandra deruti, att de båda inlåta sig i en granskning af hufvudtitelus särskilda utgiftsposter, men åter *skilja* sig i konklusionen, då Herr Björck, utan någon anfydan i hvad riktning indragningen bör ske, blott föreslår en viss nedsättning i siffran, men Herr Hierta icke ansett detta vara tillräckligt, utan derjemte gör vissa speciela antydningar, *hvarst* de besparingar, som äfven Utskottet ansett kunna beredas, böra sökas.

Det har af den värde talare, som jag först omnämnde, redan blifvit sagdt, att någon åtgärd från Representationens sida i detta fall icke gerna kan anses lämplig, hvarken i formelt afseende — såsom stridande mot Regeringsformens ande — eller i praktiskt hänseende, då man tager i betraktande den sakkunskap, som nödvändigt erfordras för att med någon säkerhet kunna bedöma dessa förhållanden.

Jag vill likväl något närmare angifva, af *hvilken anledning* det enligt min åsigt måste vara olämpligt, att Representationen inlåter sig på dylika specialiteter.

Flere talare hafva redan förut ådagalagt, att den nedsättning i beloppet, som Herr Björck påyrkat, — ehvad man än må förebära — icke kan undgå att medföra tvänne ganska väsendtliga olägenheter och således föranleder till tvänne viktiga anmärkingar. Den ena angår förhållandet till Norge, hvars bidrag till hela det från de förenade rikena utgående anslaget till Utrikes-departementet utgör ett fixt belopp, som står till vårt bidrag i en viss proportion; och då Herr Björck vill antyda, att den anslagspost, han företrädesvis afsett, icke ingår i denna summa, har han onekligen begått ett misstag.

Vår andel af det gemensamma bidraget förhåller sig nemligen, såsom hvar och en känner, till Norges andel, eller 200,000 R:dr, just efter proportionen af 12 till 5, och således är i slutsumman, 679,200 R:dr, det ifrågavarande beloppet, 70,000 R:dr, jemväl beräknadt. Följaktligen skulle en nedsättning af detta belopp rubba proportionen i sin helhet; och det synes mig verkligen icke vara grannliga eller passande att gifva Norge anledning till den ganska befogade anmärkningen, att vi ensidigt vidtagit en rubbning i utgiftsstaten, som måste hafva till följd, att Norge kommer att proportionsvis erlægga en för stor del af det gemensamma bidraget — något som måhända i en framtid skulle vara mindre angenämt att höra åberopas.

Den andra anmärkningen åter, hvilken redan många gånger förut blifvit vidrörd, är den, att en dylik nedsättning i det extra anslaget icke kan undgå att betecknas såsom ett misstroendevotum mot den utrikespolitik, som vår Regering följt. Herr Friherre Liljencrantz har visserligen med mycken kraft vetat framhålla — och andre talare hafva afgifvit samma försäkran — att något sådant ingalunda varit deras mening. Men om man också icke har någon rätt att misstänka, att ju icke Friherre Liljencrantz och de öfrige talare, som ställt sig på hans sida, upprigtigt mena hvad de säga, lär man dock få medgifva, att dessa Herrars förklaringar icke äro annat än personela uttryck, och att de icke lära kunna göra anspråk på att hafva den klang, att de mäga förtaga det intryck, som måste uppkomma af ett beslut, hvarigenom sjelfva anslaget nedsattes.

Man har såsom ett hufvudargument anförd den omständigheten, att landets betryckta ställning i finansielt hänseende fordrar besparingar i alla riktningar och följaktligen äfven här. Såsom allmän grundsats vill jag gerna medgifva, att detta argument må ega sin vikt, men jag anser det samma likväl här betyda föga, då summan blott gäller 20,000 R:dr och således kan sägas vara försvinnande liten i förhållande till de stora penningefrågor, hvarom vi framdeles hafva att öfverlägga, och hvilka verkligen kunna komma att utöfva något inflytande på folkets skattebördor. Jag

vill om dessa förhållanden och allt hvad man i anledning deraf så ofta föreburit icke nu, då ögonblicket härtill måste anses föga passande, ingå i en närmare granskning; men jag ikläder mig emellertid på förhand förbindelsen att, så snart ett lämpligt tillfälle erjuder sig, eller så snart någon vigtig fråga af denna beskaffenhet förekommer — hvilket icke lär dröja länge — söka att utreda åtskilliga af de omständigheter, som härmed ega sammanhang.

Jag öfvergår nu till Herr Hiertas alternativ, att i den underdåniga skrifvelse, hvarom alla äro ense, och mot hvilken äfven Hans Excellens Herr Utrikes-ministern förklarar sig icke hafva något att invända, mera bestämdt borde uttryckas det sätt, hvarpå Representationen önskar, att de ifrågakomma besparingarne borde ske. Reservanten har i detta afseende uppgifvit några vissa omständigheter, som efter hans förmenande borde framställas. Men jag hemställer till Eder, mine Herrar, om I ären beredde att såsom Eder öfvertygelse i en skrifvelse till Regeringen förklara, bland annat, i enlighet med en af de punkter, som i reservationen förekomma, att "då Sveriges och Norges angelägenheter i Stor-Brittannien numera nästan uteslutande äro af kommersiel natur, minister- och generalkonsuls-befattningarne i London må kunna förenas hos en embetsman med nödiga biträden." Jag hemställer, säger jag, om Representationen är beredd att erkänna detta omdöme såsom sitt eget; om Representationen har den frågan för sig tillräckligt utredd, och om icke dertill fordras en särskild kännedom om förhållandet, inuan man omfattar en sådan mening och vill ansvara för dess rigtighet.

Då nu Herr Hiertas auktoritet — hvars vikt jag för öfrigt icke vill underkänna — ställes emot en annan, Hans Excellens Herr Utrikes-ministerns, hvilken i detta hänseende specielt förklarar sig icke kunna biträda en dylik mening, så vore det väl icke så underligt, om åtminstone någon villrådighet skulle uppstå hos Representationen att bestämma sig för Herr Hiertas förslag. På samma sätt utlåter han sig ock i en annan punkt af sin reservation om lämpligheten att låta de diplomatiska ärendena, t. ex. i Wien, besörjas af embetsmän med mindre rang och derefter lämpad aflöning. Med ett ord, det vill synas mig vara icke blott principielt origtigt, utan — jemväl i praktiskt hänseende ganska svårt om ej omöjligt, att med någon säkerhet på sådant sätt bilda sig en fast öfvertygelse i dessa ämnen, och en sådan får väl ändock icke saknas, när det gäller att fatta beslut i viktiga samhällsfrågor.

Jag hemställer således, om icke Stats-Utskottets förslag bör anses ega afgjort företräde framför de båda reservanternes; och hvad mig beträffar, tillstyrker jag hvad Stats-Utskottet, så väl i den första som den andra punkten i oskiljaktigt sammanhang föreslagit.

Herr de Maré: Sedan Hans Excellens Herr Utrikes-ministern förklarar sig icke kunna anse ett uttalande af Representationen i den syftning, andra punkten i Herr Björecks reservation angifver, annat än såsom ett bevis på mindre förtroende från Representationens sida, och att han i sådant fall skulle veta att följa den väg, som heder och samvete bjöde, kan jag, mine Herrar! icke längre med min röst biträda Herr Björecks mening i detta fall. Jag kan det icke derföre, att ett dylikt beslut, efter

hvad sålunda föregått, skulle innebära misstroende till den man, hos hvilken, enligt min öfvertygelse, Sverige står i stor förbindelse för bibehållen fred under de sednaste åren. Jag kan det icke helier af det skäl, att ett sådant votum tydligen förutsätter, att Representationen icke gillar den politik, som under Hans Excellens' ledning blifvit följd i våra förhållanden till utländska magter. Af dessa skäl ber jag ock Kammarens ledamöter betänka sig mera än en gång, innan de lägga voteringssedeln i urnan, — ty jag antager, att frågan icke lärer kunna afgöras utan votering.

Då jag således denna gång icke kan undgå att tala för, att en större summa till extra utgifter af Kammaren anvisas, än jag förut ansett mig böra tillstyrka, är jag emellertid glad att kunna göra det, under förhoppning att Hans Excellens Herr Utrikes-ministern, som vid ett föregående tillfälle förklarar sig i allmänhet icke hafva behöft använda den högsta siffra, som det till nämnda ändamål meddelade anslag medgifvit — att, säger jag, Herr Utrikes-ministern, i känslan af det förtroende, som från denna Kammare må komma honom till del, allt framgent icke skall disponera anslaget i sin helhet, der nödvändigheten icke oundgängligen det fordrar och till dess en omreglering af tredje hufvudtiteln egt rum, och att således på en annan väg må vinnas det önskade resultatet af sparsamhet.

Jag anser nemligen icke, såsom den värde talare, hvilken näst före mig hade ordet, att 20,000 R:dr äro en obetydlighet. "Många bäckar små göra en stor å", och sparsamhet vid regleringen af alla hufvudtitlarna kan bereda icke obetydlig tillgång till sådana behof, hvilkas tillgodoseende ögonblicket företrädesvis kräver. Af denna anledning kan jag icke heller gilla det slut, hvartill Utskottet kommit, hvarken i första eller andra punkten. Jag tror för min del, att Herr Björck i sitt yttrande under denna debatt framlagt sådana skäl för antagande af första, andra och tredje punkterna i hans reservation med den af honom nu medgifna förändring i andra punkten, att det der omnämnda anslaget bibehålles vid sitt nuvarande belopp, att Kammaren icke synes mig böra tveka i valet mellan första punkten i Utskottets förslag och förberörda treeme punkter i Herr Björcks reservation med den nyss af mig omnämnda inskränkning af den andra.

Hvad åter beträffar Utskottets hemställan i andra punkten, kan jag icke för mig fördölja, att den ordställning, som der förekommer, måhända icke är fullt tillfredsställande; och då jag lika litet kan finna, att de specialiteter, som Herr Hierta intagit i sin reservation, böra framhållas i den underdåniga skrifvelsen, och icke heller att Herr Björcks framställning i denna del är fullt lämplig, vill jag, för min del, tillstyrka bifall till det förslag, som Herr Indebetou afgaf i början af denna öfverläggning, och hvilket jag tager mig friheten att uppläsa, då det måhända fallit ur Kammarens minne. Det lyder sålunda: "att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes låta tillse och utreda, huruvida icke, med hänsyn till de under sednare åren förändrade politiska förhållandena samt landets finansiella ställning, betydliga inskränkningar i anslagen under tredje hufvudtiteln skulle kunna vidtagas, samt för näst sammanträdande Riksdag framlägga förslag till en nedsatt utgiftsstat för tredje hufvudtiteln."

Då jag således anhåller att få instämna i detta Herr Indebetous amendement, torde han likväl tillåta mig, att jag å min sida föreslår honom, att, sedan Herr Björck återkallat sin hemställan i andra punkten af sin reservation, eller att "till skrifnmaterialier och expenser skulle anvisas ett reservationsanslag till ett från 70,000 till 50,000 R:dr nedsatt belopp, mot nu gällande redovisningsskyldighet," Herr Indebetou också ville afstå från detta yrkande. Jag är nemligen öfvertygad, att frågan lättast skall blifva afgjord, derest Kammarens ledamöter mera allmänt förenade sig om Herr Björcks förslag, med den förändring han numera medgifvit; och jag tror, att hvar och en kan vara belåten med det resultat hvar till man sålunda kommit.

Herr Lithner: Då, efter Hans Exellens Herr Utrikes-ministerns förklaring, de skäl, som hemtats från behovet af sparsamhet, icke längre kunna tagas i betraktande; då vidare den oförutsedda händelsen inträffat, att Herr Björck afstått från sitt yrkande om nesättning af expensanslaget; men jag, detta oakadt, är öfvertygad, att äfven med den modifikation Herr Björck sålunda gifvit åt sin särskilda mening, Stats-Utskottets förslag i båda punkterna har ett afgjort företräde, vill jag icke förlänga diskussionen, utan inskränker mig att yrka bifall till Betänkandet i denna del utan förändring.

Herr Meijerberg: Efter allt hvad här blifvit vidlyftigt ordadt för och emot, vill jag endast i korthet anföra några ord,

Man har här sagt, att det icke går an att göra något afdrag å de anslag, som äro anvisade för Utrikes-departementet, såvida Sverige vill häfta sin jemnbördighet med andra länder. Det är nog sannt, att landet kan hafva fördel af sina diplomatiska sändebud och embetsmän inom Utrikes-departementet, derest desse äro verkliga statsmän, som inse och vårda sig om landets väl; men genom dem kan äfven riket råka i många olägenheter och blifva försatt i en kinkig ställning, derest de icke förstå att taga sig till vara för stormagtsfantasier eller låta leda sig af föreställningen, att Sverige är kalladt att spela en rol inom Europas politiska värld, hvilken, då det kommer till handling, vi ej äro mäktige att utföra. Landets verkliga anseende beror nemligen icke härfpå, utan på dess inre styrka, hvilken främmande magter äro i tillfälle att nästan på siffran beräkna, på dess innevänares sedliga kraft, fosterlandskärlek och mod, på tillgången af vapen, krigsförråd och penningar. Dessa kunna icke erhållas på annat sätt än genom hushållning och besparingar, hvarhelst de kunna ske, och enligt min föreställning erbjuder sig nu tillfälle att göra en besparing, hur obetydlig den ock är.

Emellertid anser jag mig af förekomna skäl böra yrka bifall till Utskottets hemställan i första punkten. Hvad åter den andra punkten angår instämmer jag i det af Herr Indebetou framställda förslaget.

Herr Otterström: Ej heller jag har mycket att tillägga till hvad af föregående talare blifvit yttradt till försvar för Utskottets förslag. Ehuru ledamot af Riksdagens Andra Kammare, har jag icke kunnat förlika mig med eller instämna i de åsigter, som de värde ledamöter uttalat, hvilka

fogat reservationer till Utskottets ifrågavarande Utlåtande. Jag hyser nemligen den föreställningen, att bestämmandet af de diplomatiska embetenas beskaffenhet och antal är ett Kongl. Maj:t tillkommande prerogativ, hvadan det i frågor af förevarande beskaffenhet icke tillkommer Riksdagen att taga initiativet. Det står i Riksdagens magt att minska anslagen under denna hufvudtitel, men deraf följer alldeles icke, att Kongl. Maj:t skall anse det lända till Rikets sanuskyldiga nytta att inskränka de diplomatiska embetsmännens antal och nedsätta deras rang; utan följden af en sådan förminskning blir endast, att desse komma att åtnjuta en mindre och kanske otillräcklig aflöning.

Man har framhållit såsom en anledning till anmärkningar, att vid tillsättandet af ifrågavarande embeten börden så ofta gjort sig gällande. Om så är, kan det naturligtvis icke gillas; men jag hemställer, om det är bättre, att Riksdagen arrangerar saken så, att vid utnämningarne rikedomen i första hand bör tagas i betraktande.

Beträffande frågan om nedsättning i anslaget till skrifmaterialier och expenskostnaders bestridande har någon utredning icke blifvit gjord och för Kammaren framställdt angående sättet, huru de ifrågasatta besparingarne skulle kunna försiggå, hvilket gör det svårt att fatta något beslut i denna punkt. Genom den föreslagna skrifvelsen åter till Kongl. Maj:t skulle en sådan utredning vinnas och Kammaren framdeles blifva i tillfälle att på meddelade upplysningar och fullgiltiga skäl grunda sitt omdöme. Jag har ansett mig böra fästa uppmärksamheten på dessa omständigheter, hvilka vid frågans pröfning böra tagas i betraktande.

Utskottet har jemte detta fästat afseende vid, att Sveriges och Norges diplomatiska representation gemensamt bekostas, och Friherre Gripenstedt har visat, hurusom genom indragning af 20,000 R:dr i det Svenska anslaget proportionen skulle blifva större beträffande de utgifter, som från begge rikena för ett gemensamt ändamål utgå. Obestridligt är väl ock, att åtminstone för år 1868 Sverige skulle komma i åtnjutande af en förmån, som deremot icke tillgodokomme Norge. Det vore samerligen icke heller värdigt, att stadna vid ett sådant beslut. Och jag tror ej heller att ett sådant beslut här kommer att fattas, lika fast som jag är öfvertygad om, att, i händelse det skedde, Unionskonungen skulle, för att låta samma rättvisa vederfåras begge parterna, bereda en motsvarande besparing i det Norska anslaget, churu Norrmännen redan bestämt detta för år 1868. Dock bör man väl icke, der sådant kan undvikas, försätta Unionskonungen i en så obchaglig ställning. Jag rekommenderar denna fråga till Kammararens noggranna bepröfvande.

Herr Friherre Liljencrantz anmärkte nyss, att Kongl. Propositioner å vida större anslagssummor blifvit afslagna, utan att man deri sett något störande. Detta är ganska sannt, och Kammaren afslog ju nyss en dylik begäran, hvilket jag ansåg fullkomligt i sin ordning, öfvertygad om att derigenom det goda förhållandet emellan Konungen och Representationen icke skulle störas. Men det är *en* sak att afslå en proposition på ett nytt eller förhöjdt anslag, då tillräckliga skäl dertill förefinnas, ett *annat* är åter att indraga redan befintliga anslag, och detta utan giltiga skäl.

Kan en indragning på denna hufvudtitel, såsom Utskottet och reservanterne hoppas, verkligen ske, så lärer den väl ock komma att tillvägbringas, ehuru den icke lämpligen bör vidtagas förr, än man fått utredt huru och till hvad grad den bör ske.

Herr Björck anmärkte nyss, med anledning af Hans Excellens Herr Statsministerns för Utrikes-ärendena yttrande, den omständigheten att Hans Excellens icke gjort någon anmärkning mot förslaget om aflåtande af en skrifvelse till Kongl. Maj:t i ämnet. Jag tillåter mig med anledning häraf fästa uppmärksamheten på, att det är en vida stor skilnad emellan att ingå med en underdänig skrifvelse, med begäran om utredning huruvida en indragning i utgifterna kan ske, eller att, oberoende af en sådan utredning och utan afseende på behöfligheten deraf, genast besluta att indragning skall ske. Det ena beslutet står ganska väl i harmoni med det förtroende vi hysa till Regeringen, det andra gör det deremot icke.

På nu anförda skäl vill jag slutligen inskränka mig till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr C. I. Bengtsson: Då jag för min del icke kan förbise den skyldighet vi hafva att söka förskaffa den skattdragande befolkningen den lättnad som möjligen kan beredas, och jag hyser den åsigten, att sparsamhet med Statens medel alltid bör iakttagas, så väl i det lilla som i det stora, så yrkar jag för min del, att de af reservanterne föreslagna besparingar måtte vidtagas.

Herr Carl Ifvarsson: Emedan jag instämt i Herr Björcks vid Utlåtdet fogade reservation, så anser jag mig äfven skyldig att med några få ord göra reda för anledningen härtill.

Om mitt minne icke sviker och jag rätt uppfattade yttrandet, så vill jag påstå, att under den diskussion som vid riksdagens början här förekom rörande detta ämne, man yttrade, att å anslaget till tredje hufvudtiteln årligen gjordes en besparing af omkring 20,000 R:dr. Vid sådant förhållande och då den finansiella ställningen i Riket är tyvärr så betänkelig, att Representationens oeftergifliga pligt är, att så sparsamt som möjligt umgås med Statens medel, så har jag åtminstone icke kunnat föreställa mig, att den ifrågasatta afkortningen af 20,000 R:dr på anslaget till Utrikesdepartementet skulle kunna uppfattas såsom ett misstroendevotum mot chefen för samma departement. Samtliga reservanterne hafva varit emige derom, att blott af finansiella skäl föreslå den ifrågasatta indragningen. Vore det emellertid blott fråga om dessa 20,000 R:dr i och för sig, så och efter det jag hört att Hans Excellens Herr Grefve Manderström tagit frågan på ett helt annat sätt, än vi uppfattat den, skulle jag gerna låta min mening för närvarande falla, ehuru jag icke anser sunman vara någon småsak och ej förstår, huru man kan påstå, att, då nu icke 20,000 R:dr kunna inbesparas, framdeles dock större inbesparingar skulle kunna göras på samma hufvudtitel. Men då det här gäller något vida mer, nemligen att blifva otrogen det sparsamhetssystem, som hvarje man måste hylla, den der vill Sveriges väl och räddning, så må jag då af två onda ting välja det minsta och heldre underkasta mig, att Hans Excellens undandrager statsförvaltningen sin erfarenhet och sina insigter, än att uppoffra principen af sparsamhet och hushållning.

Vi böra besinna, i hvilken stor skala folkutflyttningen från Sverige under sednare åren tilltagit, samt akta oss för att genom förhöjning i skattebördorna påskynda utvandringen; något som dock kan inträffa, om ej nödig sparsamhet iakttagas der den kan ske. Det bästa sättet att förekomma denna olycka är att söka minska skatterna, genom att iakttaga all möjlig sparsamhet med Statens utgifter. Vi måste beqväma oss till denna åtgärd, då vi betänka, hvilken obotlig skada landet tillfogas, derigenom att en stor del af den uppväxande ungdomen drager bort från landet och tager med sig de bästa arbetskrafterna. Hvem skall sedan försvara landet, hvem skall sköta jordbruket och bergsbruket och hvem skall betala skatterna för att aflöna Statens tjenstemän och våra dyrlegde diplomater?

Vid betraktande häraf finner jag mig förhindrad att afstå från mitt yrkande om de nedprutningar, som i Herr Björcks reservation blifvit föreslagna. Dock vill jag, hvad beträffar fjerde punkten af denna reservation, afstå från det yrkande, som deri blifvit framställt, och förenar mig om Herr Indebetous förslag i denna del.

Herr Nils Larson: Då jag begärde ordet, var det i afsigt att komma i tillfälle rätta ett misstag, hvartill Herr Björck i sitt anförande gjorde sig skyldig, då han påstod, att skrifmaterialier och expensmedel bekostas uteslutande af Sverige, och att Norrmännen icke dertill något bidra. En föregående talare har emellertid sedermera upplyst det verkliga förhållandet i detta fall, och har jag då för min del icke vidare att anföra, utan inskränker mig till att yrka bifall till Utskottets hemställan.

Herr Blanche: Jag trodde, att sparsamheten skulle blifva den nya Representationens första offentliga dygd, och det troddes så allmänt, men nu ser det nästan ut, som det vore ett fel att öfva denna dygd. Flere talare förklara ju öppet, att hvarje försök att minska utgifterna på en hufvudtitel vore detsamma som ett misstroende till den chef, hvilken har en sådan hufvudtitel under sin hand, och Utrikes-statsministern har högtidligen förklarat, att han afgår, derest de ifrågavarande 20,000 riksdalerna afprutas å tredje hufvudtiteln. Om så vore, skulle ju Kammararens afslag på förhöjning af de 7,000 R:dr, som äskades på första hufvudtiteln, också vara ett misstroende till den höga personlighet som begärde den. Men hvem skulle våga påstå det? Ingen, och hvad den sednare kan tåla bör en minister också kunna fördraga. Det är bedröfligt att höra en gammal statsman förlora humöret för blott 20,000 R:dr.

Det är icke från känslan af misstroende, utan från foten af sparsamhetens höga dygd jag bedömer denna fråga. Är man öfvertygad om att åtskillige höga diplomatiska embetsmän äro behöflige i vissa länder, då måste de bort; ty det är ej förenligt med folkets häg och tillgångar, att bereda några af hovrets skötebarn tillfällen att njuta behaget af soligare länder och öka staberna hos främmande suveräner. Man har nämnt de länder, der ministerposterna dels kunde indragas, dels besättas af lägre och mindre dyra embetsmän; men hvad Spanien och Turkiet beträffar, kan jag tillägga ytterligare ett skäl till indragningen. Spanien och Turkiet befinna sig ungefär på samma kulturgrad som de befunno sig för två århundraden tillbaka, och man kan väl då med skäl fråga: hvad har

nutidens Sverige med Spaniens och Turkiets forntid att göra? Hvad är det som vårt land skall representera der? Sin bildning som ingen der förstår, eller sin frihet som ingen der begriper, kanske ej ens vill begripa? Men de kommersiela angelägenheterna? Nåväl, har man ej konsulter för dem? Är det rang eller affärsduglighet som der bör gälla?

Men äfven i andra länder har man ofta nog haft föga gagn af desse embetsmän med hög rang. Hur ofta får man ej läsa i utländska tidningar de mest vilseledande uppsatser om Svenska förhållanden! Men hur ofta får man se några berigtiganden af dem? Nästan aldrig. Men äfven vid sådana tillfällen, då vårt lands anseende verkligen stått på spel, har man rönt den största likgiltighet hos dylika höge Herrar. Jag glömmmer aldrig en dag i London sommaren 1851 under den första stora verdens-expositionen. Jag frågade dåvarande Svenska ministern derstädes, om han ännu hedrat den Svenska afdelningen i kristallpalatset med ett besök. "Nej, jag har icke haft tid", svarade han kallt. Det var likväl på en tid, då Sverige behöfde allt deltagande, åtminstone af sina egna söner. Vårt land stod då bokstafligen på schavotten inom en spetsgård af fyra verdensdelar och fyratio folk, som der uppträdde i industriel täflan, den enda strid som är Gud och menniskor behaglig. Men vi behöfva icke gå längre än till vår egen industriutställning nästlidne sommar. Flera veckor hade förflutit sedan början af denna vår utställning, innan man i utlandet ens visste af att en sådan fanns. Fanns det då inga medel till honorarier åt personer, som derom kunde skrifva och införa artiklar i utländska blad?

Alla äro vi ense derom, att vårt land icke mera spelar någon betydande rol på världstheatern, bestämdt ingen afgörande, och det kan vara så godt det. De stora spela icke alltid de vackraste rollerna. Men blir vår rol, såsom Utrikes-statsministern låtit oss förstå, betydligare och mer afgörande, derigenom att den utföres af personer med högre rang, då blir rangrullan vårt kraftigaste värn, kraftigare än sjelfva vår armé och flotta. Såsom ett bevis på vår högre diplomatis förmåga vill jag anföra ett faktum, hvilket på detta rum nyligen uppgifvits af ingen mindre person än Utrikes-statsministern, nemligen förhållandet med den der Sverige tillhöriga tomten i Ottomaniska rikets hufvudstad. Änskönt denna tomt har det förträffligaste läge, har det ännu icke lyckats våra diplomater, trots deras höga rang, att försälja densamma. Jag är fullt och fast öfvertygad derom att en person helst med ingen rang, en vanlig huskommissionär, skulle för längesedan hafva gått i land med denna enkla affär, förutsatt likväl att han ej behöft använda all sin tid för att skicka diplomatiska noter, i stället för bankonoter, från Bosporens till Mälarens strand. Men om, hvilket nog är trovärdigare, vår politiska rol är obetydlig, så måste också kostymen vara derefter, ty blir den ej det, blir den nära nog löjlig, och det är väl ändå något för hårdt för ett land, som väl ändå utfört något godt och stort här i verlden.

Lyxen är för staterna, liksom för individerna, precis detsamma hvad perlan är för snäckan, nemligen en sjukdom, och snäckan dör af den. Hur många stora och kraftfulla folk hafva ej lidit af samma sjukdom och slutligen delat snäckans öde! Hafva vi ej nog af varningar? Gud bevara vårt land för ett sådant öde! Men vi måste också göra något sjelfve för att bota oss i tid. Vi måste börja med att förminska vår statslyx, börja

med det obetydliga afdrag, hvarom nu är fråga, och vänja vi oss smånin-gom dervid, så skola vi nog en dag lyckas med det stora. Om ett land, sådant som vårt, skall lysa med något, så är det med allmän bildning, allmänt välstånd. Ännu hafva vi ej helt och hållet hunnit dit, men hvarje sträfvan dit är redan en ljusstrimma, som lyser vida klarare än en diplo-mati, som så litet betyder och förmår trots all sin yttre glans och herr-lighet.

Herr Sven Nilsson: Jag skall icke, såsom många talare förut gjort, dela ut hvarken beröm eller klander, ty jag anser icke lämpligt att göra någotdera. Af flere talares yttranden framgår, att de mera fäst sig vid diplomaternes handlingssätt än vid de besparingar, som äro i fråga.

Då den nya Representationen nu för första gången sammanträdt och ministären icke haft tillfälle att höra den nuvarande Representationens tanke hvarken i denna eller i andra frågor, anser jag tiden icke nu vara inne för afgifvande af ett klandervotum.

En talare yttrade, att det vore beklagligt, om en stor statsman skulle blott för 20,000 R:drs skull anse sig nödsakad att lemna sin post; men jag anser det vara lika beklagligt, om Kammarern skulle för en så obetyd-lig summa besluta ett klandervotum. Jag tror icke heller, att landet har så stort behof af dessa 20,000 R:dr, att man icke kan vanta till nästa år med den föreslagna nedsättningen. Jag yrkar därför bifall till Ut-skottets förslag.

Herr Indebetou: Det har under diskussionen blifvit yttrad af Hans Excellens Utrikes-statsministern, visserligen i förtäckta men dock ganska tydbara ord, att, i händelse Representationen skulle besluta en ned-sättning i anslaget för tredje hufvudtiteln, detta måste hafva till följd, att Hans Excellens ansåge sig föranlåten lemna det ansvarsfulla kall, hvilket af Hans Maj:t Konungen blifvit honom anförtrödt. Jag anser, att landet är skyldigt Hans Excellens mycken tacksamhet för det sätt, hvarpå han skött de utrikes ärendena under en följd af år; jag tror, att det vore för landet fördelaktigt, om dessa ärenden fortfarande förblifva under ledning af samma vana och skickliga hand; och jag skulle icke vilja vara en an-ledning eller bidragande orsak dertill, att en förändring i detta hänseende kan ega rum. Men å en annan sida kan jag icke inse de skäl, som för-mått Hans Excellens att lägga en så stor vikt på den ifrågakämda ned-sättningen af 20,000 R:dr i anslaget till tredje hufvudtiteln; jag förstår icke dessa skäl, och jag vågar tillägga, hvad som för hans Excellens na-turligtvis är ganska likgiltigt, att jag för min del icke kan godkänna Hans Excellens' förfarande i detta fall. Men just af detta skäl vill jag icke heller följa Hans Excellens' exempel; jag vill icke ställa frågan på sin spets. Då nu reservanten Herr Björck förändrat sitt i andra punkten af reservationen gjorda yrkande, vill jag förena mig med hans förändrade redaktion af samma punkt men vidhåller i allt öfrigt hvad jag förut yrkat.

Herr Hierta: Sedan Hans Excellens Statsministern för utrikes ärendena förklarar, att han anser nedsättningen af 20,000 R:dr såsom be-

vis på mindre förtroende, och att han i sådant fall visste hvad hans frid tillhörde, får jag förklara, att jag afstår från yrkandet om ifrågavarande nedsättning. Jag skulle likväl, i likhet med hvad Herr Indebetou antydt, varit mera tillfredsställd, om Hans Excellens sagt: vi kunna icke berga oss utan dessa 20,000 R:dr, och dertföre anser jag det bevisa mindre förtroende att icke bevilja dem. Detta har dock Hans Excellens icke sagt, och detta anser jag vara en lucka i den af Hans Excellens afgifna förklaring.

Den värde representanten från Upsala ansåg grundlagen lägga hinder i vägen för Representationen att yttra sig om dessa anslag, och åberopade till stöd dertför 11 § i Regeringsformen. Utom det att denna § står i omedelbar följd med de §§, som handla om ärendenas beredning i Statsrådet, ser man äfven af dess innehåll, att den endast angår Utrikes-ministerns förhållande till Konungen, men deremot icke Konungens rätt att disponera anslag såsom honom bäst synes; och sålunda har saken icke heller från Regeringens sida uppfattats.

Man har ansett det obefogadt af mig att förutsätta möjligheten att förena minister- och generalkonsuls-befattningarne i London. Jag tror dock icke att denna förutsättning är så obefogad, sedan England förklarat sig för non-interventions-principen, och Sveriges och Norges intressen i England nästan uteslutande äro af kommersiel natur. Härtill kommer såsom ytterligare skäl, att i ett land med konstitutionel styrelse hafva de utländske diplomaterne icke något behof att kommunicera personligen med regenten, utan endast med förste ministern; och således kan en minister-resident der med samma verkan kommunicera med förste ministern som en envoyé.

Det har äfven blifvit yttradt, att det skulle tordras speciel sakkunskap för att kunna bedöma hvilka ministerposter, som kunde förändras eller indragas. Jag medgifver villigt, att Regeringen derom har större kännedom än Representationen; men jag ser dock icke hvarföre ej Representationen skulle kunna framställa de allmänna grunder, hvarpå den anser att förändringen bör verkställas. Det står sedan Regeringen öppet att dervid fästa hvad afseende den vill. Det bör ej heller förglömmas, att detta är en fråga som stått på dagordningen ända sedan 1823 års riksdag, då den bragtes å bane på Riddarhuset.

Jag vill icke längre taga Kammarens tid i anspråk, utan inskränker mig till att, med frånträdande af mitt förut gjorda yrkande, förena mig med Herr Björck; hvarjemte jag till Herr Friherre Liljencrantz hemställer, att han ville från sitt yrkande afstå.

Hans Excellens Herr Grefve Manderström: Då tiden är långt framskriden och ämnet uttömdt, skall jag icke länge taga Kammarens tid i anspråk, och vill dertföre icke ingå i närmare granskning af hvad här blifvit yttradt angående förändringar, som inträffat i de politiska förhållandena. Att sådana inträffat vill äfven jag medgifva, men jag känner dock icke några sådana, hvilka kunna göra en ändring i vår representation i utlandet nödig. Jag tror nemligen, att man, äfven med den allvarligaste föresats att icke utan nödtvång inblanda sig i politiska tvister, likväl måste vara väl underrättad om hvad som i utlandet tilldrager sig.

Det

Det har under diskussionen blifvit anmärkt, att jag icke skulle hafva grundade skäl för det steg, jag ansett mig böra taga, i händelse Riksdagen skulle besluta en nedsättning i anslaget till Utrikes-departementet; och att nedsättningar å andra hufvudtitlar blifvit gjorda, utan att vederbörande departements-chefer derföre ansett sig böra afgå. Det är sannt att sådana fall hafva inträffat och komma väl äfven framdeles att ega rum; men man bör dock härvid bemärka, att vid dessa tillfällen varit fråga om nya anslag. Deremot känner jag icke något enda fall, der ett på ordinarie stat uppfördt anslag blifvit nedsatt.

Herr Carl Ifvarsson har påstått, att jag vid ett föregående tillfälle skulle hafva yttrat, att besparingar inom Utrikes-departementet årligen blifvit gjorda till belopp af 20,000 R:dr. Om jag sagt något, som kunnat sålunda uppfattas, har detta grundat sig på ett missförstånd. Under de nio år, jag haft äran förestå Utrikes-departementet, skulle, med en besparing af 20,000 R:dr om året, en summa af 180,000 R:dr vara samlad. Men jag får förklara, att en sådan samlad fond icke förefinnes. Jag har sagt, att någon gång vid årets slut besparing å reservationsanslagen uppstått till belopp af 20,000 R:dr och mera; men denna besparing har sedermera, då extra utgifterna under ett följande år överstigit den anslagna summan, blifvit till bestridande af sådana utgifter använd.

En talare har, i anledning af hvad jag i afseende på Belgien yttrat, sagt, att i budgeten till Utrikes-departementet inginge en mängd anslag, som användes till ändamål, hvilka för nämnda departement voro alldeles främmande. Detta är sannt. Men han har förgätit att upplysa derom, att utrikes-budgeten i Belgien uppgår till 3,310,000 francs eller omkring 2,315,000 R:dr, och om derifrån afräknas de för *vårt* Utrikes-departement främmande utgifter, återstår, som jag redan uppgifvit, 877,000 francs, eller omkring 650,000 R:dr R:mt, för hvad i vår budget förstås med anslagen till ministerstaten och extra utgifter.

I anledning af hvad här blifvit yttradt angående beskickningen i Turkiet och Spanien, vill jag blott nämna, att om det än är sannt, att vi der icke ofta hafva några viktiga diplomatiska intressen att bevaka, så hafva vi dock kommersiela. Hvad Turkiet angår, så är förhållandet att Ottomaniska Regeringen icke antager eller erkänner konsulter i Konstantinopel, men väl i Turkiets öfriga städer. Således måste vi i Konstantinopel hafva en tjänsteman med diplomatisk karakter. Hvad Spanien beträffar, så och då, såsom känt är, Madrid icke är en sjöhamn, kunna de kommersiela angelägenheterna der icke skötas af en konsul, utan är det endast genom en ministers mellankomst, som man kan hoppas på rättelse i de olägenheter, som för de sjöfarande kunna uppstå och som af konsulerna till honom inrapporteras.

En talare har sagt, att en förändring i diplomaternes rang icke skulle i utlandet uppväcka missnöje. Detta är dock endast ett subjektivt omdöme, och jag anser mitt uttalande af en motsatt åsigt lika berättigadt. Samme talare har äfven anfört, att Holland, som förut i Sverige haft en envoyé, numera ersatt denne diplomat med en minister-resident. Ja, det är sannt; men jag kan försäkra den värde talaren, att det beslut, som derom fattades af regeringen i Haag, på grund af den utaf Kamrarna

beslutade nedsättning i det diplomatiska anslaget, här icke ansågs såsom något synnerligt bevis på uppmärksamhet.

Det förslag, Herr Indebetou framställt, kan jag af principiela skäl icke gilla. Det uttalar nemligen bestämda satsar, hvilka jag anser föregripa Regeringens yttrande i ämnet. Med bifall till den hemställan Utskottet gjort torde samma ändamål kunna vinnas, utan att likväl någon närmare anvisning lemnas Regeringen i afseende på syftningen af de önska förändringarne. Jag tror det icke vara för mycket begärdt, att Regeringen lemnas en något större latitud.

Hvad slutligen angår Herr Björcks förslag om fördelning i tvenne reservationsanslag, så kan jag icke rätt förstå hvad dermed skulle vinnas. Jag hemställer derföre, att Kammaren behagade antaga Utskottets förslag.

Herr Friherre Alströmer: Sedan Herr Björck med flere afstått från sina yrkanden, tyckes man kunna antaga, att i denna fråga icke finnas mera än två meningar inom Kammaren, nemligen att antingen bifalla Utskottets förslag eller ock godkänna Herr Björcks reservation med den af honom gjorda förändring och med det af Herr Indebetou föreslagna amendement. Genom att antaga Utskottets förslag vinner man allt hvad man äsyftar, ty man kan väl icke föreställa sig annat, än att Regeringen skall fästa afseende på den diskussion, som i denna fråga blifvit förd. Hvad jag i synnerhet vill fästa uppmärksamheten på är, att, ehuru det är af vigt att Kammaren fattar sina beslut oberoende af Första Kammaren, det likväl, då sistnämnde Kammars beslut i frågan är känt, torde för ändamålet vinnande vara bäst, om Andra Kammaren stadnade i samma beslut; ty om Kamrarna i denna fråga fattade olika beslut, skulle kunna inträffa att man icke komme till något resultat, enär denna fråga icke är af beskaffenhet att, om de olika meningarne icke kunna sammanjemkas, blifva föremål för samfäld omröstning.

Herr Eric Ersson: Då jag är en bland dem, som instämt i Herr Björcks reservation, får jag förklara, att det skedde under förutsättning, att Utrikes-ministern icke skulle i den föreslagna nedsättningen finna anledning till det steg, han likväl nu ansett sig vid sådant förhållande böra taga. Jag har lika litet som någon annan velat rigta något klander mot Hans Excellens, och jag har så mycket mindre trott, att förslaget om nedsättning i anslaget skulle kunna anses såsom ett klandervotum, som det förut blifvit upplyst, att besparingar i anslaget till Utrikes-departementet kunnat göras. Jag har betraktat frågan helt och hållet ur ekonomisk synpunkt och anser att Riksdagen bör söka ställa så till, att inkomster och utgifter kunna gå ihop. Då jag likväl nu hört, att Hans Excellens skulle betrakta en nedsättning i anslaget till Utrikes-departementet såsom ett misstroendevotum och anse sig nödsakad att lemna sin plats i ministären, befinner jag mig i en ganska brydsam ställning, ty jag önskar icke Hans Excellens' afgang ur ministären. Jag måste då vika för nödvändigheten och frångå den i reservationen uttalade åsigt samt förena mig med Herr Björck i afseende på de tre första punkterna. Hvad den fjerde punkten angår instämmer jag med Herr Indebetou i det af honom framställda förslag.

Herr Svensén: Jag skall icke yttra mig vidlyftigt, men såsom antecknad reservant emot Utskottets hemställan, anser jag mig böra förklara den uppfattning jag gjort mig af förhållandena rörande denna hufvudtitel.

För att komma till det slut, jag tänkt mig såsom det rättaste, har jag icke velat inblanda några politiska grundsatser vid bedömandet af anslagen i fråga, utan endast betraktat saken från den ekonomiska sidan. Jag har icke sett eller haft tillgång till räkenskaperna för Utrikes-departementet sedan år 1864, men i afseende å hvad 1866 års Revisorer derom framlagt, visar det sig, att en besparing uppstått för samma år af 20,335 R:dr och några öre. Då man detta oaktadt finner, att i departementets stat poster äro uppförda, som icke röra diplomatiska korpsen, såsom till expektanslöner, godtgörelser för frivilliga uppdrag m. m., och bland expektanslönerna för en kamererare, som en längre tid uppburit sin lön, ehuru han ej träffats på sin post; då man detta allt oaktadt ser, att besparingar kunnat ega rum till belopp af öfver 20,000 R:dr, så bör det ej förvåna någon, att man önskar en afprutning härutinnan; och aldräminst hade jag tänkt, att en dylik önskan skulle kunna föranleda Hans Excellens Herr Utrikes-statsministern till den förklaring, som han gjort, för den händelse att reservanternes beslut skulle komma att blifva Kammararens. En sådan förlust, som Hans Excellens' yttrande innebär, vill jag visst icke, att våra åtgärder här skola föranleda; men medgifvas måste likväl, att förslaget om nedsättningen i anslaget till skrifmaterialier och expenser är tillkommet och behandladt på ett grundlagsenligt sätt. Man kan icke begära, att från Regeringens sida ett sådant förslag skall kunna förväntas, och just med anledning häraf hade jag trott, att Representationen skulle dertill taga initiativet. Jag har emellertid nu hört, att Herr Björck frångått sitt i reservationen framställda förslag, och jag kan icke neka till, att icke jag är i förlägenhet om, huru jag skall i denna fråga afgifva min röst. Fullgiltiga skäl har jag dock icke funnit vara anförda emot nedprutningen af expensanslaget, och jag finner derföre för min del ej skäl vara för handen att frångå hvad jag i reservationen yrkat. Jag instämmer derföre i de tre första punkterna af Herr Björcks förslag, sådant det är angifvet i reservationen, och hvad fjerde punkten i densamma beträffar, så kommer jag att rösta för det af Herr Indebetou framlagda modifikationsförslaget.

Herr Friherre Liljencrantz: Då jag först hade ordet, tillät jag mig icke att upptaga Kammararens tid med att försvara mitt särskildt afgifna förslag i fråga om denna hufvudtitel, utan jag inskränkte mig till att yrka bifall å den framställning, reservanterne emot Utskottets Utlåtande afgifvit. Sedan dess har en af mig högt aktad representant från Stockholm uppmanat mig att äfven frånträda detta yrkande. Jag beklagar dock, att jag ej kan härutinnan gå hans önskingar till mötes.

Jag finner bland andra det skäl, som blifvit anfördt emot en nedsättning i expensanslaget, det nemligen att, då Norska bidraget till de gemensamma utgifter, fastställt att utgå med $\frac{5}{17}$ af det hittills varande Svenska anslaget, redan är beviljad för år 1868, skulle en ensidigt vidtagen nedsättning af Sveriges bidrag hafva till följd, att den Norska statskassan finge vidkännas än större utgift, än hvad som enligt den antagna proportions-

grunden komme på Svenska Statsverket. Detta påstående tror jag hvilat på en ofullständig kännedom om redovisningssättet för de båda ländernas särskilda bidrag. Förhållandet härutinnan är nemligen det, att för alla de utgifter, som bestridas för Utrikes-departementet, debiteras det Svenska med $\frac{12}{17}$, och det Norska Statsverket med $\frac{5}{17}$. Häraf följer, att om Norska bidraget skulle öfverstiga hvad det enligt den antagna proportionsgrunden bör utgöra, så krediteras det Norska Statsverket för öfverskottet.

Om jag ej missförstått Hans Excellens' yttrande, så innebar det, att anslaget till departementets expedition skulle utgå endast från Svenska anslaget. Var det ej så? Jag har dock funnit af räkenskaperna, som, efter hvad jag trott mig finna, äro ordentligt förda och af Kongl. Kammarrätten behörigen granskade, att så icke är förhållandet, utan att Norge är debiteradt för 9,700 R:dr till Utrikes-departementets expedition. Möjligen kan detta vara orsakadt af något fel i uppställningen af redogörelsen, men så förhåller det sig emellertid.

Man har sagt, att, då 11 § Regeringsformen tillförsäkrar Kongl. Maj:t rättighet att ensam, och på sätt honom lämpligast synes, handhafva och besluta i ministeriela mål, man deraf skulle kunna draga den slutsats, att Kongl. Maj:t ock ensamt borde få reglera lönerna i hithörande fall. Af samma skäl skulle man kunna säga, att Kongl. Maj:t, på grund af 15 § Regeringsformen, rörande kommandomålen, skulle jemväl ensam kunna bestämma om utgiftsanslagen i fråga härom. Jag tror dock icke, att det är förhållandet.

Det har äfven blifvit anfördt, att en nedprutning i expensanslaget skulle innebära ett mistroende votum mot Regeringen; men hvad är det, som skulle i förevarande fall föranleda denna nedprutning? Jo! landets nuvarande inskränkta tillgångar och dess behof. Redan år 1832 ansåg Kongl. Maj:t kabinettskassans tillstånd vara så beskaffadt, att en inskränkning i utgifterna derifrån borde ega rum, och Kongl. Maj:t föreskref då, att de från samma kassa utgående löner borde nedsättas med 10 procent; och så skedde äfven från och med fjerde kvartalet samma år. Något sådant är likväl nu icke i fråga. Jag hade väntat och hoppats, att Hans Excellens Herr Utrikes-statsministern, då han sist hade ordet, skolat förklara, att expensanslaget icke kunde undvara dessa till indragning ifrågasatta 20,000 R:dr. Hade så skett, skulle jag följt min böjelse att icke biträda ett beslut, hvarigenom anslaget blifvit beröfvadt detta belopp. Men då Hans Excellens icke gifvit en sådan förklaring och då jag j mte flere af Kammarens ledamöter framställt den förmodan, att denna anslagssumma till expenser m. m. är tillkommen på ett godtyckligt sätt samt sålunda icke hvilat på något känt eller okänt behof, eller har någon objektiv grund för sig, finner jag det vara mindre rätt, att, endast derföre att man begärt densamma, den icke skulle få vägras. Jag yrkar bifall till de tre första punkterna i den reservation, som Herr Björck afgifvit.

I afseende å hvad den värde representanten från Halmstad yttrat derom, att man icke bör antaga det förslag till underdånig skrifvelse, som Herr Indebetou afgifvit, dels derföre att det ej skulle vara skäl att gifva Kongl. Maj:t någon hänvisning, hvarefter Kongl. Maj:t skulle hafva sig att rätta, och dels derföre att, då Första Kammaren redan antagit Utskottets

förslag, det skulle kunna inträffa, med antagande af förstnämnda förslag, att någon underdånig skrifvelse icke komme att aflätas, vill jag nämna, att denna fråga icke är ny. Under förra riksdagen var en dylik fråga å bane, då likväl en fråga af bevillnings natur. Medgifvandet af ett anslag under vissa vilkor måste behandlas i den ordning Riksdagsordningens 65 § föreskrifver; och hvad lämpligheten af att i den underdåniga skrifvelsen framhålla de grunder, efter hvilka Representationen önskar få den nya regleringen uppgjord, beträffar, så tror jag, att Kammaren sjelf, genom att tillsätta ett Utskott för behandling af militära ärenden, icke för att utarbete ett förslag, utan för att uppgifva grunderna för ett sådant, på det att Regeringen icke må sväfa i okunnighet om Representationens tanke derutinnan, vitsordat denna. Skulle Kammarens fleste ledamöter underkänna min i ämnet uttalade åsigt, så varder Utskottets förslag till underdånig skrifvelse naturligtvis antaget, men de, som dela den mening jag förfäktat, böra, enligt mitt förmenande, hylla Herr Indebetous förslag. Jag anhåller, att särskilda propositioner måtte framställas å första, andra och tredje punkterna af Herr Björcks reservation samt på Herr Indebetous modifikation å fjerde punkten af samma reservation.

Herr Friherre Alströmer: Då jag blifvit anfallen, så måste Kammaren ursäkta, att jag vill med några ord besvara anfallet. Vid det jag förra gången anmälde mig att erhålla ordet, stod Herr Friherre Liljencrantz anmäld före mig, men förmodligen har han, sedan han hört, att äfven jag velat yttra mig, lemnat sin företrädesrätt åt mig, för att komma i efterhand. Han synes vilja förtyda mina ord. Jag har icke, såsom han uppgifvit, sagt, att Riksdagen icke skulle gifva någon syftning om beskaffenheten af det förslag, som Kongl. Maj:t i följd af vår underdåniga skrifvelse skulle komma att afläta, utan jag har sagt, att hvad här inom Kammaren yttras, ej kan blifva för Kongl. Maj:t eller Regeringen obekant, och att derföre några vidare hänvisningar icke torde erfordras. Och vidare har jag sagt, att jag anser för rättast, att Kammaren, då Första Kammaren redan antagit Utskottets förslag, äfven bifaller detsamma, emedan då alltid en underdånig skrifvelse skulle komma att afgå, hvilket eljest sannolikt icke blir händelsen.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag skulle anse det vara nyttigt, att man vid debatterna inom Kammaren ej sökte vanställa hvarandras yttranden, hvilket dock till någon del nu skett. Herr Friherre Liljencrantz har yttrat, att man här förut framställt den satsen, det Regeringen ensam skulle ega att bestämma om regleringen af utgifterna å tredje hufvudtiteln. Jag för min del har ej sagt något sådant; jag har blott yttrat, att det vore mera öfverensstämmande med anden och innehållet af Regeringsformen, att äminstone *initiativet* dertill utginge från Regeringen, som måste hafva lättare att pröfva behofven af dessa utgifter och således äfven bättre kan bedöma, huruvida besparingar deri kunna ega rum eller icke. Detta är hvad jag och de med mig liktänkande hufvudsakligen yttrat, och vi hafva derföre — utan att nu ingå i någon bestämd pröfning af frågan, huruvida någon besparing i detta afseende framdeles må kunna ega rum

eller ej — med den underdåniga skrifvelsen endast atsett ett uppskof till nästa riksdag med slutliga bestämmandet af tredje hufvudtitelns anslagssumma, på det Regeringen må hinna att dessförinnan till vägledning för oss anföra sina åsikter och afgifva sitt förslag i ämnet.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan Herr Talmannens proposition på bifall till hvad Utskottet under *punkten 1* hemställt, blifvit med ja och nej besvarad, begärdes votering, och då jemväl i afseende på kontrapositionens bestämmande skiljaktiga meningar yppade sig, samt votering derom äskades, uppsattes, justerades och anslogs först följande vote-ringsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen öfver första punkten af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 35, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens tredje hufvudtitel, antager i oförändradt skick det förslag, som blifvit framställt i de tre första punkterna af Herr A. W. Björcks vid Utlåtandet fogade reservation,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren till kontraposition i nämnda hufvudvotering antagit nyssberörda tre punkter i Herr Björcks reservation, med den förändring likväl, att orden: "ett reservationsanslag till ett från 70,000 till 50,000 R:dr nedsatt belopp", i samma reservations andra punkt, skulle utbytas mot orden: "ett reservationsanslag till ett belopp af 70,000 R:dr."

Denna votering, som i vanlig ordning anställdes, utföll med 101 ja emot 65 nej; i följd hvaraf det förslag, som blifvit framställt i de tre första punkterna af Herr Björcks vid Utlåtandet fogade reservation, i oförändradt skick var antaget till kontraposition i den blifvande hufvudvoteringen, för hvars anställande derefter uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition, så lydande:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i första punkten af dess Utlåtande N:o 35, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens tredje hufvudtitel,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets ifrågavarande hemställan, fattat sitt beslut i öfverensstämmelse med hvad Herr A. W. Björck föreslagit i de tre första punkterna af hans vid Utlåtandet fogade reservation, eller

1:o att anslaget till ministerstaten skall såsom särskildt reservationsanslag till oförändradt belopp uppföras;

2:o att till skrifmaterialier och expenser anvisas ett reservationsanslag till ett från 70,000 till 50,000 R:dr nedsatt belopp mot nu gällande redovisningsskyldighet; och

3:o att de öfriga anslagen under denna hufvudtitel bibehållas till oförändrade belopp.

Omröstningen, i grundlagsenlig ordning verkställd, befanns, efter voteringsseklarnes öppnande, hafva utfallit med 100 ja emot 71 nej; och var alltså Utskottets hemställan i första punkten af Kammaren bifallen.

Då Herr Talmannen härefter framställde proposition på bifall till Utskottets under *punkten 2* framställda förslag, blef äfven denna proposition med blandade ja och nej besvarad; i anledning hvaraf och då derjemte votering begärdes, nu uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i andra punkten af dess Utlåtande N:o 35, angående regleringen af utgifterna under Rikstatsens tredje hufvudtitel,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, bifallit följande af Herr C. G. Indebetou afgifna förslag eller: "att vid anmälan af detta beslut Riksdagen må i underdånighet anhålla, att, då Sveriges diplomatiska intressen i flera länder torde kunna utan men besörjas af sändebud med mindre rang än de för närvarande der anställde, eller af *ett* sändebud gemensamt för flera af dessa länder, Kongl. Maj:t täcktes låta tillse och utreda, huruvida icke, med hänsyn till de under sednare åren förändrade politiska förhållanden samt landets finansiella ställning, betydliga inskränkningar å anslagen under tredje hufvudtiteln skulle kunna vidtagas, samt för nästsammanträdande Riksdag framlägga förslag till nedsatt utgiftsstat för nämnde hufvudtitel."

Denna omröstning utföll med 72 ja emot 87 nej; i följd hvaraf Kammaren såsom sitt beslut antagit Herr Indebetous i nej-propositionen intagna förslag.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{1}{2}$ 4, men sammanträdde åter

Kl. 6 e. m.

§ 8.

Företogs ånyo till handläggning Stats-Utskottets Utlåtande N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Rikstatsens fjerde hufvudtitel. Föredragningen af detta Utlåtande skedde punktvis och började alltså med:

Första punkten.

Härvid yttrade

Herr Statsrådet Thulstrup: Då Stats-Utskottet icke ansett sig kunna tillstyrka det begärda anslaget för aflöning af den i Arméförvaltningen erforderliga revisionspersonalen, anhåller jag få erinra om hvad som föranledt framställningen om detta anslag.

Sedan Krigskollegii ombildning varit föremål för tvenne särskilda kommittéers pröfning, föreslog, såsom känt är, Kongl. Maj:t år 1863: 1:o att Rikets Ständer måtte medgifva detta embetsverks förändring i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de af den så kallade Landtförsvarskommittéen uppgifna grunder, hvilka af Kongl. Maj:t i det väsendtligaste gillades; och 2:o) att

det för Krigskollegium på Riksstaten uppförda aflöningsanslag skulle för det blifvande embetsverket få användas, intill dess en definitiv stat framdeles kunde i behörig ordning blifva antagen.

Rikets Ständer svarade härpå, att de medgåfvo den i flera afseenden behöfliga reorganisationen, och att det dåvarande anslaget till Krigskollegium skulle härtill få användas, med förbehåll likväl, att Statsverkets utgifter icke derutöfver måtte ökas till följd af anspråk af de då der anställda embets- och tjänstemän. Dessutom framställdes för detta medgifvande ett ytterligare vilkor, det nemligen, att det blifvande embetsverket, eller, såsom det skulle benämnas, Arméförvaltningen, borde -- i stället för att vara organiseradt på tre afdelningar, såsom Landtförsvars-kommitéen hade föreslagit -- erhålla ännu en fjerde afdelning bestående af endast civile medlemmar och med kollegialt arbetssätt.

Den ifrågavarande förändringen blef derefter beslutad att träda i verket från och med år 1866, och förordnades i sammanhang härmed en kommission att uppgöra förslag till de åtgärder, som erfordrades för sjelfva verkställigheten eller öfvergången från den ena organisationen till den andra, till instruktion för det nya embetsverket, till personal- och aflöningsstater m. m. Göromålen fördelades nu på de olika afdelningarne och på de olika tjänstebefattningarne. Likväl, ehuru denna kommission bestod af sakkunnige män, som ganska väl kände såväl arten som omfattningen af de ärenden, hvilka skulle komma att inom det blifvande embetsverket behandlas, var den uppgift, som blifvit kommissionen förelagd, icke den lättaste. Arbetet skulle nemligen så ordnas, att ärendena väl skulle komma att behandlas ledigare och skyndsammare, men likväl lika noggrannt och lagenligt som förut, ingenting skulle få eftergifvas i afseende på tryggheten för de betydliga penningeanslagens rätta användande; man skulle söka att minska personalen, man borde så litet som möjligt öfverskrida ett gifvet aflöningsanslag och slutligen skulle man ändå organisera embetsverket på flera afdelningar än i det uppgjorda förslaget förutsattes.

Kommissionen egnade härät den största omsorg, men fann det likväl slutligen alldeles omöjligt att kunna fullkomligt upptylla *alla* dessa fordringar, på annat sätt, än att den föreslog, det en del af revisionsarbetet -- omfattande de s. k. årsredogörelserna -- måtte få öfvertagas af Kammarrätten, i stället för att först verkställas i Arméförvaltningen och derefter öfvergå till Kammarrättens ytterligare handläggning. Sedan likväl Kammarrätten, på välgrundade skäl, afstyrkt en sådan öfverflyttning af en del af revisionsarbetet, afslogs äfven förslaget af Kongl. Maj:t. Då nu Arméförvaltningens tjänstemän icke ansågos kunna påläggas mera arbete -- hvilket naturligtvis har en gräns -- så beslöts, att det ifrågavarande revisionsarbetet från och med 1866 och tills vidare skulle få utföras af sådane tjänstemän, hvilka vid organisationsförändringen blifvit öfvertalige, men fortfarande egde tjänstgöringsskyldighet.

Då den tills vidare gällande aflöningsstaten vid 1865 års riksdag öfverlemnades till Rikets Ständers godkännande, tillkännagaf Kongl. Maj:t på samma gång, "att granskningen af vissa årsredogörelser, hvilken vid aflöningsstatens uppgörande af den för detta ärendes handläggning ned-satta kommission varit afsedd att till Kammarrätten öfverflyttas, men som Kongl. Maj:t, med afseende på Kammarrättens i ämnet afgifna ut-

låtande, funnit böra hos Arméförvaltningen fortfarande verkställas“, möjligen skulle komma “att framdeles göra aflöningsmedel för en något förstärkt revisionspersonal i Arméförvaltningen erforderliga“. Uti underdånig skrifvelse af den 9 Juni 1866, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens fjerde hufvudtitel, tillkännagäfvö Rikets Ständer sig äfven hafva om förberörda förhållande blifvit underrättade.

Sedan flere af de öfvertalige tjänstemän, som för revisionsarbetet varit använda, nu blifvit öfverflyttade på ordinarie stat, har ingen annan utväg funnits än att, för fullgörandet af detta arbete, anlita extra ordinarie tjänstemän. Detta kan, i fråga om ett så viktigt arbete som det ifrågasvarande, icke vara lämpligt, och i alla fall måste dessa biträden betalas.

Då Arméförvaltningen nu anmält, att revisionsgöromålen icke kunna med behörig ordning och skyndsamhet fullgöras, utan en tillräcklig förstärkning af den ordinarie tjänstemannapersonalen, och det förhållande således inträffat, som Arméförvaltningen förutsett och anmält, och hvarom Kongl. Maj:t äfven på förhand underrättat Rikets Ständer, så måste väl denna angelägenhet nu en gång för alla ordnas, så att denna organisationsförändring, som hurit ganska goda frukter, dermed blir afslutad.

Jag anhåller derföre, att, med afslag å Stats-Utskottets hemställan, Kammarerna måtte bevilja de af Kongl. Maj:t äskade anslag för ökad revisionspersonal inom Arméförvaltningen, tillhopa 6,200 R:dr.

Herr Björck: Den förre ärade talaren har redogjort för uppkomsten af Arméförvaltningen, och det sätt hvarpå organisationen deraf försiggått, men det torde tillåtas mig att vid denna redogörelse få i korthet foga några anmärkningar. Då Kongl. Maj:t föreslog, att Krigskollegium skulle förändras till en Arméförvaltning, så skedde det visserligen under, bland andra, de vilkor den ärade talaren nämnde. Förslaget bifölls af Rikets Ständer äfven under andra förutsättningar, hvilka finnas omnämnda i den underdåniga skrifvelsen härom. Så önskade t. ex. Rikets Ständer, att ej blott fondförvaltningen utan äfven boställsförvaltningen borde från det nya embetsverket afskiljas, men denna anhållan blef icke af Kongl. Maj:t bifallen, utan man ansåg, att dessa båda förvaltningsgrenar fortfarande borde tillhöra Arméförvaltningen, och då var det naturligt att olägenheter skulle uppstå, hvilka Regeringen bort taga i betraktande, innan någon omorganisation verkställdes, ty det första och mest bestämda vilkoret af alla, som uppställdes för förändringen, var det, att kostnaden icke skulle blifva större än förut, och om Kongl. Maj:t icke ansåg sig kunna genomföra förändringen utan ökade anslag, så hade densamma aldrig bort blifva satt i verket. Vid sistlidne Riksdag meddelade visserligen Kongl. Maj:t Rikets Ständer, att granskningen af vissa till landtförsvaret hörande årsredogörelser möjligen komme att göra aflöningsmedel för en något förstärkt revisionspersonal i Arméförvaltningen erforderliga, men härpå lemnade Rikets Ständer icke något svar. De uttalade endast ett visst missnöje deröfver, att den ursprungliga planen icke blifvit följd, och läto vid den gjorda anmälan bero, så mycket heldre, som någon anledning icke fanns för Rikets Ständer att uttala sig om anslag till revisorer, då något sådant anslag icke blifvit begärdt. Hvad som fäst min uppmärksamhet vid Herr Statsrådets föredrag är, att den ärade talaren icke besvarat de skäl Stats-Utskottet

anfört för afslag af den Kongl. Propositionen. Stats-Utskottet har sökt göra sig bekant med den för Arméförvaltningen utfärdade instruktion så väl som med arbetsordningen, och deraf tyckt sig finna, att fördelningen af arbetena mellan tjänstemännen inom hvarje afdelning icke är sådan, att den ju icke kan på vida bättre sätt anordnas. I afseende å dessa göromål hade man föreställt sig, att, om krigsråden ensamme erhöillo uppdrag att utreda ärendena, d. v. s. om en del af de kamererarne åliggande sysselsättningarna öfverflyttades på de förstnämnde, kamererarne i de särskilda departementen skulle blifva i tillfälle att öfvertaga sådana göromål, att de räkenskaps- och revisionsarbeten, för förrättande hvaraf de nu ifrågakända befattningarna äro afsedda, skola af de på staten uppförda tjänstemännen kunna bestridas. Vidare saknas i arbetsordningen några bestämmelser om den tid, de underordnade tjänstemännen böra egnas åt sina göromål, och då man här i Stockholm synes hysa den föreställningen, att en tjänsteman icke i allmänhet behöfver mer än vissa timmar på förmiddagen tjänstgöra på embetsrummet, så har man trott tiden vara inne att sträcka anspråken på deras verksamhet något längre, och sålunda har man trott sig kunna och böra antaga, att dessa revisionsgöromål skola kunna genom användande af något förökad arbetstid åstadkommas med de arbetskrafter som kunna här för beräknas. Atminstone synes det böra få ankomma på ett försök, huruvida man icke, genom en förändrad arbetsordning och genom ett något förhöjdt arbete af de underordnade, kan uppnå samma ändamål, som är afsedt genom tillsättande af de ifrågakända befattningarna, och då fullt skäl för närvarande finnes att icke nu tillförbinda Staten att för all framtid öka tjänstemännens antal, röstar jag för bifall till Stats-Utskottets i ämnet gjorda hemställan.

Herr C. A. Larsson: Här är visserligen icke mycket att tillägga för andre talare, sedan Herr Björck redogjort för Stats-Utskottets åsigt i frågan. För egen del har jag väckt motion derom, att detta anslag icke måtte bifallas, ty jag anser det vara ganska beklagligt, om reorganisationen af våra embetsverk endast skulle föranleda till ökade utgifter. Då frågan om Krigskollegii ombildning af Rikets Ständer bifölls, så väntade man sig åtskilliga besparingar, men aldrig kunde man föreställa sig, att enda följden deraf skulle blifva ytterligare uppoffringar. De förhoppningar man gjort sig hafva således, såsom man af denna punkt ser, — blifvit besvikna. Jag önskar att Utskottets hemställan måtte vinna Kammararens bifall.

Herr Aug. Anderson: Det har för mig varit ganska nedslående att se den Kongl. Maj:ts fordran på förökadt anslag, som i denna punkt blifvit af Utskottet afstyrkt. Då Krigskollegii ombildning till en Arméförvaltning inom Riksstånden förevar, voro många tveghogsne huruvida de skulle till den föreslagna förändringen lemna sin röst, och detta endast af fruktan för ökade utgifter, men pluraliteten hyste dock bättre förhoppningar, och trodde på blifvande besparingar. Nu synes emellertid, att de förre icke misstogo sig i sina farhågor, och enligt min tanke är detta ganska beklagligt, emedan ifrågasatt omreglering af flera andra embetsverk, som deraf äro i behof, derigenom möjligen kommer att undanskjutas. Jag

förenar mig med föregående talare deruti, att Kongl. Maj:ts ifrågavarande förslag icke måtte af Kammaren bifallas.

Herr Grefve Posse: Då jag anhåller att till alla delar få instämman i det yttrande den ärade representanten från Göteborg nyss afgaf, utbeder jag mig att särskildt få betona en viss del af detta anförande. Då Representationen gaf sitt bifall till Krigskollegii ombildning till en Arméförvaltning, var en bland de icke minst bidragande anledningarne härtill den önskan Representationen hyste, att fondförvaltningen måtte från det nya embetsverket förflyttas, en önskan som jag hoppas att den nya Representationen ingalunda lemna ur sigte, ej heller lemna oanmärkt, att den icke af Regeringen bifölls. Det är nemligen af högsta vikt, att all Statens drätsel, all förvaltning af Statens medel sammanföres under en gemensam, all dess egendom omfattande styrelse, hvarigenom splittring i dessa medels skötande och användande kan förekommas. Detta är dock en tanke, hvarå Regeringen icke fästat tillbörligt afseende, och nu har det visat sig, att just detta förbiseende af folkombudens uttalade önskan förändret Regeringens begäran om nya anslag för bestridande af kostnaderna för en vidlyftig förvaltning. För min del anser jag, att vi böra vägra såväl det nu begärda som alla de ytterligare anslag, hvilka af sådan anledning äskas, och vi böra begagna detta tillfälle att för Regeringen göra vår mening i detta ämne fullt tydlig och begriplig. Af denna anledning yrkar jag bifall till Utskottets ifrågavarande hemställan.

Öfverläggningen var slutad; och punkten bifölls.

Andra punkten.

Härvid yttrade

Herr Liss Olof Larsson: Af samma skäl som de föregående talarne yrkat bifall till första momentet i nu föredragna punkten, yrkar jag afslag å nu förevarande anslag å 500 R:dr, ty enahanda skäl tala för det ena som för det andra.

Herr C. A. Larsson: Då det icke är vanligt, att man inom Representationen knusslar på anslag till en eller annan vaktmästarelön, så vill jag icke heller nu motsätta mig ifrågavarande anslag å 500 R:dr, utan yrkar bifall till detsamma.

Flere ledamöter hördes instämman.

Vidare anfördes icke; och blef Utskottets hemställan i denna punkt bifallen.

Tredje punkten.

Härvid yttrade

Herr C. A. Larsson: Hvad angår det i förevarande tredje punkt begärda anslag till en adjutant hos inspektören för militärläroverken samt till skrifmaterialier och expenser vid inspektörens expedition, tillsammans 1,200 R:dr, så anser jag icke skäl att härtill lemna bifall, men vill i öfrigt godkänna punkten.

Herr Siljeström: I fråga om det anslag å 1,200 R:dr, som förekommer under nu föredragna tredje punkt, anhåller jag få göra den hem-

ställan, att detsamma, derest det bifalles, måtte, i stället att, såsom nu skett, upptågas under rubriken *Generalitetsstaten*, öfverflyttas under rubriken *Militärläroverken*. Det embete, som beklädes af inspektören för militärläroverken, hos hvilken embetsman den adjutant, till hvilkens aflöning anslag nu äskas, skulle anställas, är nemligen till sin natur civil, äfven om, hvad dock icke helt och hållet är fallet, de läroämnen, hvaruti undervisning vid militärläroverken meddelas, skulle vara allenast rent militära; och torde detta påstående lika väl kunna försvaras, som man svårligen kan undgå att medgifva, det medicinalärendena samt de presterliga ärendena, som inom Arméförvaltningen förekomma, äro af rent civil beskaffenhet. Ännu klarare framträder detta förhållande, då man besinnar, att de läroämnen, uti hvilka undervisning meddelas vid militärläroverken, blott till en del äro rent militära, men i öfrigt, såsom matematik, historia, geografi och naturvetenskaper, sådana allmänna läroämnen, som i de vanliga skolorna inhemtas, och är det icke blott militärer utan äfven civilingenjörer, som fostras och åtnjuta bildning vid artilleriläroverket å Marieberg. Icke heller är det sagdt, att kadetterna vid Krigsskolan å Carlberg nödvändigt skola blifva militärer, utan kan man ganska väl tänka sig, att många bland dem, efter slutad kurs, ingå i det enskilda lifvet. På dessa skäl anser jag, att inspektörsbefattningen vid militärläroverken är till sin natur civil, och att således det anslag, hvarom nu är fråga, bör upptagas under rubriken "*Militärläroverken*". Det kan visserligen synas som denna fråga vore obetydlig och af mindre vikt, men då det gäller anslag till en ny institution, så bör från början tillses, att det uppföres på sin rätta plats. Dessutom är det en annan synpunkt, ur hvilken saken kan betraktas. Såsom bekant är, innehafves för närvarande inspektörsbefattningen vid militärläroverken af H. K. H. Hertigen af Östergötland, och är det utom allt tvifvel, att ett bättre val i afseende på det nit och den skicklighet, som erfordras för detta magtpåliggande uppdrag, svårligen skulle hafva kunnat göras; men om befattningen betraktas såsom helt och hållet civil, så lärer väl deraf följa, att detta embete icke fullt lagenligt kan åt en medlem af konungahuset anförtros. Om äfven detta i närvarande fall till och med möjligen skulle vara till skada, tror jag likväl, att saken i och för sig är tänkvärd, då det icke, såsom regel, är lämpligt att prinsar af Kongl. huset beklädas med civila embeten, — icke ens sådana, som falla inom den militära förvaltningen. Då grundlagen utestängt prinsar från beklädandet af civila beställningar i Rikets tjänst, så har detta efter all anledning skett för att undvika den kollision, som i ett eller annat afseende så lätt kan uppstå emellan dem, hvilka icke äro underkastade någon ansvarighet för sina handlingar, och den ansvarige departementschefen. Så viktiga som militärläroverken för närvarande äro och än ytterligare komma att blifva, derest vårt försvarsväsende kommer att fotas på principen om allmän värnepligt, så bör väl departementschefen kunna på dem utöfva allt det inflytande, som honom i själfva verket tillkommer. Det är ur sådan synpunkt icke lämpligt, att såsom princip godkänna det faktum, som för närvarande i detta hänseende eger rum, och hvarom jag nyss talat, och synes man därför böra tillse, att en sådan praxis icke i all framtid gör sig gällande.

Beträffande sjelfva det anslag hvarom nu är fråga, så vore det kanske möjligt att nedsätta såväl arfvodet till adjutanten som expensmedlen, men jag fäster mig dock mindre härvid, utan gäller min anmärkning hufvudsakligen det principiellt origtiga uti, att under rubriken *Generalitetsstaten* upptaga berörda anslag; och är det också af sådan anledning jag vågar påyrka, att ifrågavarande tredje punkt till Utskottet återremitteras, på det Utskottet måtte komma i tillfälle afgifva nytt yttrande i den syftning, jag nu antydt.

Herr Björck: Den siste värde talaren har infört frågan på ett nytt område och sett den från en synpunkt, ur hvilken föremålet icke blifvit betraktadt inom Stats-Utskottet. Han har nemligen ifrågasatt, att inspektörsbetattningen vid militärläroverken skulle vara af civil natur och därför yrkat, att det nu begärda anslaget måtte öfverflyttas till åttonde hufvudtiteln. Ett och annat af de skäl, talaren härför anført, hafva synts mig i viss mån tillfredsställande, men deremot förekomma andra, dem jag icke kan gilla. Sålunda har han yttrat, att icke blott verkliga militärer utan äfven civilingenjörer bildas vid artilleriläroverket å Marieberg. Sannt är visserligen, att Kongl. Maj:t i dess Proposition föreslagit, att detta förhållande fortfarande skall ega rum, men detta har dock gjorts beroende af vissa vilkor, såsom att det å sjetta hufvudtiteln hittills anvisade extra anslag för civilingenjörer, 3,000 R:dr, fortfarande kommer att utgå, hvarförutan antalet af dylika elever blifvit begränsadt. I afseende å undervisningen åt civilingenjörerne har dessutom blifvit ifrågasatt, huruvida icke densamma med lika stor fördel skulle kunna meddelas vid Teknologiska Institutet; och då således beslutet att bibehålla denna undervisning vid Marieberg är allenast provisoriskt, synes det mig temligen olämpligt att från det nuvarande tillfälliga förhållandet henta skäl för något omorganiseringsförslag. Äfvenledes har af samma talare blifvit yttrad, att kadetter vid Krigsskolan å Carlberg kunna efter slutad kurs derstädes inträda på civila banan eller ingå i det enskilda lifvet, hvilket skulle ställa frågan på en annan synpunkt. Jag kan nu väl icke bestrida, att ju sådana fall kunna inträffa, men man har dock sökt förekomma detta, bland annat genom att bestämma en vida högre ålder än förut för inträde vid Krigsskolan, så att ynglingarne må något kunna betänka sig, innan de egna sig åt ett yrke, som de sedan möjligen icke vilja vidhålla. Det oaktadt kunna naturligtvis dylika tillfälligheter inträffa, men de böra likväl icke kunna inverka på denna sak. Ehuru, i anseende till min aflägsna plats från talaren, jag icke riktigt kunde fatta de grunder, han i öfrigt anförde till stöd för sitt anförande, tyckte jag mig dock finna, att han synnerligen fäste sig dervid, att undervisningen vid militärläroverken icke skulle vara uteslutande militärisk. Representationen har emellertid ständigt sträfvat derhän att göra denna undervisning så militärisk som möjligt, och anser jag på denna saks bedömande icke inverka, om tilläfventyrs äfven några lärare i humaniora skulle finnas vid militärläroverken, och är jag derjemte öfvertygad, att vi äro nog lycklige att inom vår armé ega så bildade män, att de, jemte det de kunna bestrida den egentliga undervisningen inom de militära ämnena och kunna egna sin uppmärksamhet åt odlandet af en sann militärisk ande hos sina elever, jemväl kunna uppehålla elevernes

allmänna bildning. I öfrigt föreställer jag mig, att, då Kongl. Maj:t nu utsett en generalsperson och medlem af sitt hus att bestrida inspektörsbefattningen vid militärläroverken, Kongl. Maj:t icke heller framdeles låter detta embete falla i händerna på personer af på den militära banan lägre rang, och anser jag det dessutom olämpligt att högsta ledningen af den militära undervisningen besörjes af en militärperson. Då nu generalitetsstaten består af åtta personer med generalsrang, samt hvar och en af dem är berättigad att till sitt biträde hafva en adjutant; så och då inspektören för närvarande är och troligen alltid kommer att blifva en generalsperson, ansåg Stats-Utskottet sig icke kunna annat än ställa adjutanten hos inspektören, i afseende å lönen, på samma grad som de öfrige till generalitetet hörande adjutanterne; hvarföre och då det icke torde vara skäl att nedpruta det obetydliga anslaget för skrifmaterialier och expenser, jag för min del yrkar bifall till Utskottets hemställan i denna punkt.

Herr C. A. Larsson: Det var af helt andra skäl, än jag nu hört anföras, som jag motsatte mig bifall till ifrågavarande anslag. Likasom nu ett genom förre innehafvarens fränfälle ledigblifvet pensionsbelopp blifvit taget i anspråk, så kan man alltid vara säker, att, då sådant inträffat, förslag är att vänta om användande af de medel, som sålunda äro disponibla. Jag vill emellertid icke, att det skall så att säga anses såsom en riksoflycka, om en besparing kunde göras, och kan jag icke heller finna, att Riksdagen blifvit hörd angående bildandet af denna nya adjutants-tjenst. Fortsätter man på detta sätt, så är fara värdt, att vi slutligen komma derhän, att Kongl. Maj:t anser sig, utan Riksdagens hörande, kunna fatta beslut om inrättandet af huru många och dyra tjänster som helst inom den militära förvaltningen. Jag anade icke, då jag motsatte mig förevarande anslag, att inspektörsbefattningen för närvarande bekläddes af en prins utaf blodet, men jag vågar dock hoppas att, sedan han nu en gång åtagit sig detta uppdrag, han icke skall söka vältra detsamma ifrån sig och kasta bördan deraf på andra. För min del yrkar jag derföre fortfarande afslag å detta anslag.

Flere ledamöter instämde.

Herr Siljeström: Jag har blifvit föranledd att göra en förklaring till följd af hvad en föregående talare yttrat, och hvaraf jag kan finna, att han missförstått mig. Jag har sagt, att inspektörsbefattningen öfver militärläroverken till sin natur snarare är ett civilt embete än ett militäriskt. Frågan är i detta fall af vigt såsom principfråga. Embetet innehafves nemligen af en kunglig prins, som, ehuru otvifvelaktigt ganska skicklig och nitisk, dock i kraft af grundlagen är förhindrad att bekläda ett civilt embete. Med militärembeten menar grundlagen, så vidt jag ej miss-tager mig, rena kommandoembeten; en inspektörsbefattning vid ett läroverk, der undervisning dertill meddelas t. ex. i fysik och kemi samt andra icke militäriska ämnen, kan aldrig anses likartad med en öfverste- eller generalsbefattning; ehuruväl detta å andra sidan naturligtvis icke hindrar, att en militär kan och bör förordnas till inspektör. Det delikata förhållandet förefinnes nu här vid lag, att inspektörsbefattningen för närvarande verkligen är besatt med en prins af blodet, om hvilken det sålunda kan

sättas i fråga, huruvida han grundlagsenligt kan bekläda detta embete. Räknas embetet till generalitetet, så måste denna fråga besvaras jakande; hör det endast till skolan, blir svaret nekande. Jag har endast velat fästa Kammararens uppmärksamhet på vigten deraf, att departementschefen vid ledningen af militärundervisningen har behörigt inflytande; och att detta otvifvelaktigt är i fara att under sådana förhållanden förlamas, är ganska tydligt. Saken är ur denna synpunkt en ganska vigtig principfråga.

Herr Ridderstad: Har man sig bekant, huru militärundervisningen under de sednare åren blifvit behandlad och den uppgift densamma numera har att lösa, tror jag, att man icke skall kunna bedöma förevarande fråga på mera än ett enda sätt. Något hvar känner, att Krigsskolan för några år sedan var så organiserad, att ynglingen redan vid 13 års ålder der började sina studier. Man fann dock detta olämpligt. Vid så ung ålder är det för tidigt för ynglingen att bestämma sin framtida bana. Man företog derföre en förändring af läroverket, på det sätt att de lägre klasserna borttogos. Skilnaden mellan förr och nu ligger deri, att man i dessa nu indragna klasser förr undervisade i elementar-läroämnen, nu deremot meddelas vid läroverket undervisning egentligen i praktiska militära ämnen. Derföre är det också i sin ordning, att en militär står i spetsen för detsamma. Hvad särskildt Herr Siljeströms förslag beträffar, så hemställer jag, om detsamma icke är att anse som en ny motion, och i sådant fall vet jag icke, om den ens kan upptagas till behandling. Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

Herr Jonas Andersson: Ehuru jag icke reserverat mig mot Utskottets förslag, så anser jag likväl, att hvad Herr Siljeström yttrat för-tjenar ganska mycken uppmärksamhet. Det är nemligen af högsta vigt, att, då läroverket nu bildas, detsamma sker på det mest ändamålsenliga sätt. Jag tror, att Herr Siljeströms förslag har stora skäl för sig. Det kan väl tyckas, att adjutanten och inspektören äro helt olika personer, och att frågan om den ena icke rör frågan om den andra. Men det är härvid att märka, att det sätt, hvarpå man ordnar inspektörsbefattningen, i väsendtlig mån bestämmer huruvida adjutantsbefattningen behöfves. Jag yrkar af dessa skäl återremiss.

Herr John Ericson: Den synpunkt, hvarur Herr Siljeström sett saken, är ganska tänkvärd. Grundlagen har icke utan skäl utestängt prinsar från civila befattningar, och apanaget skall utgöra en ersättning från Statens sida, derföre att lagen fränkänner prinsen den rättighet, som hvarje annan medborgare eger, att egna sig åt det yrke dit lust och fallenhet kalla honom. Likasom jag anser det i allmänhet, af mångahanda skäl, icke vara gagneligt för det allmänna, att vigtiga embeten beklädas af prinsar, så är det ganska säkert icke angenämt för en minister att hafva en prins i en förvaltning, som är ställd under hans öfverinseende. Det har varit praxis att använda furstar till kanslerer vid universiteten, men huruvida detta varit till dessa läroanstalters bättnad vill jag lemna derhän. Den nu ifrågavarande befattningen, styresman för militärläro-verket, är alltför vigtig, för att icke uppmärksamhet bör fästas vid det

sätt hvarpå den besättes, och om vi äfven i den nuvarande styresmannen kunna lyckönska oss att ega en skicklig, nitisk och sitt uppdrag vuxen man, så är dock att iakttaga, att vi icke stifta lagar blott för stunden utan äfven för förhållanden och personer, som ännu äro oss okände. Hvad den ifrågavarande adjutantslönen och den titel hvarunder den i Riksstaten bör upptagas vidkommer, så anser jag den under alla förhållanden böra uppföras på krigsskolans stat och icke på generalitetets, dit den alldeles icke hör. Man har ifrågasatt både behöfligheten af den omnämnda lönen och beloppet af densamma. Att den är behöflig anser jag, och då man jemför den åt adjutanten föreslagna lönen af 1,200 R:dr R:mt med förre kanslers-sekreterarens vid Krigsakademiens, hvars afötning med 900 R:dr icke ansetts vara för hög, och då den ifrågavarande adjutantsbeställningen skulle omfatta båda militärläroverken, och det är af vigt att härtill kan påräknas en vetenskapligt bildad militär, så synes ifrågavarande belopp icke vara för högt tilltaget. Af dessa skäl får jag tillstyrka bifall till Utskottets förslag, eller att 1,200 R:dr beviljas såsom lön åt en adjutant hos inspektören öfver militärläroverken, dock så att denna lön uppföres på läroverkens stat och icke på generalitetets.

Herr Olof Nilsson: Jag tror tiden vara inne, att man i anslagsväg söker att iakttaga all möjlig sparsamhet, och jag får därför för min del yrka afslag å Utskottets Betänkande.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Herr Siljeström har såsom skäl, för den åsigt han framställt, anfört den omständigheten, att chefen för Landtförsvars-departementet skulle komma i en generad ställning genom att hafva en prins af blodet i spetsen för en under hans öfverinseende stående institution. Men då Herr Siljeström vill komma ifrån denna olägenhet genom att göra inspektören till civil embetsman, begär han efter min tanke ett misstag. Med inspektörsbefattningen vid militärläroverken är nemligen otvifvelaktigt kommando förenadt, ty *disciplin* måste ju der finnas, sträng militärisk disciplin der inläras, och detta kan endast ske derigenom att der föres militärt kommando öfver de ynglingar, som vid läroverken skola erhålla sin utbildning för krigareyrket. Jag hemställer om under sådant förhållande någon skulle kunna vara inspektör och högste befälhafvare för tveime militärläroverk och der vidmagthålla militärisk disciplin, utan att sjelf vara militär. Om, såsom föreskrifvet är, ynglingarne som förut genomgått elementarläroverken, äfven efter inträdet både inom Krigsskolan och inom Krigshögskolan skola fortsätta sina humanistiska studier i vissa ämnen, måste dock de kunskaper, som på begge dessa ställen meddelas, hufvudsakligen vara af militärisk karakter, och äfven därför är det nödvändigt att inspektören är militär. Huru man dessutom blott genom adjutantens öfverflyttning till Krigsskolan skall kunna förvandla inspektörsbefattningen till ett civilt embete, kan jag icke heller inse, ty jag förstår icke att detta kan åstadkomma någon förändring i sak. Jag får därför yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr

Herr Bergström: Mig förefaller det, som den värde representanten för Södertörns domsaga fört diskussionen in på afvägar, derigenom att han företagit sig undersöka, huruvida befattningen af instruktör vid militärläroverken är ett civilt embete och således icke får grundlagsenligt uppdragas åt en prins af det kungliga huset. En sådan undersökning är här alldeles icke på sin plats. Med den rätt Kongl. Maj:t enligt grundlagen eger, har Kongl. Maj:t den 13 November 1866 fattat beslut om militärläroverkens organisation och tillika fastställt instruktion för dessa läroverks öfverstyrelse. Enligt detta beslut och denna instruktion skall en inspektör för läroverken finnas. Huru Kongl. Maj:t besatt denna plats lär icke kunna blifva föremål för klander hvarken af representanten för Södertörns domsaga eller någon annan ledamot af denna Kammare. Den bevisning, som den värde representanten sökt förebbringa till stöd för påståendet, att ifrågavarande inspektörsbefattning vore ett civilt embete, var ingalunda lyckad. Den aktade representanten från Göteborg har redan vederlagt de fleste af talarens från Södertörn skäl. Han upptog icke till vederläggning ett skäl, som representanten för Södertörn anförde, det nemligen, att då i militärläroverken meddelas undervisning jemväl i fysik och kemi, så vore inspektörsbefattningen att anse såsom civilt embete. Underlåtenheten att vederlägga detta skäl kan hafva härledt sig af glömska, men möjligen ock från förmenande att det icke kräfde vederläggning. Af denna sednare anledning inlåter icke heller jag mig i någon vederläggning.

Hvad Kammaren således har att afgöra är, huruvida de af Kongl. Maj:t äskade 1,200 R:dr böra beviljas eller icke. Beträffande denna fråga instämmer jag med Stats-Utskottet och yrkar derföre bifall till dess Betänkande i denna del.

Herr Ahlgren: Då adjutanten hos inspektören öfver militärläroverken otvifvelaktigt anställs hos inspektören i denna hans egenskap och sålunda icke kan anses hafva något att göra med generalitetet, helst inspektörsbefattningen till sin natur snarare är ett civilt än ett militär-embete, anser jag att det anslag, hvarom fråga nu är, för händelse det skall utgå, bör upptagas under rätt rubrik, som icke torde vara "Generalitets-staten", utan "Militärläroverken"; och får jag i anledning häraf samt på det att närmare måtte utredas, huruvida ifrågavarande anslag icke skulle kunna utan olägenhet inbesparas, anhålla om proposition på återremiss i denna del af ärendet.

Herr Grefve Posse: Herr Jonas Andersson har yttrat, att här skulle vara fråga om grundläggning af en krigsskola, och för denna frågas begrundande har han begärt återremiss. Men här icke är fråga om en krigsskola, utan om en adjutant hos inspektören öfver militärläroverken och hans lön. Det tyckes vara en ganska enkel fråga, om inspektören behöfver en adjutant eller ej. Så mycket är klart, att en sådan adjutant måste vara en ganska bildad officer, och han bör väl således hafva lika stor lön som andra adjutanter. Jag för min del förväntar, att Regeringens representanter understödja mitt yrkande af bifall i denna fråga. Särskildt får jag, med anledning af hvad härstädes af flere talare blifvit yttradt, fästa uppmärk-

samheten derpå, att antingen man beslutar att uppföra den ifrågavarande adjutanten på Krigsskolan eller Generalitetet, så står det ändock alltid Kongl. Maj:t fritt att, oberoende deraf, till inspektör öfver militärläroverken förordna hvem han behagar, vare sig en prins eller en theologie-doktor.

Herr Jonas Andersson: Det är fullkomligt riktigt hvad Herr Grefve Posse påstått, att frågan nu gäller, om man skall bevilja eller icke bevilja här föreslaget arfvode till en adjutant hos inspektören för militärläroverken, men lika sannt är det ock, att dessa båda personers, inspektörens och adjutantens, tjänstebefattningar hafva det närmaste sammanhang med nästa punkt af Betänkandet eller den fjerde; och jag hemställer till Grefve Posse, om han kan bestrida, att der icke är fråga om organisation af ett nytt läroverk eller en högre krigsskola. Sjelfva rubriken visar, att så är förhållandet. Jag kan således icke erkänna, att jag i mitt förra yttrande gjort mig skyldig till något misstag, och jag hyser fortfarande den åsigt jag då uttalade, att, vid pröfningen af förslaget om bildande af ett nytt högre militärläroverk, frågan om nämnde militärpersoners behöflighet jemväl måste tagas i betraktande, på det att vid sjelfva organisationen en sund grund må blifva lagd och man må undvika de missförhållanden och svårigheter, som förut föranledts af det sätt, hvarpå den nya Arméförvaltningen först bildades. Jag vidhåller således mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Herr Statsrådet Thulstrup: En sådan organisation, som den här omnämnda Öfverstyrelsen för militärläroverken, har varit länge tilliämnad. Man har med skäl ansett det vara en bristfällighet, att de tvenne militära bildnings-anstalterna, sådan deras verksamhet bort vara och nu är ordnad, icke bragts till det samband med hvarandra, som för krigsundervisningens planmässighet och kontinuitet vore nödvändigt, och att deras respektive styresmän kunde, i afseende på undervisningen, ensidigt vidtaga nästan hvilka åtgärder, som helst, utan att rådfråga sig med hvarandra. Landtförsvars-kommittéen, har sednast föreslagit en dylik organisation i öfverensstämmelse med hvad som eger rum i de flesta andra länder, och jag tror, för min del, att den skall komma att medföra ganska mycken nytta. Meningen är, att i denna öfverstyrelse eller direktion för krigsläroverken skola, i egenskap af ledamöter, sitta cheferne för de vapen, hvilka officerare vid dessa läroverk skola bildas, nemligen: chefen för generalstaben, artilleriet, och fortifikationen. Dessa böra naturligtvis bäst vara i tillfälle att bedöma de frågor, som röra deras officerares bildning. Men häraf blir ock en naturlig följd, att den, som skall hafva ledningen af denna Öfverstyrelses hela verksamhet, äfven bör vara en militär. Jag känner icke heller, att i något annat land en civil person blifvit ställd i spetsen för ett militärläroverks öfverstyrelse.

Vid ett sådant läroverk är undervisningen i de militära ämnena med dertill hörande praktiska tillämpningsöfningar på fältet naturligtvis öfvervägande; och ehuru i studiplanen äfven ingår undervisning i andra ämnen, såsom fysik och kemi, är den tid, som dertill blifvit anvisad, jemförelsevis mera begränsad. Äfven ur denna synpunkt visar det sig såle-

des, att chefen, för att kunna bedöma undervisningen, bör ega militärisk blick, insigt och förmåga. Derigenom undandrages departementschefen icke det inflytande på läroverken, som han rätteligen bör ega. Alla viktigare frågor som angå läroverkens organisation och verksamhet, skola, sedan de af departementschefen blifvit pröfvade, af honom inför Kongl. Maj:t föredragas. Sålunda uppgör visserligen Öfverstyrelsen förslag till undervisningsprogrammen, men dessa insändas derefter till departementschefen, som, efter granskning deraf, befordrar dem i vederbörlig ordning till fastställelse. Departementschefen kommer sålunda fortfarande att utöfva det inflytande på den militära undervisningen, som honom rätteligen bör tillkomma. Att han hädanefter mera än tillförene skulle kunna egna sig mera deråt, läver väl tiden knappast komma att medgifva.

Civilingenjörselever bildas visserligen vid det högre läroverket, men detta är, såsom Herr Björck redan upplyst, tillfälligt. Då meningens är, att blott 4 platser skulle för desse elever afses, komma civilingenjörseleverne att, i förhållande till läroverkets öfriga lärjungar, hvilkas antal för närvarande uppgår till närmare 40, utgöra ett sådant fåtal, att för deras skull chefen för de båda läroverkens öfverstyrelse väl icke lär behöfva vara en civil person. Hvad adjutanten beträffar, har han, efter hvad jag tror mig veta, icke så obetydliga åligganden, och jag anser, att han väl kan förtjena det arfvode, som Kongl. Maj:t för honom äskat och Stats-Utskottet här tillstyrkt. Han skall sköta de göromål, som förut handlagts dels i kanslersexpeditionen vid Krigsakademien och dels af general-fälttygmästaren i dennes egenskap af högste styresman för artilleriläroverket vid Marieberg. Såsom bekant är hafva nu dessa båda befattningar med alla dertill hörande göromål af mångahanda slag blifvit förenade hos inspektören för militärläroverken. Jag anhåller om bifall till Utskottets förslag.

Herr Grefve Posse: Jag hoppas Kammaren ursäktar, att jag anhåller få replikera Herr Jonas Andersson. Jag vill fästa hans uppmärksamhet uppå, att vi redan ega en Krigshögskola, att vi redan hafva en Krigsskola, att en inspektör redan finnes för dessa krigsläroverk och att Kongl. Maj:t nu endast äskat arfvode åt en adjutant, oberoende af den omständigheten, om Krigshögskolan kan komma att förflyttas från Marieberg till Stockholm eller icke. Jag hemställer vid sådant förhållande, om icke den värde ledamoten skulle vilja afstå från sitt yrkande om återremiss och uppskjuta sina påståenden till nästa punkt, som handlar specielt om "Militärläroverken".

Herr C. A. Larsson: Om det ock må vara en sanning hvad Grefve Posse försäkrat, att vi redan hafva en Krigshögskola, är väl derföre icke sagdt, att man skall bevilja hvad anslag som helst. Och då här specielt blifvit ifrågasatt möjligheten att bespara ett anslag, som icke tillkommit genom Riksdagens hörande, yrkar jag, för min del, att, med afslag å Betänkandet i denna del, hela det här ifrågasatta beloppet, 1,200 R.dr, utstrykes ur budgeten för denna hufvudtitel.

Herr Hörnfeldt: Då, enligt Kongl. Maj:ts nådiga instruktion för militärläroverken, inspektören eger att vid sin expedition påräkna biträde

af en adjutant och då inspektören mottagit sin befattning under sådan förutsättning, förefaller det mig besynnerligt, att man nu vill motsätta sig det ringa arfvodesanslag, som, af Kongl. Maj:t äskadt, äfven blifvit af Stats-Utskottet förordadt.

En annan sak är, om man skulle anse, att arvodet är för högt. Må man då yrka någon nedsättning af beloppet. Men att, som en talare uttryckt sig, "utstryka" det helt och hållet, finner jag icke vara billigt.

Herr C. A. Larsson: Med anledning af den sista talarens yttrande ber jag att ännu en gång få fästa uppmärksamheten derå, att hela inspektörsbefattningen med ty åtföljande bihang af adjutant tillkommit utan Riksdagens hörande, och att följaktligen det blott är Kongl. Maj:ts instruktion, som föranledt det anslagsbehof, om hvilket vi nu tvista. Frågan är då, huruvida det anspråket må vara fullt befogadt, att Riksdagen skall bestämma löner för tjänster, som Kongl. Maj:t ensidigt skapat. Vill man då antaga den satsen, att Riksdagen är pliktig att i detta fall underkasta sig hvilka bestämmelser som helst, då är naturligtvis ej mycket mera om saken att säga.

Mig synes dock, att Riksdagens ovilkorliga rätt att bevilja penningar först då, när behofvet blifvit af Riksdagen erkändt, icke kan sättas i tvivel; — och det är också just för att häfda denna rätt, man ansett det vara skäl att söka undvika detta anslag, synnerligast som här icke är fråga om någon vidlyftigare inspektion, än att den kan skötas af en så hög person som en prins af blodet.

Herr Ridderstad: Herr vice Talmannen framhöll, bland inspektörens skyldigheter, företrädesvis den, att han borde vårda sig om disciplinen vid krigsskolorna. Jag tror dock, att äfven andra föremål finnas, åt hvilka han bör egna sin omvårdnad, om han skall rätt fylla sin plats. Bland de praktiska öfningar, som ingå i undervisningsplanen för militärläroverken, förekomma sålunda: fälttjänst, artilleriöfningar, fältmätning, förskansnings- och broslagnings-öfningar m. m.; — och jag hemställer, om det är tänkbart, att en civil person skulle kunna inspektera undervisningen och ynglingarne i dessa viktiga delar af krigsbildningen? För mig vill det synas alldeles obestridligt, att inspektören måste och bör vara militär — om nemligen en inspektör bör finnas, hvilket jag dock anser högst nödvändigt. För min del kan jag följaktligen ej annat än obetingadt tillstyrka Utlåtandet i denna del.

Herr Hörnfeldt: Jag har blott velat erinra, att, derest det skulle förhålla sig så, att Kongl. Maj:t företagit sig att utfärda en instruktion, hvartill han, efter Herr Larssons uppgift, icke varit berättigad, hade man kunnat vänta anmärkning derom från ett annat håll, men icke från Stats-Utskottet.

Öfverläggningen förklarades vara slutad; och då Herr Talmannens propositioner, dels på bifall till Utskottets hemställan, dels på bifall till samma hemställan med afdrag dock af de under öfverläggningen omtämda 1,200 R:dr och dels på återremiss, hvarefter annan med blandade ja och nej

besvarats samt votering begärts, blef, efter det att yrkandet på återremiss fått falla, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i *tredje* punkten af dess Utlåtande N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riksstatsens fjerde hufvudtitel,

röste ja ;

Den, det ej vill,

röste nej ;

Vinner nej, har Kammaren beslutat att från det af Utskottet för Generalitetet föreslagna anslag 77,300 R:dr skola afgå de, dels såsom arfvode till adjutanten hos inspektören för militärläroverken och dels till skrifmaterialier och expenser vid inspektörens expedition, i punkten särskildt omförmälda 1,200 R:dr.

Efter voteringssedlarnes öppnande befanns, att omröstningen utfallit med 59 ja mot 97 nej, i följd hvaraf Kammaren beslutat i enlighet med nej-propositionen.

Fjerde punkten. a)

Härvid yttrade

Herr Friherre Fock: Då vigten af högre krigsbildning icke kan förnekas, och då behöfvat af dylik bildning måste vara ännu större, i fall en förändring af försvarsväsendets organisation är att förutse, skulle jag ansett särdeles önskvärdt, om Utskottet kommit till ett annat resultat i den nu föreliggande frågan. Då jag emellertid hyser åtskilliga betänkligheter mot det i Kongl. Maj:ts nådiga Proposition vidfogade förslaget till organisation af Krigshögskolan, vill jag icke nu motsätta mig bifall till Utskottets hemställan om afslag å den begärda anslagsförhöjningen; men begagnar tillfället att uttala de nämnda betänkligheterna.

Enligt hvad af den förslaget bifogade staten inhemtas, skulle nemligen vid Krigshögskolan meddelas undervisning dels i militära ämnen och dels i åtskilliga theoretiska inom den allmänna undervisningens område fallande. Sålunda upptager staten för undervisning i de militära ämnena 7,500 R:dr och i de theoretiska, utom civilingenjörs-vetenskapen, 14,300 R:dr. Ehuru jag ingalunda underkänner vigten af theoretiska kunskaper såsom grund för den högre militärbildningen, tror jag dock, att, synnerligen med fästadt afseende å den utveckling som de allmänna läroverken under sednare tider erhållit, åtminstone en ej ringa inskränkning i dessa ämnen skulle vid Krigshögskolan kunna ske till fördel, både hvad medel och tid beträffar, för de rent militära ämnena. Särdeles tvifvelaktigt anser jag vara, huruvida den föreslagna undervisningen i ej mindre än fyra lefvande främmande språk kan vid detta läroverk vara på sin plats. Den är i förslaget upptagen att kosta 4,000 R:dr, eller i det närmaste lika mycket som undervisningen i artilleri, befästningskonst, krigshistoria och krigskonst tillsammans. Språkkunskap är visserligen af stor vikt för generalstabs-officerare; men den bör och kan, enligt mitt förmenande, inhemtas före inträdet i Krigshögskolan, der den skulle komma att upptaga allt för mycken tid till men för de öfriga ämnena. Den lämpar sig äfven långt bättre för en tidigare ålder än den Krigshögskolans elever innehafva.

Jag anser vidare tvifvelaktigt, huruvida det är fullt lämpligt, att de särskilda krigsbildningslinierna eller artilleri-, ingeniörs- och generalstabslinierna sammanföras vid samma läroverk, och icke, såsom i åtskilliga andra länder, bilda särskilda tillämpningsskolor. Möjligen måste man dock för den större kostnaden afstå från tanken på en dylik sönderdelning; men hvad jag deremot finner icke vara i ringaste mån tvifvelaktigt, det är olämpligheten af att på detta rent militära läroverk hafva inympat en fullkomligt civil utväxt, nemligen civilingenjörs-bildningen. Då detta skedde, hade det sin förklaringsgrund deruti, att ej något annat läroverk fanns, der den ifrågavarande bildningen med hopp om framgång kunde åstadkommas. Genom den reorganisation och högst betydliga utvidgning, som Teknologiska Institutet sedan dess undergått och erhållit, äro dock förhållandena i detta hänseende helt och hållet förändrade. Vid det sistnämnda läroverket meddelas redan nu undervisning i civilingenjörs-vetenskapen till en omfattning, som åtminstone i det närmaste motsvarar den vid artilleriläroverket; i de öfriga icke militära ämnena är förhållandet detsamma; men derjemte undervisas vid Teknologiska Institutet i maskinlära och mekanisk teknologi, ämnen som för civilingenjörerna tydligen måste vara af stor vikt, och hvilka icke alls förekomma på artilleriläroverkets läse-ordning.

Vid Teknologiska Institutet är civilingenjörs-vetenskapen redan ett hufvudämne, vid en krigsskola kan den deremot aldrig bliwa annat än bisak. Stöd för denna min åsigt finner jag äfven i det uppgjorda förslaget till stat för Krigsskolan. Denna upptager nemligen till lärare i civil byggnadskonst 1,000 R:dr, under det att dock till civilingenjörernes undervisning är på sjetta hufvudtiteln anvisadt ett belopp af 3,000. Till bibliothek m. m. är föreslaget årligen 2,000 R:dr; men då icke i staten förekommer något om öfriga samlingar, får man väl antaga att dylika äfven härunder äro inbegripna. Då nu för de militära och theoretiska ämnena ej ringa samlingar äro nödvändiga, torde det med temlig säkerhet kunna förutses, att ej något synnerligt i denna väg för civilingenjörs-vetenskapen är afsedd.

Med afseende å hvad jag sålunda anført och med anledning deraf, att ny lärokurs vid Marieberg kommer att börja innevarande höst, och att således en förändring, om den skall tillvägabringas, bör ske nu, tager jag mig härmed friheten föreslå, det Riksdagen beslutar:

a) att det å sjetta hufvudtiteln hittills anvisade extra anslag för civilingenjörers undervisning vid artilleriläroverket å Marieberg skall med innevarande år upphöra;

b) att, enligt Utskottets hemställan, den begärda anslagsförhöjningen, 22,355 R:dr, icke beviljas; samt

c) att Riksdagen, som fullt uppskattar vigten af den högre militärundervisningens tidsenliga ordnande, i underdånig skrifvelse hos Kongl. Maj:t anhåller, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta och kommande Riksdag underställa ny och fullständig organisationsplan för Krigshögskolan, dervid torde tagas i öfvervägande, huruvida ej genom inskränkning af undervisningen i de allmänna och theoretiska ämnena en ytterligare och behöflig utbildning i de militära kunde ernås.

Jag anhåller vördsammast att få till mitt förra anförande göra ett tillägg. Om Riksdagen behagar förklara, att civilingenjörers undervisning skall öfverflyttas till Teknologiska Institutet, vill jag hoppas, att de till nämnda undervisning nu anslagna medel åtfölja flyttningen.

Då sjetta hufvudtiteln föredrages, skall jag derom vidare yttra mig.

Herr Statsrådet Thulstrup: Med anledning af hvad här blifvit yttradt rörande civilingenjörernas undervisning vid läroverket å Marieberg, anhåller jag få meddela några upplysningar.

Den så kallade Landtförsvars-kommittéen föreslog i sitt betänkande rörande officersbildningen, att denna undervisning borde skiljas från nämnda läroverk och öfverflyttas till Teknologiska Institutet. Sedan styrelsen för Mariebergs läroverk öfver detta förslag blifvit hörd och uti afgifvet utlåtande detsamma tillstyrkt, fästades likväl uppmärksamheten vid en samma utlåtande åtföljande reservation af läraren i väg- och vattenbyggnadskonst vid nämnda läroverk, hvaruti på det bestämdaste och, såsom det syntes, på ganska tänkvärda skäl, yrkades, att civilingenjörselevernes undervisning fortfarande måtte meddelas vid läroverket å Marieberg, på så sätt nemligen, att blott fyra elevplatser skulle för sådant ändamål derstädes förbehållas dem, som, efter genomgången lärokurs, önskade söka anställning vid Väg- och Vattenbyggnadskorpsen. Öfrige civilingenjörselever kunde såsom tillförenehållna erhålla sin bildning vid Teknologiska Institutet. Då reservanten tillika är lärare uti samma ämne, eller väg- och vattenbyggnadskonst, vid Teknologiska Institutet och alltså måste förutsättas lika väl känna begge läroverken och dessutom är officer vid Väg- och Vattenbyggnadskorpsen — följaktligen måste vara intresserad af, att de personer, som vid denna korps vinna anställning, erhållit en på bästa sätt anordnad bildning — så var det naturligt, att hans reservation skulle tillvinna sig uppmärksamhet.

Med anledning af Landtförsvars-kommittéens och Styrelsens för läroverket å Marieberg yttranden, infordrades utlåtande från Styrelsen för Teknologiska Institutet, huruvida och i hvad mån ifrågavarande undervisning skulle kunna vid institutet meddelas. Uti den 19 Augusti 1865 afgifvet betänkande åberopade nämnda Styrelse hufvudsakligen en förut rörande samma fråga aflåten underdånig skrivelse, hvaruti Styrelsen säger sig vara öfvertygad, att äfven de i Statens tjänst inträdande civilingenjörer lämpligast kunde erhålla sin bildning vid Teknologiska Institutet, och att, om förenämnda undervisning vid Marieberg skulle komma att upphöra, en fullständigare lärokurs för dem, som vilja egna sig åt väg- och vattenbyggnadsyrket borde vid institutet inrättas, för hvilket ändamål likväl, under förutsättning af lärokursens förlängning för sådana elever till 4 år, en tillökning i institutets årsanslag af omkring 2,500 R:dr då blefve erforderlig.

Då Landtförsvars-kommittéen äfven hade framställt förslag till det högre artilleriläroverkets förändring till en krigshögskola, och såsom bekant är, en särskild kommission under den 5 September 1865 blifvit nedsatt för en närmare utredning af såväl denna som andra dermed samband egande frågor, tillstyrkte denna kommission, uti den 19 Februari 1866

afgifvet underdånigt betänkande, på grund af flera deruti anförda skäl, att rättighet måtte medgifvas åt ett antal af högst fyra civilingenjörs-elever vid hvarje kurs att begagna undervisningen vid Krigshögskolan och der undergå examen för vinnande af kompetens till inträde vid Väg- och Vattenbyggnadskorpsen.

Slutligen har äfven chefen för Väg- och Vattenbyggnadskorpsen, hvars yttrande, med anledning af ofvannämnda mot hvarandra stridande åsigter rörande ifrågavarande undervisning, blifvit infordradt, uti en den 6 September 1866 afgifven promemoria, med stöd af flera deruti anförda skäl hemställt: "såsom både önskligt och nödvändigt, att civile ingenjörs-elever, hvilka ämna ingå på Väg- och Vattenbyggnadskorpsen och dertill söka förvärfva kompetens, måtte, på sätt Militäröverks-kommissionen föreslagit, få vid den blifvande Krigshögskolan njuta undervisning."

Då, på sätt jag nu haft äran anföra, ej mindre läraren i väg- och vattenbyggnadskonst vid Krigshögskolan och vid Teknologiska Institutet än Militäröverks-kommissionen och chefen för Väg- och Vattenbyggnadskorpsen på det bestämdaste tillstyrkt, att de civilingenjörs-elever, som vilja förvärfva kompetens för inträde i nyssnämnda korps, fortfarande måtte erhålla sin theoretiska bildning vid Krigshögskolan, har Regeringen icke ansett sig böra, i strid mot dessa åsigter, företaga någon förändring med ifrågavarande undervisning i den af Landtförsvars-kommittéen först angifna syftning. Civilingenjörs-elevernes undervisning kan emellertid när som helst från nyssnämnda läroverk skiljas, och, mig veterligt, finnes icke inom Krigshögskolan något intresse, som sträfvar att der få bibehålla den.

Jag öfvergår till frågan om det högre artilleri-läroverkets förändring till en allmän, högre militärbildningsanstalt — en *krigshögskola* i egentlig mening — och om dennas flyttning till hufvudstaden.

Vi veta, att en krigshär, för att uppfylla sitt ändamål, måste vara — icke blott väl beväpnad och väl öfvad — men äfven *väl förd*. Af dessa fordringar kan svårigen någon sättas framför den andra; de bestämma tillsammans krigshärens värde och hvad den kommer att kunna uträtta. Endast emot arméer, som i dessa hänseenden äro väl lottade och försedda, kunna vi troligen komma att strida — emot arméer, som säkerligen, efter krigets utbrott, icke skola uppskjuta sitt anfall, till dess vi hunnit fullständigt beväpna, öfva och instruera oss.

Kongl. Maj:t har derföre i sin Proposition lagt synnerlig vikt på fyllandet af den angelägnaste delen af vårt *vapenbehof*, på en fullständigare *öfning* af de trupper, som skola utgöra kärnan af vår här, och på en vidsträcktare *officersbildning*.

Jag har nämnt detta för att angifva den stora vikt, som bör tillerkännas frågan om tillvägbringande af en väl ordnad theoretisk och praktisk utbildning af dem, som skola föra och leda vår armés större och mindre afdelningar. Jag sätter den nemligen i fullkomlig jembredd med frågorna om arméens beväpning och om dess öfning.

Det är bekant, att, alltsedan år 1818, ett läroverk funnits vid Marieberg för meddelandet af den vidsträcktare bildning, som artillerivapnet kräver af sina officerare, om de skola kunna rätt uppfylla den mångsidiga artilleritjänstens alla fordringar. Läroverket förlades till Marieberg egentligen derföre, att å detta ställe då var ämnadt att förläggas ett större

artilleri-etablissemang, der de unga officerarne ansågos kunna inhemta en del af sin praktiska och tekniska bildning.

Sedan, år 1832, förflyttades äfven Ingeniörkorpens läroverk till Marieberg, och i sammanhang dermed blef läroverket äfven tillgängligt för officerarne af arméen och flottan. Arméens officerare erhöles der en vidsträcktare militärisk bildning, men gingo naturligtvis mindre långt i de speciela bildningsriktningar, som voro utstakade för artilleri- och ingenjörsofficerarne. Kort derefter stadgades äfven, att genomgåendet af lärokursen vid Marieberg skulle utgöra ett vilkor för att framdeles kunna vinna anställning i generalstabten. Detta var en af de första åtgärder, som syftade på en organisation af vår generalstab.

I den mån som krigskonsten erhållit en större utbildning och arméerna vuxit i storlek, har krigets ledning i det hela blifvit försvårad. I samma mån har behöfvet äfven blifvit större för befälhafvare af biträden vid utförandet af deras ansvarsfulla kall — biträden som kunna förbereda, rätt uppfatta och framföra — någon gång äfven utföra deras beslut. I samma mån har äfven behöfvet af en skicklig, väl instruerad och väl öfvad generalstab blifvit insedt. Vi veta huru man i nästan alla Euro-peiska länder under det sednaste århundradet egnat den största omsorg åt denna viktiga del af arméen. Synnerligen lärorika exempel gifva i detta hänseende Preussen och Frankrike. Dessa stater hafva också under de sednaste krigen icke haft skäl att ångra hvad de under freden gjort för sina generalstabter.

I Sverige har om detta viktiga ämne mycket varit tänkt, taladt och skrifvet. Flere militärer hafva utarbetat mer och mindre fullständiga organisationsplaner för en efter våra förhållanden passande generalstab. Redan för tolf år sedan nedsattes en kommitté för att utarbete förslag till ordnandet af denna magtpåliggande angelägenhet, och på grund af denna kommittés betänkande afgaf Kongl. Maj:t till 1856 års Riksdag förslag till Generalstabens organisation, men Rikets Ständer ansågo, på anförda skäl, några medel då ej böra för detta ändamål afses. Landtförsvars-kommittéen har sedermera äfven afgifvit ett förslag i denna väg.

Ehuru den plan till Generalstabens organisation, som vid 1856 års riksdag framställdes, då icke tillvann sig Rikets Ständers bifall, hyser jag likväl den förhoppning, att de hufvudgrunder, hvarpå den hvilade, förr eller sednare skola erkännas såsom rigtiga, och säkert är, att det första förslag till en fullständig reorganisation af vårt försvar, som för Riksdagen blir framlagd, kommer att åt denna viktiga del af arméen egna en tillbörlig uppmärksamhet.

Emellertid går tiden — och då en organisation, sådan som den föreslagna, icke hos oss kunnat tillvägbringas, har det dock ansetts angeläget att åtminstone åstadkomma en *begynnelse* — en öfvergång dertill, genom att bereda tillfälle till utbildning i de kunskaper och öfningar, som för de unga män, hvilka framdeles vilja egna sig åt generalstabstjensten, måste fordras. Detta skulle ske genom att med artilleri- och ingenjörskolan förena en *verklig* generalstabsskola, der, förutom öfriga militära insigter, ke för en generalstab företrädesvis viktiga läroämnen, såsom vidsträcktare durser i taktik och krigshistoria, militärförvaltning, generalstabstjenst, militärgeografi, militärstatistik m. m. skulle förekomma, åttfoljda af så full-

ständiga praktiska öfningar, som för en generalstabsofficers utbildning erfordras. Dessa tre hvar för sig fullständiga läroverk skulle tillsammans bilda den föreslagna Krigshögskolan.

Stats-Utskottet har, vid pröfning af denna fråga, funnit den tillgängliga utredningen angående Krigshögskolans organisation icke lemna tillförlitlig ledning för en närmare granskning af den föreslagna *aftöningsstaten*; äfvensom de för läroverkets *flyttning till hufvudstaden* anförda skäl synts Utskottet icke till fyllest ådagalägga nödvändigheten af en sådan åtgärd, hvilken sannolikt skulle inom kort föranleda ökade hyreskostnader och möjligen påkalla uppförandet af en *särskild byggnad*.

Jag anhåller att med några ord få bemöta dessa Utskottets betänkligheter.

Artilleriläroverkets på Marieberg förflyttning till hufvudstaden har, med afseende på de många fördelar som deraf skulle uppkomma, länge varit påtänkt och önskad. I underdånigt memorial af den 6 Juli 1849 fästade generalfälttygmästaren och chefen för artilleriet uppmärksamheten derpå, att läroverkets läge utanför staden medförde flera väsendtliga olägenheter, ehuru bestämdt förslag till dess förflyttning icke vid samma tillfälle afgafs, emedan lämplig lokal inom staden då icke ansågs förefinnas.

Ett dylikt förslag blef äfven under den 13 Maj 1856 till Kongl. Maj:t ingifvet af dåvarande Artilleri-kommitté. De skäl, som enligt denna kommittés åsigt borde föranleda läroverkets förflyttning till hufvudstaden, voro:

1:o att personer utom läroverket skulle, efter dess flyttning, blifva i tillfälle att egna undervisning, studier och examina en uppmärksamhet, som icke kunde annat än utöfva ett välgörande inflytande på så väl lärare som elever;

2:o att mången, som ej tillhörde läroverket, men för egen utbildning gerna skulle bevista dess föreläsningar i ett eller annat läroämne, genom det aflägsna läget derifrån förhindrades;

3:o att lärarne, som till följd dels af bristande utrymme och dels af nödvändigheten att, för fyllande af sina lefnadsbehof, åtaga sig andra uppdrag, icke kunde bo på Marieberg, fördenskull ej voro i tillfälle att åt elevernes studier lemna all önskvärd handledning;

4:o att, vid ordnandet af undervisning och examina, afseende måste fästas å läroverkets tillgång på hästar och åkdon, hvarigenom stundom blifvit nödvändigt att anskaffa särskild lokal i staden för examinas anställande;

5:o att, när Mariebergs läge ingalunda är tillräckligt aflägsset att. afhålla hufvudstadens för studierna ogynnsamma inflytande, en för eleverne dyrbar tid förspildes genom färdandet emellan staden och läroverket;

6:o att lärarne likaledes förlorade tid genom läroverkets afskiljda belägenhet; och slutligen

7:o att äfven i ekonomiskt afseende fördelar skulle genom flyttningen tillskyndas eleverne, emedan mathållningen å Marieberg, dels genom svårigheten för entreprenören att beräkna sina gästers antal, dels genom nödvändigheten att från hufvudstaden transportera alla förnödenheter, betydligt fördyrades, då deremot i hufvudstaden funnos tillfällen till billig

inackordering, oberäknadt att ett måhända icke obetydligt antal elever, särdeles officerare af garnisonen, hade anhörige i staden, hvarigenom de lättare kunde der ordna sin hushållning i öfverensstämmelse med sina tillgångar; hvarjemte en ytterligare utgift tillkom för dem, som gäfvö vika för frestelsen att vid sina besök i staden förhyra åkdon.

På grund af dessa skäl föreslog Artilleri-kommittéen läroverkets förflyttning till en inom hufvudstaden belägen lämplig lokal.

Den förut omnämnda Militär-läroverks-kommissionen yttrar i sitt år 1866 afgifna Utlåtande, rörande det högre artilleriläroverkets ombildning, att, sedan den tiden, då Artilleri-kommittéen framställde nyssnämnda förslag, de deruti framhållna olägenheterna blifvit allt mer uppenbara, och dessutom ännu andra skäl tillkommit, som kraftigt tala för Krigshögskolans förläggande till hufvudstaden. Deribland anföres: att sjelfva begreppet af en högskola förutsätter all möjlig offentlighet åt föreläsningar och examina; att, när kronoegendomen Marieberg är upplåten för artilleriets behof och ställd till Generalfälttygmästare-embetets förfogande, men läroverket, efter sin ombildning till Krigshögskola, är ämnadt att stå under uppsigt af en Öfverstyrelse för krigsundervisningen, tvenne särskilda myndigheter sålunda skulle komma att ega ett slags befälsrätt på stället m. m.

Läroverks-kommissionen anser sig, på grund af dessa och flera skäl, jemte dem som af Artilleri-kommittéen blifvit anförda, uppfordrad att föreslå, det Krigshögskolan måtte blifva förlagd till hufvudstaden.

Jag skulle till alla dessa skäl för den ifrågavarande flyttningen vilja lägga ännu några. Jag föreställer mig, att en i hufvudstaden förlagd krigshögskola skall gagna icke blott derigenom, att ett visst antal yngre officerare i egenskap af elever der kunde under fördelaktigare förhållanden än hittills genomgå obligatoriska, deras vapen tillhörande kurser, hvarigenom de erhöle en för sin framtida verksamhet erforderlig bildning — utan nyttan af ett sådant läroverk skulle äfven i väsendtlig mån visa sig genom det tillfälle, som bereddes andra officerare att der begagna undervisningen, en del för att förvärfva kompetens till inträde i Generalstaben och andra för att i allmänhet vinna en större utbildning i sitt yrke. Mången ung militär erfar nemligen, efter att hafva genomgått den vanliga officerskursen och någon tid egnat sig åt den praktiska tjensten, ett behof af att vidga sina militära insigter dels i allmänhet, dels i vissa speciela rigtningar — allt efter olika håg och anlag. Detta läroverk skulle således egentligen blifva ett militäriskt universitet, hvars bildningskurser, lämpade efter olika vapens behof, skulle, såsom ett åliggande genomgåas af de s. k. vetenskapliga korpserna, men på samma gång vara tillgängliga och frivilliga för alla öfrige officerare, med ett ord, en högskola i egentlig mening — öppen för alla.

Det är då gifvet, att ett läroverk med en sådan mera vidgad bestämelse än det nuvarande på Marieberg måste ligga i hufvudstaden. Det inskränkta utrymmet på Marieberg fordrar, att två elever måste bo tillsammans i ett temligen litet rum. Detta är för en hvar, som blifvit van att bo ensam, mindre lämpligt, helst under en tid, då strängt och allvarligt arbete fordras, då man ej sällan erfar ett behof af att i lugn få öfvertänka det, som under föreläsningar eller egna studier blifvit inhemtadt, och då man helst önskar vara ostörd af samtal med ofta påhelsande be-

kanta och af hela det rörliga lif, som uppkommer, der många bo tätt tillsammans. Vidare må ej förgätas, att man i hufvudstaden sannolikt skulle ega större tillgång på goda lärare, då desse ej behöfde underkasta sig besväret att för hvarje lektion åka till och från Marieberg.

Med anledning af Utskottets yttrande, att den i ämnet tillgängliga utredning icke lemnat tillförlitlig ledning för en närmare granskning af den föreslagna aflöningsstaten, får jag fästa uppmärksamheten på svårigheten att för ett läroverk, sådant som det ifrågavarande, uppgöra en lönestat, åtföljd af alla de upplysningar, som skulle kunna gifva den för Representationen behöfliga ledningen. Vid bestämmandet af en sådan lönestat måste många omständigheter, som derpå hafva inflytande, tagas i beräkning och mot hvarandra noga afvägas. Läroämnenas större eller mindre svårighet, tiden som för undervisningen i hvarje ämne erfordras, större eller mindre behof af förberedelser till föreläsningarne, åttöljande praktiska öfningars olika omfattning och besvärlighet, antalet af de hvarje ämne tillhörande repetitioner och examina m. m. äro allt omständigheter, som icke af meddelade undervisningsprogrammer och tidtabeller kunna upplysas, men som blott en läroverksstyrelse, som eger en fullständig kännedom och erfarenhet af undervisningen, kan fullkomligt bedöma och till deras behöfva vikt uppskatta. Om ett noggrannt och fullkomligt rättvist afvägande af dessa förhållanden mången gång kan vara svårt äfven för en *sådan* myndighet, huru mycket svårare måste det icke då vara för Representationen.

Utskottets fruktan att, om Krigshögskolan flyttades till staden, uppförandet af en särskild byggnad med anledning häraf snart skulle komma i fråga, gifver mig anledning meddela den upplysning, att läroverksstyrelsen för kort tid sedan erhållit anbud att för det ifrågavarande ändamålet få hyra härvarande slöjdskolas nuvarande lokal, såvida kontraktet uppgöres snart och för 10 år. Under denna tid skulle således ingen ny byggnad erfordras.

En ändamålsenligt organiserad krigshögskolas inrättande i hufvudstaden är af synnerlig vikt, och nyttan deraf kan ej nog mycket framhållas. Må man ej förgäta, att, huru modig, väl utrustad, öfvad och disciplinerad en krigshär än må vara, dess förmåga att rätt uppfylla sin bestämmelse dock alltid beror derpå, att det befäl, hvars magtpåliggande kall det är att leda dess afdelningar, erhållit en sådan bildning, att det i farans stund kan klokt tänka och handla. Icke må man anse den nu ifrågavarande utgiften såsom en "uppoffring". Mer än mången annan skall den bära frukt. Om någon del af vår dyrbara krigshär skulle i striden gå förlorad genom det ledande befälets okunnighet och orediga begrepp om hvad som i de afgörande ögonblicken bort företagas — hvad vore väl värdet af en *sådan* förlust jemfördt med den ringa "uppoffring", som nu ifrågasättes för att åt vår armés befäl bereda tillfälle till en för utöfningen af de viktigaste delarne af dess yrke oundgängligen nödvändig utbildning.

På nu anförda grunder får jag anhålla om bifall till Kongl. Maj:ts i förevarande ärende aflättna Proposition.

Herr Björck: Jag har ej begärt ordet för att besvara den föregående talaren, hvilkens anförande jag tyvärr ej lyckats fullständigt fatta.

Jag önskar endast öfvertyga Kammarens ledamöter, att Stats-Utskottet icke med lätt hand behandlat denna fråga eller så att säga utan vidare omständigheter affärdat densamma. Utskottet har tvärtom anställt en noggrann undersökning af frågans detaljer, så vidt sådant varit för Utskottet möjligt, och jemfört den nu framlagda planen till bildande af en militärhögskola med det förslag, som vid 1856 års riksdag öfverlemnades till Ständerna, och hvars syftemål var att förbättra undervisningen vid det s. k. Högre Artilleriläroverket vid Marieberg och att inrätta en generalstabsskola, för att lemna tillfälle åt arméens officerare att vinna en högre militärisk skicklighet. Vid denna jemförelse fann Utskottet, att den vid denna riksdag framlagda organisationsplanen är mera omfattande än den förra, men att också kostnaden för den ifrågavarande undervisningsanstaltens förändrande enligt det sednare förslaget komme att blifva mycket större eller en tredjedel mer än enligt 1856 års plan. Skilnaden i denna kostnad fann Utskottet bero hufvudsakligen af tillökningen i lärarnes löner, hvilka i det äldre förslaget ej voro på långt när så högt tilltagna, som i det nu framlagda. Ju längre Utskottet sökte sätta sig in i frågans detaljer, desto mera oförmöget fann det sig vara att, med ledning af endast de vid den nådiga Propositionen fogade handlingar, bedöma frågan. Utskottet hade jemväl ett annat förslag att taga till jemförelsegrund, nemligen det under femte hufvudtiteln förekommande om inrättande af en sjökrigsskola. Vid pröfningen af detta sednare förslag hade Utskottet tillgång på undervisningstabell och specialuppgifter å lärarnes tillernade göromål, hvaremot sådana upplysningar i afseende å den föreslagna krigshögskolan saknades. Härigenom blef det omöjligt för Utskottet att bedöma, om de åt lärarne i förslaget upptagna löner voro riktigt afvägda i förhållande till deras göromål. Då Utskottet, i saknad af nödiga upplysningar, fann sig urståndsatt att ingå i pröfning af lärarestaten, var det obehöfligt att granska öfriga detaljer, såsom t. ex. frågan om afskiljande från Krigshögskolan af undervisningen i språken; hvarföre Utskottet stadnade vid bedömande af blott kostnaderna för det nuvarande artilleriläroverkets förflyttning till hufvudstaden. När till detta skäl lades det, att några olägenheter af ett uppskof med saken icke vore att befara, trodde Utskottet sig hafva gjort nog för pröfningen af förslaget i dess närvarande skick och hafva anfört tillräckliga skäl för afstyrkandet af anslag.

Efter att hafva redogjort för frågans bedömande inom Stats-Utskottet, ber jag att få yttra några ord om Herr Friherre Focks förslag, som har till syfte att från läroverket vid Marieberg skilja den nu dermed förenade undervisningen för civilingeniörer.

Detta är en vigtig omständighet, och särskild anledning till missnöje med det nu framlagda förslaget till krigshögskola ligger deri, att, enligt detsamma, anslaget till civilingeniörernes undervisning bibehålles vid krigshögskolan, på samma gång antalet af de civilingeniörs-elever, som der skulle få åtnjuta undervisning, inskränkes. Den uppgifna anledningen till denna inskränkning är att vid detta läroverk ej borde lemnas undervisning i civilingeniörs-ämnena åt flera än dem, som finge inträde i Väg- och Vattenbyggnads-korpsen, en korps, som icke är upptagen på ordinarie stat och som synes icke böra hafva militärisk organisation. Det är ej för denna korps, utan för landet i sin helhet, som civilingeniörer böra utbildas.

Intilldess undervisning åt civilingenjörers-elever blifvit på annat nöjaktigt sätt anordnad, tror jag det icke vara lämpligt, att från denna hufvudtitel utstryka det extra anslaget, 3,000 R:dr, för civilingenjörer.

Ett sådant beslut af Riksdagen, som Herr Friherre Fock föreslagit om undervisningens för civilingenjörer afskuljande från det högre artilleriläroverket vid Marieberg, tror jag icke för denna Riksdag vore välbetänkt. Ätminstone vill jag icke på stående fot derom fatta beslut, men att deremot till Kongl. Maj:t aflåta underdånig skrifvelse, deri Riksdagen anhölle om ett förslag till anordnande af civilingenjörers utbildning på annat ställe än vid läroverket å Marieberg, anser jag icke vara ur vägen.

Herr Friherre Focks förslag i dess första del är således, efter min uppfattning, olämpligt, ty Riksdagen inginge då i pröfning delvis af det nu framlagda förslaget till Krigshögskolan, på samma gång den förklarade sig, i saknad af nödiga upplysningar, ej hafva kunnat inlåta sig i bedömande af förslagets detaljer, och fördenskull ansåge sig förhindrad bevilja det dertill begärda anslag. Efter min mening borde den underdåniga skrifvelsen affattas så, att det står Representationen öppet att, utan hinder af föregående beslut, pröfva det förslag Regeringen tilläfvventyras vid en kommande riksdag framlägger, och dervid ogilla hvad af förslaget ej synes Representationen fullt lämpligt.

Om Herr Friherre Focks förslag än till sitt syfte kan vara godt, är det dock af formela skäl ej lämpligt att antaga, emedan i frågans nuvarande skick Riksdagen synes mig böra undvika ingå i en vare sig vilkorlig eller ovilkorlig pröfning af det ifrågavarande nådiga förslaget till bildande af en krigshögskola.

På dessa grunder kan jag ej biträda Herr Friherre Focks förslag, utan tillstyrker bifall till hvad Utskottet hemställt i denna punkt.

Herr Friherre Fock: Sedan jag numera blifvit upplyst om, att frågan angående civilingenjörernes undervisning vid den högre krigsskolan ej står uti ett ovilkorligt sammanhang med den nu föreslagna organisationen af samma skola, så får jag härmed tillkännagifva, att jag afstår från yrkandet, som jag förut framställt i afseende på civilingenjörernes undervisning, men skall återkomma till detta ämne, då Stats-Utskottets Betänkande angående sjetta hufvudtiteln förekommer till behandling.

Hvad åter frågan om Krigshögskolan i öfrigt beträffar, så vidblifver jag det i mitt förra yttrande gjorda yrkande om en underdånig skrifvelse i ämnet, genom hvilken Representationen skulle visa mera intresse för den viktiga saken, än genom att blott vägra anslag, som Stats-Utskottet föreslagit.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: Jag hemställer, om Herr Friherre Focks förslag bör af Kammarens ledamöter, har genom svårigheten att höra hvad som blifvit yttradt derom allt för liten kännedom, för att nu på stående fot fatta beslut i en sak, derom någon utredning i Utskott ej har föregått. Och skulle något afseende kunna fästas å det nu framställda förslaget, borde det ätminstone först underkastas behandling inom Utskottet, och den föredragna punkten af Betänkandet således dit åter-

remitteras. I frågans nuvarande skick tror jag det likväl vara bäst att stadna vid hvad Utskottet här föreslagit. Vigten af en högre bildningsanstalt för officerare kan visserligen ej underkännas, men då, med afseende på Statsverkets tillstånd, sparsamhet är af nöden, synes mig detta af Utskottet anförda skäl för afslag af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition i denna del vara tillfyllestgörande, hvarföre jag tror det vara bäst och enklast att bifalla Utskottets Utlåtande.

Öfverläggningen var slutad; och blef detta moment bifallet såväl som *Momentet b.*

Femte punkten, mom. a.

Härvid yttrade

Herr Jöns Pehrsson: I denna punkt är också frågan om förhöjning i löner åt personer i Statens läroverk, och jag tror, att samma skäl för vägrande af anslag i denna punkt förefinnes som vid den näst föregående. Det är ej förenligt med god hushållning att bevilja den af Kongl. Maj:t begärda förhöjningen i det ordinarie statsanslaget till Krigsskolan, och jag kan ej finna annat, än att det gamla anslaget bör vara tillräckligt för Krigsskolans behof.

Jag yrkar fördenskull afslag å Kongl. Maj:ts nådiga Proposition om tillökning i detta anslag med 5,111 R:dr 75 öre, desto heldre som Kamraren redan med afseende å Krigshögskolan ej kunnat godkänna hvad Kongl. Maj:t föreslagit.

Af utgiftsstaten för Krigsskolan inhemtas, att der finnas omkring 40 tjenster försedda med löner, somliga ända till 4,000 R:dr och andra uppgående blott till 300 R:dr.

Jag undrar, huruvida icke här kan tillämpas det gamla ordspråket, att den som gör största gagnet får minsta lönen.

Jag hemställer, om icke någon jemkning eller nedsättning af de högre lönerna bör ega rum till förmån för de lägre, så att det här begärda anslaget af 5,111 R:dr 75 öre blir öfverflödigt. Jag yrkar således afslag.

Herr Meijerberg:

Herr Siljeström: Syftemålet med den nya organisationen af läroverket å Carlberg var, såsom känt är, att få en militärisk tillämpningsskola i stället för en militär-elementarskola. Många militärer, till hvilkas omdöme jag sätter stort förtroende, hyllade ock den åsigten, att i detta läroverk ej borde intagas andra elever än de, som inhemtat nödig humanistisk bildning, och ville derföre såsom vilkor föreskrifva, att endast de, som genomgått fullständig afgangsexamen från elementarläroverk, eller visade sig ega motsvarande kunskaper, finge i denna militär-tillämpningsskola vinna inträde. Denna åsigt lyckades ej göra sig gällande, då Krigsakademien vid Carlberg blef reorganiserad, utan såsom vilkor för inträde derstädes bestämdes, att eleverne borde hafva genomgått sjetten klassen vid våra högre elementarläroverk. Häraf blef en nödvändig följd, att vid Krigsskolan bibehållits undervisning uti åtskilliga humanistiska ämnen, och detta således endast derföre att man ville derstädes intaga elever ett eller annat år

förr, än eljest skulle hafva blifvit händelsen, om man omfattat den här ofvan antydda åsigten om militär-tillämpningsskolan. Att reorganisationen har verkställts på det sätt som skett, skulle möjligen kunna förklaras på den grund, att man trots det vara bättre att hos yngre elever inplanta en nödig militärisk disciplin än hos äldre. Jag finner dock i reglementet om Krigsskolan medgifvet, att ynglingar ännu vid fyllda 21 års ålder, d. v. s. en högre ålder än som vanligen förekommer bland abiturienter från elementarläroverken, der kunna vinna inträde. Det tyckes således som om ynglingens ålder ej ansetts utgöra något hinder för förvärfvande af nödig militärisk disciplin. Hade man nu såsom vilkor för inträdet föreskrifvit fullständig afgangsexamen från elementarläroverk, så hade derigenom undvikits betydliga kostnader på Krigsskolans stat.

Granskar man lärorestaten vid Carlberg, finner man, att undervisning ensamt i språk, filosofi och historia medför en årlig utgift af 12,000 R:dr och i de militära ämnena 7,000 R:dr, samt i de militära hjälpvetenskaperna, matematik och naturalhistoria, 3,500 R:dr, deraf 500 R:dr belöpa på naturvetenskaperna. Här återfinner man samma förhållande som vid andra läroverk — till och med, enligt hvad af en annan talare blifvit anmärkt, vid Krigshögskolan — att en öfvervägande betydelse gifves åt humaniora, synnerligen språken. Jag nämnde naturvetenskap. Det tycks som om anslaget för undervisning i detta ämne vore något njugett tilltaget, då t. ex. för undervisning i sång är bestämdt icke mindre än 800 R:dr. Jag sätter mycket värde på sång, men jag undrar, om ej under nuvarande förhållanden, då eleverne vid Krigsskolan äro i afseende på åldern att jämföra med studenter, de sjelfve skulle kunna liksom studenten utan affönad sånglärare sköta sin quartettsång. Icke är det väl heller rätt lämpligt att dansen upptages såsom ett läroämne vid Krigsskolan; aldraminst nu, då eleverne nu intagas vid en så betydligt högre ålder än tillföre. Detta om ämnena. Hvad beträffar förvaltningen och styrelsen af läroverket, så synes mig som om den skulle kunna mycket förenklas. För att vårda ett par hundra elever vid Krigsskolan och måhända 30 à 40 vid Krigshögskolan borde icke fordras hela denna stora apparat af inspektör med sin adjutant, major med sin adjutant vid Krigshögskolan, chef med sin adjutant vid Krigsskolan, kvartermästare, 10 kompaniofficerare etc., oberäknadt en s. k. styresman, som utses bland lärarne och tjenstgör såsom läroverkets egentliga rektor, samt en talrik lärarekorps. När man jämför detta läroverk med ett annat civilt, så stadnar man verkligen i förlägenhet vid utforskandet af skälen för denna betydliga skilnad i afseende på läroverkens styrelse. Ehuruval jag inser, att eleverne vid en interneringsskola fordra en noggrannare omvårdnad, och att den bör handhafvas af flera personer än som kunna komma i fråga vid ett vanligt läroverk, så vet jag dock, att man i många andra dylika skolor kan hjälpa sig med en relativt betydligt mindre personal, än som finnes uppförd på Krigsskolans stat. Besparingar å anslaget till detta läroverk anser jag kunna göras utan ringaste skada för detsamma. Jag tror tvärtom, att de skulle lända detsamma till fördel, hvarföre jag yrkar afslag åt ifrågavarande anslagsförhöjning.

Flere ledamöter förklarade sig instämma.

Herr

Herr Björck: Jag kan ej neka, att, då jag första gången kastade ögonen på den för Krigsskolan uppgjorda, här ifrågavarande staten, jag ansåg det vara besynnerligt, att deri upptogos anslag till 4 lektorer, hvilka således skulle komma att fortfarande bibehållas, och derföre ifrågasatte jag äfven inom afdelningen att någon minskning i detta hänseende kunde ega rum, men jag fann ett sådant förslag vara alltför radikalt, helst jag icke tilltrrodde mig ega en så noggrann kännedom om förhållandena, att jag kunde bestrida nödvändigheten af dessa befattningar. Det förekommer nemligen, att de, hvilka vid Krigsskolan intagas, äro gossar, som icke hunnit hos sig särdeles fästa de förut inhemtade kunskaperna, utan ega behof af en fortsatt undervisning i samma ämnen, såvida dessa verkliga skola komma dem till godo för lifvet. Vid öfvergången från en art af studier till en annan är det fara värdt, att ynglingen kastar bakom sig allt hvad han förut inhemtat, och derföre torde med afseende på åldern hos de ynglingar, som vinna inträde i Krigsskolan, undervisningen i de s. k. humaniora icke kunna helt och hållet skiljas från detta läroverk. Frågan inskränker sig således dertill, huru vidsträckt denna undervisning bör vara. Från denna synpunkt betraktade man äfven frågan på Utskottsafdelningen och var dervid tvehägsen, huruvida icke i allt fall en ned-sättning i den framlagda staten kunde ega rum genom minskning af de löner, som voro afsedda för bestridande af undervisningen i humaniora. Men en omständighet bör man härvid beakta, att nemligen detta läroverk icke ligger inom staden utan ett stycke derutanför, så att man måste på-räkna, att lärarne bo på stället. Håri ligger onekligen en ytterligare och ganska stor svårighet.

Nu säger man visserligen, att undervisningen i humaniora skulle inkräkta på den militära undervisningen. Min öfvertygelse är dock, att en sådan reglering kan i detta afseende åstadkommas, att den ena undervisningen icke gör något intrång på den andra, men lärarne i humaniora likväl hafva full sysselsättning. Detta beror på klassindelningen. Verkställer man denna fördelning efter samma grund för de humanistiska som för de militära läroämnena, då skola lärarne i de förra få alltför liten sysselsättning och lärjungarne erhålla ganska otillräcklig undervisning i de militära ämnena. Men om man anordnar särskilda klasser för den humanistiska undervisningen och fördelar lärarne derefter, tror jag, att hvarje lärjunge skulle kunna erhålla tillräcklig undervisning i veckan uti humaniora, utan att någon inkräkning sker på den militära. Detta beror emellertid på den anordning i detalj, som kommer att verkställas; och man torde förlåta Stats-Utskottet, att det icke inlåtit sig på ett närmare reglerande häraf.

Man bör dessutom besinna, att detta läroverk står under en ganska sträng kontroll såväl af Regeringen som af allmänheten; ty de föräldrar och målsmän, hvilka låta sina barn och myndlingar der undervisas, lära icke kuma undgå att komma underfund med den anordning af undervisningen, som tillämpas.

Den således, som, i likhet med mig, icke vill helt och hållet skilja den humanistiska undervisningen från Krigsskolan, och tillika tydligt ser, huru de båda undervisningsgrenarne kunna lämpligen förenas, så att de

lärare, hvilka undervisa i de till allmän bildning hörande ämnen, erhålla full sysselsättning, torde helt säkert tveka att biträda ett så raskt beslut som det, hvilket här blifvit ifrågasatt, eller att låta den humanistiska undervisningen vid detta läroverk alldeles försvinna. Något sådant kan jag åtminstone icke taga på mitt samvete.

Man kan för öfrigt vara öfvertygad, att Utskottet icke utan en omsorgsfull pröfning af frågan kommit till det resultatet att godkänna Kongl. Maj:ts Proposition i denna del. Skulle den nuvarande organisationen af läroverket i nu uppgifna hänseende vara olämplig, torde denna olägenhet lätt kunna undvikas, och då kvarstår det nyttiga i att låta undervisningen icke uteslutande omfatta det militära.

Åtskilliga andra anmärkningar rörande denna sak hafva visserligen förekommit, men jag får upprigtigt bekänna, att jag icke förstätt meningen dermed eller i hvad mån de skulle kunna inverka på den nuvarande frågans bedömande. Eljest skulle jag möjligen vara i tillfälle att i åtskilliga afseenden lemna några närmare upplysningar. I frågans närvarande skick kan jag ej annat än godkänna det slut, hvori Utskottet stadnat, och anser ett afslag rent af innebära ett ganska betänkligt ingrepp på den undervisning, derför Representationen under sednare tider beviljat ökade anslag. Finner man en dylik undervisning behöflig, så får väl Staten också anskaffa medel för dess bestridande.

På dessa skäl yrkar jag bifall till den föredragna punkten.

Herr Siljeström: Jag har begärt ordet, för att göra ett tillägg till mitt sednaste anförande. Jag vill nemligen fästa uppmärksamhet vid ett förhållande, som synes icke vara utan vikt för frågans bedömande, att nemligen under femte huvudtiteln förekommer ett anslag för inrättande af en sjökrigsskola. Det må med skäl väcka förvåning, att, på samma gång man sålunda inskränker Krigsskolans undervisningsskyldighet, man vill begära ökade anslag för densamma; och detta så mycket mera, som om Riksdagen skulle bifalla det äskade anslaget till Sjökrigsskolan, det oaktadt å lärarestaten vid Krigsskolan kvarstå åtskilliga läroämnen, hvilka uppenbarligen bort å Sjökrigsskolan öfverflyttas, såsom ångmaskinlära m. m. dylikt. Detta synes mig vara en ganska stor misshushållning, och jag hemtar deraf ökad anledning att fullfölja mitt förut framställda yrkande.

Herr Statsrådet Thulstrup: Om jag ej misstager mig, går den sednast gjorda anmärkningen derpå ut, att på Krigsskolans stat äro uppförda arfvoden för lärare i ångmaskinlära, skärgårdsstridskonst och skärgårdsgeografi.

Dessa läroämnen äro afsedda för de Krigsskolans elever, som ännu ingå vid skärgårdsartilleriet, och hvilka enligt den uppgjorda planen först skola genomgå en del af den nya Sjökrigsskolan och sedermera vid Landt-krigsskolan — eller Carlberg — fullständiga sina kunskaper. För desse elevers utbildning är undervisningen i nyssberörda läroämnen nödvändig.

Hvad beträffar åldern för inträde vid Krigsskolan, så är denna vid detta läroverks nuvarande organisation naturligtvis beroende på vid hvad ålder man anser eleven böra såsom officer från skolan utgå. Denna ålder var förut bestämd till minst 18, och är nu höjd till omkring 20 år. Med beräk-

ning af ungefär 2½ års kurs vid läroverket betingar detta alltså en inträdesålder af 17 till 18 år. För att nu tillvägabrinda ett sådant samband emellan Statens Krigsskola och dess allmänna elementarläroverk, att en yngling vid hvarje af de högre bland dessa sednare läroverk må kunna beredas till inträde vid Krigsskolan och således ej behöfva bestämma sitt blifvande lefnadsyrke förr, än vid afgangen från det ena läroverket till det andra, böra kunskapsfordringarne för inträde i Krigsskolan så afpassas, att de motsvara fordringarne för inträde i den klass af elementarläroverket, dit lärjungarne ingå vid en medelålder emellan 17 och 18 år; och då för närvarande lärjungars uppflyttning från sjetten till sjunde klassen inom elementarläroverket i medeltal inträffar vid denna ålder, böra alltså inträdesfordringarne vid Krigsskolan omfatta det kunskapsmått, som under genomgåendet af elementarläroverkets sex första klasser bör vara inhemtadt af dem, som icke läsa klassiska språk. Man har ifrågasatt, att inträde vid Krigsskolan först efter aflagd maturitetsexamen borde ega rum. Men om 20 år anses som den medelålder, vid hvilken en elev bör lemna denna skola, kunna fordringarne för inträdet icke sättas så högt, då såsom känt är maturitetsproffen gemenligen afläggas vid omkring 20 års ålder, eller kanske ändå sednare.

Man har här talat om önskvärdheten deraf, att elevens humanistiska bildning vore afslutad vid inträdet i Krigsskolan, hvilken sålunda uteslutande skulle blifva en tillämpningsskola. Härvid får erinras, att inom alla länder humaniora ingå såsom undervisningsämnen i militärskolorna, hvilket förhållande öfverallt anses hvila på en vigtig grundsats. Då man talar om kast-anda, om exklusiv militarism, så gör man sig skyldig till en uppenbar motsägelse, om man på samma gång vill utesluta den humanistiska undervisningen från militärläroverken. Ty till denna kast-andas utveckling skulle mera än något annat bidraga, om ynglingen genast vid inträdet i militärskolan finge anse sin humanistiska bildning vara afslutad och derefter uteslutande sysselsattes med exercisreglementen, krigsartiklar och andra militäriska ämnen och öfningar. Man anför ofta och med rätta militärskolan i S:t Cyr såsom ett mönster värdt att efterföljas. I undervisning vid detta berömda läroverk ingå betydliga kurser i språk, historia och geografi m. fl. humanistiska ämnen.

Den nu begärda tillökningen i Krigsskolans anslag afser hufvudsakligen betäckandet af kostnaderna för de praktiska öfningarne, hvilka numera, sedan Krigsskolan mera antagit karakteren af en tillämpningsskola, naturligen äro af större omfattning. Under det att tillförene t. ex. endast 30 à 40 elever, handledde af 2 lärare, deltog i de årliga rekognosceringarne, deltaga deruti nu omkring 100 elever under ledning af 8 lärare. En del af det ifrågavarande anslaget är vidare afsedt till underhållandet af det nu betydligt ökade antalet af vid rekognosceringarne och andra praktiska öfningar nödiga instrument.

På grund af hvad jag nu anført får jag till Kammaren hemställa om bifall till Kongl. Maj:ts nådiga Proposition.

Herr Ridderstad: Man har sagt, att Krigsskolans stat är väl dyr, att dess lärarepersonal är alltför talrik. Men om man vill bedöma den frågan riktigt, måste man ej ur räkningen utesluta den säregna omstän-

dighet, att Krigsskolan mer än något annat läroverk är sluten i och för sig själf och afsöndrad från alla andra inflytelser, än de inom skolan befintliga. Elementarläroverket har ett stöd i målsmäns och föräldrars vård och uppmuntran och sitt supplement i familjelifvet. — Carlberg är deraf i saknad. — Vid akademierna ordna sig de studerande i nationsföreningar med sina styrelser för vård af det helas angelägenheter och för inseende öfver den enskildes uppförande. Vid Krigsskolan måste alla dessa helsosamma inflytanden utgå från lärarepersonalen och befälet; och det är klart att denna bör vara talrik nog för att äfven i ganska minutiösa detaljer kunna skänka eleven ledning och inseende. Jag har själf varit kadett, och kan således med full kännedom om förhållandena vitsorda, att detta befäl är strängt upptaget, och att ingen deribland kan anses öfverflödig. Det gäller nemligen, såsom jag ofvan antydt, icke blott att bibringa ynglingarne undervisning och disciplin, utan kanske ännu mera att följa dem med den stränga och kärleksfulla uppmärksamhet, som är nödvändig för deras sedliga väl.

Hvad beträffar frågan om undervisningen, har densamma blifvit af Herr Björck utredd på ett sätt, att dertill intet finnes att tillägga.

Af nu anförda skäl yrkar jag bifall till Utskottets Betänkande.

Öfverläggningen förklarades vara slutad, och blefvo Herr Talmannens propositioner, på dels bifall till Utskottets förslag, dels bibehållande af gamla staten, dels slutligen återremiss, hvar efter annan besvarade med blandade ja och nej. Derjemte äskades votering, och blef i anledning deraf samt då yrkandet om återremiss icke vidare fortsattes, en voteringsproposition af följande lydelse uppsatt, justerad och anslagen:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt under mom. a) i femte punkten af Utskottets Utlåtande N:o 36, angående regleringen af utgifterna under Riksstatens fjerde hufvudtitel,
röste ja;

Den, det ej vill

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat, att Krigsakademiens anslag, utan någon sådan förhöjning som Utskottet föreslagit, skall, under rubrik *Krigsskolan*, i Riksstaten upptagas till enahanda belopp som det nu varande, eller 79,888 R:dr 25 öre.

Voteringen, anställd i vanlig ordning, utföll med 45 ja mot 90 nej, och hade Kammaren sålunda beslutat i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Mom. b. Bifölls.

§ 9.

Till bordläggning första gången anmäldes: Lag-Utskottets förslag till Riksdagens underdåniga skrivelse N:o 14.

Stats-Utskottets Utlåtande N:is 60 och 46 samt 53—59.

Banko- och Lag-Utskottets Betänkande N:o 1.

Sammanträdet afslutades omkring kl. $\frac{1}{2}$ 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.